

Lietuvos Respublikos
Vyriausybės Atstovas

EŽTT

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME**

2021 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

TURINYS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME BEI JUNGTINIŲ TAUTŲ KOMITETUOSE 2021 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS SANTRAUKA	3
I. VEIKLA SIEKianti UŽTIKRINTI VALSTYBĖS INTERESŲ GYNIMĄ IR JOS ATSTOVAVIMĄ EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME BEI JUNGTINIŲ TAUTŲ KOMITETUOSE.....	9
1. 2021 m. Vyriausybei perduotos Europos Žmogaus Teisių Teismo bylos	10
2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2021 m. Teismo perduotas bylas.....	11
3. Laikinios apsaugos priemonės	20
II. 2021 M. EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRIIMTŲ SPRENDIMŲ DĖL BYLŲ ESMĖS IR NUTARIMŲ BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ APŽVALGA	22
1. Konvencijos įgyvendinimo problemos pagal 2021 m. Teismo išnagrinėtas bylas prieš Lietuvą, kuriose nustatytas bent vienas Konvencijos pažeidimas	22
2. Taikūs susitarimai ir vienašalės deklaracijos.....	28
3. Priteistos kompensacijos.....	28
4. Teismo sprendimai, kuriuose nenustatyta Konvencijos pažeidimų	29
5. Nutarimai dėl nepriimtumo	30
6. 2021 m. paskelbti Jungtinių Tautų komitetų sprendimai	32
III. VEIKLA VYKDANT TEISMO PRIIMTUS SPRENDIMUS	35
1. Veikla vykdant Teismo ankstesniais ir 2021 m. priimtus sprendimus	35
2. Sustiprinta vykdymo priežiūra bylose prieš Lietuvą	36
3. Teismo sprendimų vykdymo srityje besitęsiančios problemos bylose	43
IV. VEIKLA SIEKianti STIPRINTI EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ PAŽEIDIMŲ PREVENCIJĄ IR ĮGYVENDINTI KONVENCIJOS NUOSTATAS LIETUVOJE	46
1. Bendradarbiavimas su kitomis valdžios institucijomis.....	46
2. Veikla skatinant Konvencijos ir Teismo praktikos žinomumą	46
3. Dalyvavimas prisidedant prie Konvencijos sistemos stiprinimo.....	48
<i>1 priedas .....</i>	<i>49</i>
<i>2 priedas .....</i>	<i>51</i>
<i>3 priedas .....</i>	<i>52</i>

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVO EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME BEI JUNGTINIŲ TAUTŲ KOMITETUOSE 2021 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS SANTRAUKA

Pagrindinis Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau – ir Vyriausybės atstovas) uždavinys yra atstovauti Lietuvos Respublikos interesams Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau ir – EŽTT arba Teismas) bei Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitete (toliau – JT Žmogaus teisių komitetas arba JT ŽTK). Vyriausybės atstovas taip pat atstovauja Lietuvai Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komitete (toliau – ir JT Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetas), Neįgaliųjų teisių komitete (toliau – ir JT Neįgaliųjų teisių komitetas) ir Priverstinio dingimo komitete (toliau – ir JT Priverstinio dingimo komitetas) nagrinėjant individualius skundus prieš Lietuvą. Vyriausybės atstovas taip pat koordinuoja Teismo bei JT Žmogaus teisių ir kitų minėtų komitetų priimtų išvadų ir rekomendacijų įgyvendinimą.

I. Veikla, siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir atstovavimą jai Europos Žmogaus Teisių Teisme bei Jungtinių Tautų komitetuose

2021 m. prieš Lietuvą buvo pateiktos 453 petichijos (2020 m. – 408 petichijos), nedidelė dalis jų buvo atmesta ir teismui nagrinėjimui buvo perduotos 429 petichijos (2020 m. – 398 petichijos).

2021 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybei buvo perduotos 29 naujos EŽTT bylos, 1 iš jų buvo perduota po to, kai 2020 m. gruodžio 23 d. EŽTT nusprendė joje taikyti laikinąsias apsaugos priemones pagal Teismo reglamento 39 taisyklę, nurodydamas neišsiųsti pareiškėjų iš Lietuvos, kol vyksta bylos nagrinėjimas EŽTT. 1 byla perduota pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą, pateiktą pagal Protokolą Nr. 16¹, dėl EŽTT konsultacinės išvados. 1 byla – *Macatė prieš Lietuvą* – EŽTT kolegija perleido Didžiajai kolegijai.² Be naujai perduotų bylų, Vyriausybės atstovas tęsė darbą su ankstesniais metais tiek EŽTT, tiek Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto perduotomis bylomis, teikdamas informaciją apie jų perdavimą, kreipdamasis į susijusias institucijas dėl bylai reikšmingos informacijos pateikimo bei rengdamas jose procesinius dokumentus. Metų pabaigoje EŽTT buvo nagrinėjamos 55 bylos prieš Lietuvą, o JT komitetuose – 10 bylų: 7 JT Žmogaus teisių komitete, 2 JT Neįgaliųjų teisių komitete, 1 prašymas imtis skubių veiksmų buvo nagrinėjami JT Priverstinio dingimo komitete³.

2021 m. 3 bylose EŽTT priėmė sprendimus taikyti laikinąsias apsaugos priemones (angl. *interim measures*)⁴ Baltarusijos hibridinės atakos kontekste⁵ ir 1 byloje tęsė anksčiau – 2020 m. nustatytų tokių priemonių taikymą prieglobsčio prašytojų bylose.

¹ Protokolu Nr. 16, įsigaliojusiu 2018 m. rugpjūčio 1 d., jį ratifikavusių valstybių Konvencijos dalyvių aukščiausiems nacionaliniams teismams ir tribunolams suteikta teisė kreiptis į EŽTT su prašymu pateikti konsultacinę išvadą dėl principinių klausimų, susijusių su Konvencijoje ir jos protokoluose apibrėžtų teisių ir laisvių aiškinimu ir taikymu, kai tai susiję su jų nagrinėjama byla. Lietuva Protokolą Nr. 16 ratifikavo viena pirmųjų - 2015 m. rugsėjo 2 d.

² Byla *Macatė prieš Lietuvą* (Nr. 61435/19) dėl tariamos diskriminacijos saviraiškos laisvės srityje (Konvencijos 10 ir 14 straipsniai) Vyriausybei buvo perduota 2020 m.

³ 2021 m. JT komitetai Vyriausybės atstovui neperdavė nė vieno naujo skundo.

⁴ Dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo EŽTT, vadovaudamasis Teismo reglamento 39 taisykle, priima atskirą procesinį sprendimą, kuris neturi poveikio bet kokiems vėlesniems EŽTT sprendimams dėl petichijos priimtumo ir esmės. Laikinosios apsaugos priemonės taikomos išimtiniais atvejais ir tik tada, jei Teismas mano, kad pareiškėjui kyla realus pavojus, kad bus padaryta svarbi, nepataisoma žala, jei ta priemonė nebus pritaikyta. Laikinių apsaugos priemonių nevykdymas gali lemti Konvencijos 34 straipsnio pažeidimą dėl valstybės trukdymo pasinaudoti petichijos teise.

⁵ Neteisėtos migracijos didėjimo tendencija suintensyvėjo 2021 m. pavasarį, kai Baltarusijos Respublikos Prezidentas viešai paskelbė, kad nebesaugos Europos Sąjungos sienų. Baltarusijos hibridinės atakos metu organizuojami nelegaliai Lietuvos Respublikos valstybės sieną kertančių užsieniečių iš trečiųjų šalių srautai, siekiant destabilizuoti padėti Lietuvai ir sukelti žalą Lietuvos valstybei.

2021 m. Vyriausybei Teismo perduotos 29 bylos atskleidžia tiek pasikartojančias, tiek ir naujas Lietuvos teisinės sistemos problemas:

<p>Skundai laisvės atėmimo įstaigose: orumą žeminančios kalinimo sąlygos, teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą dėl kontaktinių pasimatymų nesuteikimo suimtiesiems 3 str., 8 str.</p>	<p>Bylų grupėje <i>Ozarovskij ir 11 kitų</i> pareiškėjai skundžiasi dėl netinkamų kalinimo sąlygų – dėl netinkamo tualetų patalpos atskyrimo, perpildymo, sveikatos priežiūros ir kitų sąlygų Lukiškių tardymo izoliatoriuje, Alytaus ir Pravieniškių pataisos namuose 2015-2019 m. laikotarpiu.</p> <p>Byloje <i>Velečka ir Bui-Velečkienė</i> skundžiasi, kad valdžios institucijos, atmesdamos jų prašymą leisti neribotą kontaktinių pasimatymų skaičių, pažeidė jų teises į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą.</p> <p>Byloje <i>Deltuva</i> pareiškėjas skundžiasi dėl pažeistos teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą valdžios institucijoms atmetus jo prašymus dėl leidimų susitikti su sutuoktine ir dešimtmete dukra arba tik su dukra.</p>
<p>Nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio draudimas 3 str.</p>	<p>Byloje <i>T.K. ir kiti</i> pareiškėjai skundžiasi, kad Lietuvos institucijoms nesuteikus prieglobsčio, jei jie bus išsiųsti iš Lietuvos į Tadžikistaną, jiems kils nežmoniško ar žeminančio elgesio rizika dėl pirmojo pareiškėjo politinės veiklos. Pareiškėjai taip pat skundžiasi, kad valdžios institucijos netinkamai įvertino jų prieglobsčio prašymą.</p> <p>Byloje <i>E.L.</i> pareiškėjas skundžiasi, kad nacionalinės valdžios institucijos neįvykdė savo pozityviosios pareigos, neskyrė teismo psichologinės ekspertizės ir tinkamai neištyrė jo skundų dėl seksualinės prievartos, tariamai patirtos globos namuose.</p>
<p>Teisė į šeimos gyvenimo gerbimą, teisingo teismo garantijos bei tariama diskriminacija lyties pagrindu 8 str., 6 str. ir 14 str.</p>	<p>Byloje <i>D.K. ir R.K.</i> pareiškėjai skundžiasi dėl pažeistos teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą įvaikinimo ir jo panaikinimo procese dėl valstybės neįvykdytų pozityviųjų pareigų.</p> <p>Bylose <i>Byčenko</i> ir <i>Baškys</i> pareiškėjai skundžiasi dėl netinkamo proceso Lietuvos teismuose, sprendžiant ginčą dėl vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo ir dėl to pažeistos teisės į šeimos gyvenimo gerbimą.</p> <p>Byloje <i>Byčenko</i> pareiškėjas taip pat kelia teisingo teismo garantijų neužtikrinimo bei diskriminacijos lyties pagrindu klausimus.</p>
<p>Nėra bausmės be įstatymo 7 str.</p>	<p>Bylose <i>Jasuitis</i> ir <i>Šimaitis</i> pareiškėjai skundžiasi per plačiu ir nenumatomu prekybos žmonėmis nusikaltimo išaiškinimu.</p>
<p>Judėjimo laisvės apribojimas ir teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą 4 Prot. 2 str., 8 str.</p>	<p>Byloje <i>L.B.</i> pareiškėjas skundžiasi, kad nacionalinės valdžios institucijos, atsisakydamos išduoti jam užsieniečio pasą, pažeidė pareiškėjo judėjimo laisvę ir taip apribojo jo teisę į privataus gyvenimo gerbimą.</p> <p>Byloje <i>Nasyrov</i> pareiškėjas, kurio atžvilgiu pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl prekybos poveikiu, skundžiasi, kad dėl įpareigojimo neišvykti negali išvykti iš Lietuvos, nors turi šeimą ir verslą Rusijos Federacijoje.</p>
<p>Teisės į teisingą teismą garantijos: teisė kreiptis į teismą, nekaltumo prezumpcija ir kt.</p>	<p>Byloje <i>Filimanavičienė</i> pareiškėja skundžiasi, kad teisė kreiptis į teismą buvo pažeista dėl to, kad teismai neatlygino visų patirtų bylinėjimosi išlaidų civiliniame procese, nes, pažeisdami jos teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, teismai nepagrįstai atsisakė nagrinėti jos</p>

6 str., 14 str.	prašymą dėl papildomo sprendimo priteisti likusią sumą už patirtas bylinėjimosi išlaidas. Byloje <i>Ispiryman</i> pareiškėja skundžiasi dėl to, kad ji buvo atleista iš pareigų, pažeidžiant nekaltumo prezumpciją bei diskriminuojant dėl sutuoktinio tautybės. Be to, pareiškėjos nuomone, jai nebuvo užtikrinta teisė į teisingą teismą, nagrinėjant jos civilinį ieškinį dėl atšaukimo iš pareigų ir tinkamai nevertinant kai kurių jos argumentų.
Neteisėtas laisvės apribojimas 5 str.	Byloje <i>Pauliukevičius</i> pareiškėjas skundžiasi dėl to, kad jam buvo neteisėtai apribota laisvė, teismams atsisakius pritaikyti nuosprendžio vykdymo senaties terminą.
Teisė į privataus gyvenimo gerbimą, teisė į teisingą teismą ir veiksmingą teisinės gynybos priemonę Lietuvoje veikiančio kriminalinės žvalgybos modelio kontekste 8 str., 6 str. ir 13 str.	Byloje <i>Lietuvos advokatūra ir kiti</i> pareiškėjai skundžiasi, kad valdžios institucijų atsisakymas suteikti informaciją, ar jų atžvilgiu buvo atliekami kriminalinės žvalgybos veiksmai, pažeidė jų teisę į privataus gyvenimo gerbimą, o procesas šiuo požiūriu buvo neteisingas. Be to, pareiškėjai teigia, kad jų skundo atžvilgiu nebuvo veiksmingos teisinės gynybos priemonės.
Saviraiškos laisvės suvaržymas 10 str.	Byloje <i>Marcinkevičius</i> pareiškėjas skundžiasi dėl to, kad nacionaliniai teismai neteisingai traktavo pareiškėjo teiginius, laikydami juos „fakto konstatavimu“, o ne „vertinamuoju teiginiu“.
Teisė į susirinkimų ir asociacijos laisvę: profesinės sąjungos tarybos nario atleidimas iš pareigų, diskriminacija, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą 11 str., 14 str. ir 6 str.	Byloje <i>Hoppen</i> ir <i>AB „Amber Grid“ darbuotojų profesinė sąjunga</i> skundžiasi, kad pirmasis pareiškėjas buvo atleistas neteisėtai ir diskriminuojant dėl narystės profesinėje sąjungoje, todėl tikrasis atleidimo tikslas buvo atgrasyti darbuotojus jungtis į asociaciją. Be to, anot pareiškėjų, procesas, administraciniais teismams nagrinėjant jo skundus dėl neteisėto atleidimo, buvo neteisingas.

Plačiau žr. Ataskaitos I.2 dalį *Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme bei Jungtinių Tautų komitetuose. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2021 m. Teismo perduotas bylas*, 11–19 p.

II. 2021 m. Europos Žmogaus Teisių Teismo priimti sprendimai dėl bylų esmės ir nutarimai byloje prieš Lietuvą

2021 m. EŽTT išsprendė 15 bylų prieš Lietuvą: 4 peticijos buvo paskelbtos nepriimtiniomis, 2 bylose Konvencijos pažeidimų nenustatyta. 2021 m. taikus susitarimas buvo patvirtintas 1 byloje, 8 bylose Konvencijos pažeidimai nustatyti⁶.

⁶ Iš viso, kartu su ankstesniais metais pateiktomis peticijomis, 2021 m. Teismas išnagrinėjo ir paskelbė nepriimtiniomis arba išbraukė iš bylų sąrašo 396 peticijas prieš Lietuvą (2020 m. – 342). Dauguma šių nutarimų buvo priimti peticijų neperdavus Vyriausybei. Ataskaitoje aptariamos tik tos bylos, kurios buvo perduotos Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Dėl konkrečių sprendimų ir nutarimų, priimtų byloje prieš Lietuvą žr. Ataskaitos II dalį *2021 m. Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų byloje prieš Lietuvą apžvalga*, 22–34 p.

2021 m. 8 byloje nustatyti Konvencijos pažeidimai atskleidžia tiek pasikartojančias, tiek ir naujas Lietuvos teisinės sistemos problemas:

Teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (6 str. 1 d.) pažeidimai:	
dėl teismo šališkumo	Sprendime <i>Kaminskienė</i> pažeidimas konstatuotas dėl to, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo dviejų atrankos kolegijų, atmetusių pareiškėjos kasacinius skundus, du teisėjai buvo šališki, o pareiškėja neturėjo galimybės jų šališkumo ginčyti;
dėl per ilgo baudžiamojo proceso	Sprendime <i>Gančo</i> pažeidimas konstatuotas dėl 6 metų ir 5 mėnesių trukusio baudžiamojo proceso, kurio metu buvo institucijų visiško neveiklumo laikotarpiai, o specialistų išvados buvo laukiama beveik 2 metus;
dėl atsisakymo suteikti valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą	Sprendime <i>Marazas</i> pažeidimas konstatuotas dėl to, kad atsisakius suteikti antrinę teisinę pagalbą pareiškėjui civilinėse bylose, susijusiosiose su jo vykdyta ūkine komercine veikla, pagal tai draudusias nacionalinės teisės nuostatas ir neatsižvelgus į jo individualias aplinkybes, buvo apribota jo teisė kreiptis į teismą;
dėl nepakankamų teismo sprendimo motyvų	Sprendime <i>Tarvydas</i> pažeidimas konstatuotas dėl to, kad apeliacinės instancijos teismas, priimdamas galutinį sprendimą, kuriuo įpareigojo pareiškėją pašalinti savavališkos statybos padarinius ir atstatyti nugriautą apleistą medinį kultūros paveldo statinį, neatsižvelgė ir nepasisakė dėl pareiškėjo argumentų, kuriais jis siekė įrodyti, kad kultūros paveldo statinio atstatyti buvo neįmanoma;
dėl teisinio tikrumo principo nesilaikymo	Sprendime <i>Gražulevičiūtė</i> konstatuota, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas suteikė „antrą galimybę“ valstybei nagrinėti ginčą, kuris jau buvo nagrinėjamas teisminiame procese tarp tų pačių procesinių šalių – valstybės ir pareiškėjos – ir kuris jau buvo išspręstas galutiniu teismo sprendimu, taip pažeidžiant teisinio tikrumo principą.
Teisės į nuosavybės apsaugą pažeidimas Pirmojo prot. 1 str.	Sprendime <i>Puišys</i> pažeidimas konstatuotas dėl to, kad byloje dėl savavališkų statybų priimtais teismų sprendimais buvo neproporcingai apribotos pareiškėjo nuosavybės teisės.
Religijos laisvės apribojimas ir diskriminavimas 9 str. kartu su 14 str., 13 str.	Sprendime <i>Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“</i> konstatuota, kad pareiškėja, Seimui nesuteikęs jai valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso, vertinta skirtingai nuo kitų religinių bendrijų ją diskriminuojant, o Seimo nariai, balsavę prieš valstybės pripažinimo suteikimą, nebuvo neutralūs ir nešališki.
Kankinimo uždraudimo pažeidimas dėl orumą žeminančių kalinimo sąlygų 3 str.	Sprendime <i>Vaidelys</i> Konvencijos pažeidimas konstatuotas dėl asmeninio ploto trūkumo (2,76 kv. m) Pravieniškių pataisos namuose 2014-2016 m.

Plačiau žr. Ataskaitos II dalį 2021 m. *Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų bylose prieš Lietuvą apžvalgą*, 22–27 p.

2021 m. 2 byloje Konvencijos pažeidimų nenustatyta:

<p>Teisė į bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką 6 str. 1 d.</p>	<p>Sprendime <i>Arewa</i> Teismas konstatavo, kad baudžiamojo proceso metu atliekami tyrimo veiksmai buvo reikalingi, aplinkybės, kurias reikėjo ištirti buvo sudėtingos ir reikalaujančios daug laiko, o ikiteisminis tyrimas buvo pakankamai operatyvus. Taip pat Teismas nemanė, kad dėl pareikštų įtarimų jis patyrė realias praktines pasekmes, kai pareiškėjui tuo pat metu buvo skirtos kardomosios priemonės, draudžiančios išvykti iš Lietuvos, nors jis neturėjo leidimo joje gyventi, nes nė karto nebuvo priimtas sprendimas pareiškėją deportuoti.</p>
<p>Diskriminacijos dėl amžiaus uždraudimas, teisė į nuosavybės apsaugą, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą 14 str. kartu su Pirmojo prot. 1 str., 6 str. 1 d.</p>	<p>Sprendime <i>Šaltinytė</i> Teismas pripažino, kad dėl jaunai šeimai taikytos 35 metų amžiaus ribos suteikiant valstybės subsidiją būstui įsigyti valstybė turi plačią vertinimo laisvę ir, atsižvelgiant į pareiškėjos bylos aplinkybes, Lietuva neperžengė jos ribų. Todėl skirtingas elgesys vyresnės pareiškėjos atžvilgiu buvo pateisinamas ir Teismas nenustatė Konvencijos pažeidimo. Be to, Teismas konstatavo, kad nacionalinių teismų sprendimas atsisakyti kreiptis į Konstitucinį Teismą buvo tinkamai pagrįstas.</p>

Plačiau žr. Ataskaitos II dalį 2021 m. *Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų byloje prieš Lietuvą apžvalga*, 29–30 p.

2021 m. Teismas priėmė 4 nutarimus, paskelbdamas peticijas nepriimtiniomis:

<p>Nuosavybės apsauga Pirmojo prot. 1 str.</p>	<p>Nutarime <i>Milašauskienė</i> Teismas pripažino pareiškėjos peticiją, kurioje ji skundėsi, kad negalėjo paveldėti vasarnamio Šventojoje, nes jos velioniui vyrui nebuvo leista oficialiai pripažinti jo nuosavybės teisės, nepriimtina. Teismas nustatė, kad ir pagal sovietmečio teisę neteisėtai pastatyti pastatai negali būti laikomi teisėtu turtu, be to, kišimusi į pareiškėjos teisę netrukdomai naudotis savo nuosavybe buvo siekiama teisėto tikslo – atsisakymas įregistruoti sovietų okupacijos metu Baltijos pakrantėje pastatytus vasarnamius ir galiausiai jų nugriovimas buvo būtinas siekiant apsaugoti ekologiškai ir kultūriškai vertingą pakrantės zoną ir užtikrinti tinkamą jos plėtrą.</p>
<p>Teisė į laisvę ir saugumą 5 str.</p>	<p>Nutarime <i>Stepanov</i> Teismas pripažino peticiją dėl tariamai neteisėto laisvės atėmimo atsisakius pareiškėją atleisti nuo bausmės atlikimo suėjus nuosprendžio vykdymo senaties terminui nepriimtina. Teismo vertinimu, pareiškėjo bausmės atlikimas buvo „teisėtas“ ir vykdytas „įstatymų nustatyta tvarka“, o išvykdamas iš Lietuvos pareiškėjas žinojo apie pareigą atlikti bausmę. Teismas nusprendė, kad nacionalinių teismų sprendimai atsisakyti atleisti pareiškėją nuo bausmės atlikimo nebuvo savavališki.</p>
<p>Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą 6 str.</p>	<p>Nutarime <i>Butkevič</i> Teismas nusprendė, kad nepriklausomai nuo to, ar Nacionalinės žemės tarnybos sprendimas buvo pareiškėjai pristatytas, ji turėjo žinoti apie jo priėmimą, tačiau nesiėmė jokių veiksmų, kad</p>

	sužinotų apie jo turinį, todėl, Teismo manymu, apskundimo terminas buvo praleistas dėl pačios pareiškėjos rūpestingumo stokos.
Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą ir diskriminacijos uždraudimas 8 str. ir 14 str.	Nutarime <i>Makarčeva</i> Teismas, būdamas įsitikinęs, kad vidaus teisė suteikė pakankamai galimybių pareiškėjai paveldėti jos sugyventinio turtą, ir nesant pagrindo manyti, jog pareiškėja būtų nežinojusi, kad be testamentu ar santuokos ji negalės paveldėti sugyventinio turto, vertino, kad situacija, dėl kurios skundžiamasi atsirado dėl pačios pareiškėjos pasirinkimų, o ne dėl valdžios institucijų neveikimo, todėl nusprendė pareiškėjos skundą atmesti kaip aiškiai nepagrįstą.

Plačiau žr. Ataskaitos II dalį 2021 m. *Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtų sprendimų dėl bylų esmės ir nutarimų bylose prieš Lietuvą apžvalga*, 30–32 p.

I. VEIKLA SIEKianti UŽTIKRINTI VALSTYBĖS INTERESŲ GYNIMĄ IR JOS ATSTOVAVIMĄ EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME BEI JUNGTINIŲ TAUTŲ KOMITETUOSE

2021 m. prieš Lietuvą buvo pateiktos 453 petichijos (2020 m. – 408 petichijos), nedidelė dalis jų buvo atmesta ir teisminei nagrinėjimui buvo perduotos 429 petichijos (2020 m. – 398 petichijos).

2021 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybei buvo perduotos 29 naujos EŽTT bylos, 3 bylose Vyriausybei nurodyta taikyti laikinąsias apsaugos priemonės pagal Teismo Reglamento 39 taisyklę. Be naujai perduotų bylų, Vyriausybės atstovas tęsė darbą su ankstesniais metais tiek EŽTT, tiek Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto perduotomis bylomis, teikdamas informaciją apie jų perdavimą, kreipdamasis į susijusias institucijas dėl bylai reikšmingos informacijos pateikimo bei rengdamas jose procesinius dokumentus. 2021 m. Europos Žmogaus Teisių Teismui taip pat buvo pateikta Vyriausybės pozicija byloje, kurioje Teismo Didžioji kolegija teiks konsultacinę išvadą pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pateiktą prašymą. 2021 m. EŽTT 7 teisėjų kolegija perleido 1 bylą - *Macatė prieš Lietuvą* - Didžiajai kolegijai. Metų pabaigoje EŽTT buvo nagrinėjamos 55 bylos prieš Lietuvą, įskaitant Didžiajai kolegijai perleistą bylą, o JT komitetuose – 10 bylų: 7 JT Žmogaus teisių komitete, 2 JT Neįgalųjų teisių komitete, 1 prašymas imtis skubių veiksmų buvo nagrinėjamas JT Priverstinio dingimo komitete.

Siekdamas sumažinti savo darbo krūvį ir pagreitinti bylų nagrinėjimą, EŽTT ir toliau taiko įvairias bylų komunikavimą ir nagrinėjimą paprastinančias ir spartinančias procedūras, dėl kurių išaugo bylų komunikavimo bei priimamų sprendimų sparta, taip pat Vyriausybės atstovo darbo krūvis:

- WECL (*well established case-law*) – procedūra taikoma pasikartojančiose, su aiškiai išvystyta praktika susijusiose bylose, kurias Teismas nagrinėja 3 teisėjų Komiteto sudėtyje. Pagreitinta WECL procedūra (*fast track WECL*) taikoma bylas perduodant didesnėmis grupėmis iš karto šalims siūlant sudaryti taikius susitarimus pagal pasiūlytas sąlygas. Pagal pastarąją procedūrą prieš Lietuvą ne kartą perduotos bylų grupės dėl kalinimo sąlygų, 2021 m. pagal šią procedūrą perduota 1 bylų grupė dėl orumą žeminančių kalinimo sąlygų.

- pagal IMSI (*immediate and simplified communications*) procedūrą perduodamose bylose Vyriausybė įpareigojama pati parengti bylos faktų santrauką, kitaip tariant, apibendrinti ir prireikus papildyti visą bylos medžiagą – perduodamas bylą Teismas pateikia tik trumpą bylos dalyko apibūdinimą bei pateikia klausimus bylos šalims, 2021 m. – 14 bylų perduota taikant IMSI.

- nuo 2019 m. pradėta taikyti NCP (*non-contentious phase*) procedūra, pagal kurią yra išskiriamos taikaus susitarimo ir bylinėjimosi stadijos, todėl visų pirma šalims siūloma apsvastyti taikaus susitarimo sudarymo galimybę, kartais šiuo požiūriu pateikiant ir konkrečią Teismo parengtą taikaus susitarimo deklaraciją. Šalims nepasiekus taikaus susitarimo, Vyriausybei yra siūloma pateikti savo poziciją dėl petichijos priimtino ir esmės, 2021 m. – 14 bylų perduota taikant NCP procedūrą.

2021 m. EŽTT pradėjo taikyti poveikio bylų (angl. *impact cases*) strategiją, greta nuo 2009 m. taikomos prioritetų politikos, kai visų pirma sprendžiamos svarbios, sudėtingos ir skubaus atsako reikalaujančios bylos, t. y. bylos, susijusios su pagrindinėmis teisėmis, tokiomis kaip teisė į gyvybę, kankinimų uždraudimas. Pastebėjus, kad kai kurios iš vadinamųjų neprioritetinių bylų kelia itin svarbius klausimus pareiškėjams ir atitinkamų valstybių atsakovių teisinėms sistemoms, yra siekiama ir tokias bylas išnagrinėti kiek įmanoma greičiau. Kartu Teismas 2021 m. pabaigoje pradėjo priimti ir naujo formato – sutrumpintų motyvų sprendimus (angl. *summary-formula judgments and decisions*), paprastai priimamus pagrįstose ir nepasikartojančiose bylose (t.y. bylose, kurios nėra nei prioritetinės, nei poveikio, nei WECL).

2021 m. EŽTT priėmė sprendimus taikyti laikinasias apsaugos priemones pagal Teismo Reglamento 39 Taisyklę 3 byloje prieš Lietuvą Baltarusijos hibridinės atakos kontekste⁷ ir 1 byloje tęsė tokių priemonių, nustatytų 2020 m., taikymą. Šiuo metu laikinosios apsaugos priemonės tęsiamos 2 byloje (plačiau žr. Ataskaitos I.3 dalį *Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme bei Jungtinių Tautų komitetuose. Laikinosios apsaugos priemonės*, 20-21 p.).

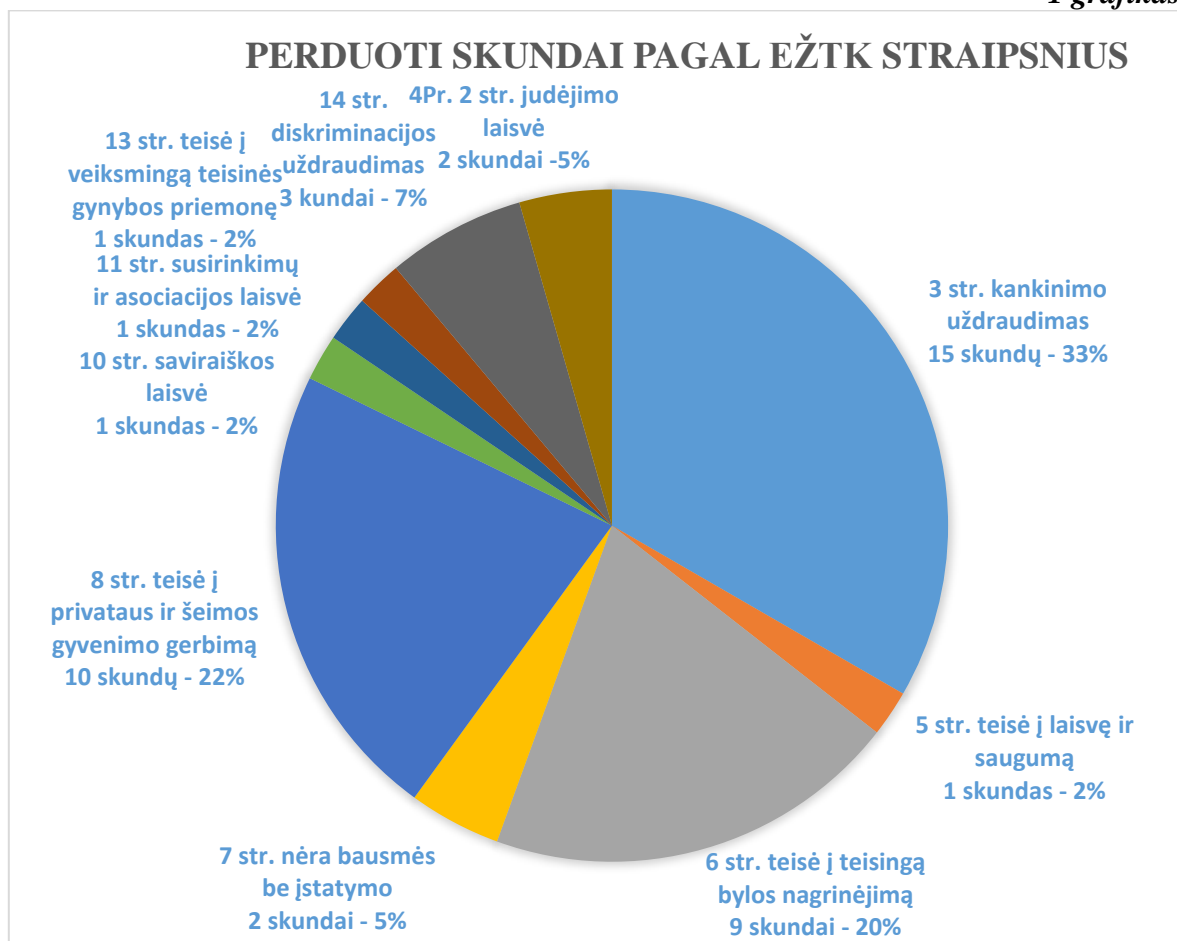
1. 2021 m. Vyriausybei perduotos Europos Žmogaus Teisių Teismo bylos

1. Filimanavičienė (peticijos Nr. 4624/20),
2. Nasyrov (peticijos Nr. 41738/19),
3. Lietuvos advokatūra ir kiti (peticijos Nr. 64301/19),
4. Jasutis (peticijos Nr. 28186/19),
5. Šimaitis (peticijos Nr. 29092/19),
6. Hoppen ir AB „Amber Grid“ darbuotojų profesinė sąjunga (peticijos Nr. 976/20),
7. L.B. (peticijos Nr. 38121/20),
8. Marcinkevičius (peticijos Nr. 24919/20),
9. Ozarovskij (peticijos Nr. 17774/20),
10. Čeminava (peticijos Nr. 18683/20),
11. Lukošin (peticijos Nr. 25059/20),
12. Mežujevas (peticijos Nr. 38136/20),
13. Marcinkonis (peticijos Nr. 40080/20),
14. Einikis (peticijos Nr. 43277/20),
15. Žibas (peticijos Nr. 43904/20),
16. Levickas (peticijos Nr. 45373/20),
17. Babushkin (peticijos Nr. 49994/20),
18. Valeika (peticijos Nr. 50514/20),
19. Markin (peticijos Nr. 51079/20),
20. Bložė (peticijos Nr. 54383/20),
21. T.K. ir kiti (peticijos Nr. 55978/20),
22. Baškys (peticijos Nr. 47410/20),
23. D.K. ir R.K. (peticijos Nr. 31560/20),
24. Pauliukevičius (peticijos Nr. 30782/20),
25. Ispiryan (peticijos Nr. 11643/20),
26. E.L. (Nr. 12471/20),
27. Byčenko (Nr. 10477/21),
28. Velečka ir Bui-Velečkienė (Nr. 29790/20),
29. Deltuva (Nr. 38144/20).

Nors dalyje 2021 m. Vyriausybei perduotų bylų buvo keliami pasikartojantys, susiję su aiškiai išvystyta Teismo praktika, skundai, pvz., žr. toliau bylas *Velečka ir Bui-Velečkienė, Ozarovskij ir 11 kitų*, didesnė dalis Vyriausybei perduotų bylų atskleidė naujas sudėtingas Teisme nagrinėjamų ginčų prieš Lietuvą faktines situacijas bei teisės aiškinimo ir taikymo klausimus, pvz., žr. toliau bylas *Lietuvos advokatūra ir kiti, Hoppen, D.K. ir R.K.* bei kitas. Be to, pažymėtina, jog dažniausiai byloje pareiškėjai skundžiasi ne vienu Konvencijos pažeidimu.

---

⁷ Iš viso dėl padėties Baltarusijos pasienyje nuo 2021 m. rugpjūčio 1 d. Teismas išnagrinėjo 69 prašymus taikyti laikinasias apsaugos priemones, 65 prašymai tenkinti prieš Lenkiją, 3 – prieš Lietuvą ir 1 – prieš Latviją. Šiuo metu laikinosios apsaugos priemonės tęsiamos pagal 11 prašymų prieš Lenkiją ir 1 prašymą prieš Lietuvą.

2. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2021 m. Teismo perduotas bylas

1) Pasikartojantys skundai laisvės atėmimo įstaigose: dėl orumą žeminančių kalinimo sąlygų ir dėl kontaktinių pasimatymų neužtikrinimo suimtiesiems (Konvencijos 3 straipsnis (kankinimų uždraudimas) ir Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą)) – perduota 14 bylų.

Bylų grupėje *Ozarovskij ir 11 kitų prieš Lietuvą* (Nr. 17774/20) pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 3 straipsniu, skundžiasi dėl orumą žeminančių kalinimo sąlygų.

Bylose *Ozarovskij prieš Lietuvą* (Nr. 17774/20), *Čeminava prieš Lietuvą* (Nr. 18683/20), *Mežujevas prieš Lietuvą* (Nr. 38136/20), *Marcinkonis prieš Lietuvą* (Nr. 40080/20), *Žibas prieš Lietuvą* (Nr. 43904/20) ir *Levickas prieš Lietuvą* (Nr. 45373/20) pareiškėjai buvo kalinami Alytaus pataisos namų (toliau – ir PN) 2-ame bendrabutyje. Šiose bylose reglamentuota gyvenamojo ploto norma nebuvo pažeista, tačiau pareiškėjai, remdamiesi 2008 m. vasario 27 d. Alytaus apskrities viršininko įsakymu sudarytos komisijos Pripažinimo avariniu aktu, neturtinę žalą siejo su bloga Alytaus PN 2-o bendrabučio technine būkle. Šiame akte patvirtinta, kad, atlikus 2-o bendrabučio apžiūrą, jo būklė pripažinta bloga. Nacionaliniai teismai konstatavo, kad pareiškėjai buvo kalinami blogos techninės būklės patalpose, tokiu būdu neužtikrinant jų teisių į tinkamas bausmės atlikimo sąlygas, tačiau nustatyti kalinimo sąlygų reikalavimų pažeidimai nesudarė prielaidų pareiškėjams

patirti tokius neigiamus išgyvenimus, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį ir būtų nesuderinamas su Konvencijos 3 straipsniu.

Byloje *Lukošin prieš Lietuvą* (Nr. 25059/20) pareiškėjas buvo kalinamas Pravieniškių pataisos namuose. Pareiškėjas Teismui pateikė skundus dėl dviejų atskirų kalinimo laikotarpių: už laikotarpį nuo 2018 m. birželio 18 d. iki 2018 m. rugpjūčio 18 d. (arba 61 d.) pareiškėjas skundėsi dėl asmeninio ploto trūkumo, o už laikotarpį nuo 2018 m. rugsėjo 5 d. iki 2018 m. spalio 3 d. (arba 28 d.) jis skundėsi dėl nepakankamo apšvietimo ir gyvenamųjų patalpų bei inventoriaus techniškai netvarkingos būklės. Nacionaliniai teismai, atsižvelgę į tai, kad dienos metu pareiškėjas galėjo laisvai judėti lokalinio sektoriaus teritorijoje, taip pat sportuoti ir lankyti socialinės reabilitacijos užsiėmimus, o gyvenamojoje patalpoje privalėjo būti miego metu, vertino, kad nustatytas ploto trūkumas nėra pagrindas konstatuoti, kad tai pareiškėjui realiai galėjo sukelti tokio laipsnio neigiamas pasekmes, kurios laikytinos pinigine išraiška atlygintina neturtine žala. Dėl netinkamos apšvietos, dėl gyvenamųjų patalpų ir inventoriaus techniškai netvarkingos būklės pareiškėjo pretenzijas nacionaliniai teismai laikė pagrįstomis, apsiribodami pareiškėjo teisės į tinkamas kalinimo sąlygas pažeidimo pripažinimu kaip pakankama satisfakcija ir nepriteisdami neturtinės žalos atlyginimo pinigais.

Bylose *Babushkin prieš Lietuvą* (Nr. 49994/20), *Valeika prieš Lietuvą* (Nr. 50514/20), *Markin prieš Lietuvą* (Nr. 51079/20), *Bložė prieš Lietuvą* (Nr. 54383/20) pareiškėjai skundžiasi dėl netinkamo tualetų patalpos atskyrimo Lukiškių tardymo izoliatoriuje – kalėjime. Jų skundų atžvilgiu nacionaliniai teismai nustatė teisės į privatumą pažeidimą dėl netinkamo tualetų patalpos atskyrimo ir atitinkamai priteisė 300, 1 600, 1 500, 500 eurų kompensacijas.

Pažymėtina, kad tai jau penktoji bylų grupė dėl netinkamų kalinimo sąlygų, kurias EŽTT perduoda Lietuvos Respublikos Vyriausybei supaprastinta tvarka. Pirmoji 10 bylų grupė *Vaišnoras ir kiti prieš Lietuvą* buvo perduota 2016 m., antroji 19 bylų grupė *Gibronas ir kiti prieš Lietuvą* – 2017 m., trečioji 12 bylų grupė *Romeiko ir kiti prieš Lietuvą* perduota 2018 m., ketvirtoji 11 bylų grupė *Steponavičius iš kiti prieš Lietuvą* – 2019 m. Visos šios bylos iš esmės buvo susijusios su gyvenamojo ploto neužtikrinimu, ketvirtoji bylų grupė – ir su netinkamu tualetų patalpos atskyrimu. Šios bylos, atsižvelgiant į EŽTT sprendimą byloje *Mironovas ir kiti prieš Lietuvą* yra susijusios su aiškiai išvystyta EŽTT praktika, todėl skiriamos nagrinėti ne 7 teisėjų Kolegijai, bet 3 teisėjų Komitetui. Atsižvelgęs į pareiškėjų skundus, nacionalinių teismų vertinimus bei priteistus neturtinės žalos dydžius, šiose bylose EŽTT iš karto siūlo šalims sudaryti taikius susitarimus ir nurodo atitinkamus teisingo atlyginimo kompensacijos dydžius.

Byloje *Velečka ir Bui-Velečkienė prieš Lietuvą* (Nr. 29790/20) pareiškėjai, vyras ir žmona, remdamiesi Konvencijos 8 straipsniu skundžiasi dėl atsisakymo skirti jiems pasimatymus Vilniaus pataisos namuose. Pirmasis pareiškėjas, atlikdamas laisvės atėmimo bausmę, tapo įtariamuoju naujame ikiteisminiame tyrime dėl kelių nusikaltimų, įvykdytų organizuotoje grupėje. Nuo 2019 m. gegužės 30 d. jam buvo skirtas kardomasis kalinimas Vilniaus pataisos namuose. Antroji pareiškėja (M. Bui-Velečkienė) šiame tyrime neturėjo jokio procesinio statuso. Paskyrus kardomąjį kalinimą pirmajam pareiškėjui prokuroras uždraudė skambinti bet kokiems kitiems asmenims, išskyrus gynėją. Prokuroro teigimu, pokalbių su artimaisiais asmenimis metu gali būti perduotos sutartinės frazės kitiems asmenims, taip pakenkiant ikiteisminio tyrimo sėkmei. 2019 m. gegužės–lapkričio mėnesiais pareiškėjams buvo skirti trys kontaktiniai pasimatymai. Jų prašymas dėl neriboto tokių pasimatymų skaičiaus buvo atmestas remiantis tuo, kad tai gali trukdyti tyrimui. Nuo 2019 m. lapkričio jiems buvo leista turėti neribotą skaičių nekontaktinių pasimatymų. Per tą patį laikotarpį prokuroras leido pirmajam pareiškėjui turėti neribotą skaičių kontaktinių pasimatymų su jo motina ir trimis pareiškėjo vaikais, iš kurių du buvo pilnamečiai.

Byloje *Deltuva prieš Lietuvą* (Nr. 38144/20) pareiškėjas buvo įtariamas didelio kiekio narkotinių medžiagų platinimu veikiant organizuotoje grupėje. Nuo 2019 m. lapkričio 17 d. jam skirtas kardomasis kalinimas Pravieniškių pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje. Nuo 2019 m. lapkričio iki 2020 m. gegužės pareiškėjas pateikė keletą prašymų prokurorui dėl leidimų susitikti su sutuoktine ir dešimtmete dukra arba tik su dukra, taip pat paskambinti joms telefonu. 2020 m. vasario mėnesį pareiškėjui buvo leista vieną kartą susitikti su šeima. Visi kiti jo prašymai buvo atmesti, motyvuojant tuo, kad tai gali trukdyti vykdomam ikiteisminiam tyrimui.

Primintina, kad byloje *Varnas prieš Lietuvą* (2013 m. liepos 9 d. sprendimas, peticijos Nr. 42615/06) Teismas konstatavo Konvencijos 14 straipsnio kartu su 8 straipsniu pažeidimą dėl to, kad pareiškėjas buvo diskriminuojamas – atlikdamas laisvės atėmimo bausmę, turėjo teisę į ilgalaikius pasimatymus su sutuoktine, o paraleliai vykstančio baudžiamojo proceso metu paskyrus suėmimą tardymo izoliatoriuje – ne.

2) Nauji ir pasikartojantys skundai, susiję su nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio draudimu: tokio elgesio grėsmė išsiuntus iš Lietuvos; netinkamas tariamų seksualinės prievartos veiksmų tyrimas (Konvencijos 3 straipsnis (kankinimo uždraudimas)) – perduotos 2 bylos.

Byloje *T.K. ir kiti prieš Lietuvą* (Nr. 55978/20) pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 3 straipsniu, skundžiasi, kad nesuteikus jiems prieglobsčio ir išsiuntus į Tadžikistaną, jiems kils nežmoniško ar žeminančio elgesio rizika dėl pirmojo pareiškėjo politinės veiklos. Jie taip pat skundžiasi, kad Lietuvos institucijos netinkamai išnagrinėjo jų prieglobsčio prašymus, nepakankamai įvertino kilmės valstybės reikšmingą informaciją ir pareiškėjų persekiojimo rizikos, kaip reikalaujama EŽTT praktikoje suformuluotuose standartuose.

Lietuvos institucijos nustatė, kad pirmasis pareiškėjas buvo Tadžikistane uždraustos ir teroristine organizacija pripažintos opozicinės politinės partijos narys, tačiau Lietuvos institucijos pažymėjo, kad pirmasis pareiškėjas nebuvo aktyvus partijos narys, tuo tarpu tik aktyvūs ar aukštesnio lygio šios partijos nariai yra persekiojami kilmės valstybėje (Tadžikistano Respublikoje). Lietuvos nacionaliniai teismai konstatavo, kad pareiškėjai nesuteikė nuoseklios informacijos apie jų persekiojimą ir kylantį pavojų jų kilmės valstybėje ir turima informacija neparodė pareiškėjų persekiojimo rizikos ateityje. Atmetus prieglobsčio prašymus, pareiškėjai turėjo būti išsiųsti į Tadžikistaną, tačiau 2020 m. gruodžio 23 d. EŽTT nusprendė taikyti laikinas apsaugos priemones pagal Teismo reglamento 39 taisyklę, nurodydamas Lietuvos Vyriausybei neišsiųsti pareiškėjų į Tadžikistaną, kol vyksta bylos nagrinėjimas EŽTT.

Primintina, kad byloje *M. A. ir kiti prieš Lietuvą* (2018 m. gruodžio 11 d. sprendimas, peticijos Nr. 59793/17) Teismas konstatavo, kad nacionalinių institucijų veiksmai neleidžiant pareiškėjams pateikti prieglobsčio prašymo ir išsiunčiant juos į Baltarusiją neįvertinus, ar saugu grąžinti pareiškėjus į valstybę, kuri nėra Konvencijos šalis ir negali būti laikoma saugia trečiąja šalimi prieglobsčio prašytojams iš Čėčėnijos, pažeidė Konvencijos 3 straipsnį (kankinimo uždraudimas), o efektyvios teisinės gynybos priemonės, kuri turėtų automatinį stabdomąjį poveikį, nebuvimas pažeidė Konvencijos 13 straipsnį (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę).

Byloje *E.L. prieš Lietuvą* (Nr. 12471/20) pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 3 straipsniu, skundžiasi, kad nacionalinės valdžios institucijos neįvykdė savo pozityviosios pareigos, nes neskyrė teismo psichologinės ekspertizės ir tinkamai neištyrė jo skundų dėl seksualinės prievartos, tariamai patirtos globos namuose. Globos namuose, kuriems vadovavo vienuolės, gyvenęs pareiškėjas po ilgo laiko pasiskundė globėjai, kad, kai jis gyveno globos namuose, jį seksualiai išnaudojo kartu gyvenę vyresni vaikai. Vaiko globėja informavo vaiko teisių apsaugos tarnybą, kuri kreipėsi į policiją. Buvo pradėtas ir vėliau nutrauktas ikiteisminis tyrimas. Vaikų, nukentėjusių nuo seksualinės prievartos pagalbos centro specialistė išvadoje teigė, kad pareiškėjo elgesys rodė

tam tikrus požymius, jog praeityje prieš jį galimai buvo įvykdytas seksualinis smurtas. Vis dėlto prokurorai manė, kad kiti įrodymai paneigė bet kokius seksualinio smurto veiksmus. Pareiškėjas nesėkmingai kreipėsi į dvių instancijų teismus, nurodydamas, kad pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką seksualinės prievartos prieš vaikus byloje svarbus įrodymų šaltinis yra teismo psichiatrijos ar teismo psichologijos išvados. Pareiškėjo teigimu, jo byloje taip pat turėjo būti atlikta tokia ekspertizė, tačiau teismai nusprendė, kad toks jo prašymas buvo betikslis ir reikšmingesnės informacijos nebesuteiktų.

3) Nauji ir pasikartojantys skundai šeimos byloje (Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 14 straipsnis (diskriminacijos uždraudimas)) įvaikinimo, vaiko negražinimo ir vaiko gyvenamosios vietos nustatymo kontekste – perduotos 3 bylos.

Byloje *D.K. ir R.K. prieš Lietuvą* (Nr. 31560/20) pareiškėjai, nuolat Vokietijoje gyvenanti sutuoktinių pora, remdamiesi Konvencijos 8 straipsniu teigia, kad jų teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą buvo pažeista įvaikinimo ir jo panaikinimo procese. Pareiškėjų nuomone, pirmiausia Lietuvos vaiko teisių apsaugos institucijos neįvykdė pozityviosios pareigos, nes nesugebėjo surinkti ir atskleisti visos įmanomos informacijos apie vaikų sveikatos būklę iki jų įvaikinimo. Pareiškėjai tvirtina, kad juos su vaikais sieja *de jure* ir *de facto* ryšys, tačiau dėl įvaikintų vaikų sveikatos ir būtinybės jiems gyventi specialioje globos įstaigoje, šeima negali gyventi kartu. Antra, remdamiesi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi pareiškėjai skundžiasi, kad Lietuvos teismai netinkamai taikė nacionalinės šeimos teisės normas dėl įvaikinimo, o Lietuvos Aukščiausiojo Teismo argumentavimas buvo savavališkas ir neteisingas.

Byloje *Byčenko prieš Lietuvą* (Nr. 10477/21) pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 8 straipsniu pirmiausia skundžiasi, kad jo teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą buvo pažeista dėl to, kad teismai, nepaisydami Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų nuostatų, atsisakė grąžinti jo sūnų į Lietuvą ir nepaisė, jog galiojančios bendravimo tvarkos, motinai išsivežus vaiką į užsienio šalį, vykdymas objektyviai tapo neįmanomas. Be to, remdamasis Konvencijos 6 straipsniu pareiškėjas skundžiasi, kad procesas Lietuvoje dėl vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo buvo neteisingas, nes teismai neišklausė jo sūnaus, neišsireikalavo reikiamos ekspertų išvados ir neužtikrino buvusios žmonos dalyvavimo. Pareiškėjas kelia ir Konvencijos 14 straipsnio (diskriminacijos uždraudimas) klausimą dėl to, kad teismai, pritardami neteisėtiems motinos veiksams, diskriminavo jį lyties pagrindu.

Byloje *Baškys prieš Lietuvą* (Nr. 47410/20) pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 8 straipsniu skundžiasi, kad valdžios institucijos nesugebėjo užtikrinti jo teisės bendrauti su sūnumi įgyvendinimo ir nusprendė palikti vaiko gyvenamąją vietą su motina, nepaisant jos sudaromų kliūčių pareiškėjui bendrauti su vaiku. Pareiškėjas taip pat skundžiasi dėl valdžios institucijų pozityviųjų pareigų nevykdymo – nesugebėjimo veikti laiku bei palankumo vaiko motinai, nevykdančiai nacionalinių teismų sprendimų.

Pažymėtina, kad EŽTT ne kartą byloje prieš Lietuvą yra nustatęs teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimą, garantuojamą Konvencijos 8 straipsnio, dėl to, kad pareiškėjams nebuvo užtikrintas teisingas sprendimo priėmimo procesas, sprendžiant tėvų valdžios įgyvendinimo tėvams gyvenant atskirai klausimus. Pavyzdžiui, Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas šiuo požiūriu nustatytas byloje *Manic prieš Lietuvą* (2015 m. sausio 13 d. sprendimas, peticijos Nr. 46600/11), *Širvinskas prieš Lietuvą* (2019 m. liepos 23 d. sprendimas, peticijos Nr. 21243/17), *M. ir L. Rinau prieš Lietuvą* (2020 m. sausio 14 d. sprendimas, peticijos Nr. 10926/09).

4) Nauji skundai, keliant neteisingo nuteisimo klausimą dėl jo tariamo nenumatomumo (Konvencijos 7 straipsnis (nėra bausmės be įstatymo)) – perduotos 2 bylos.

Byloje *Jasutis prieš Lietuvą* (Nr. 28186/19) ir byloje *Šimaitis prieš Lietuvą* (Nr. 29092/19) pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 7 straipsniu skundžiasi, kad jų nuteisimas už prekybą žmonėmis neatitiko minėtos nuostatos garantijų, nes prekybos žmonėmis nusikaltimo požymiai buvo išaiškinti per plačiai, ko nebuvo galima numatyti. Pareiškėjai verbavo ir nusamdė kelias merginas Lietuvoje dirbti interneto modeliais pornografinio pobūdžio interneto svetainėje. 2017 m. sausio 16 d. nuosprendžiu Šiaulių apygardos teismas pripažino pareiškėjus kaltais dėl prekybos žmonėmis, nusprendęs, kad V. Jasutis ir D. Šimaitis nukentėjusiųjų atžvilgiu panaudojo apgaulę ir pasinaudojo jų pažeidžiamumu, siekdami jas užverbuoti ir vėliau išnaudoti teikiant pornografinio pobūdžio paslaugas. 2018 m. vasario 22 d. Lietuvos apeliacinis teismas panaikino pareiškėjų nuteisimą dėl prekybos žmonėmis ir priėmė išteisinamąjį nuosprendį, neįrodžius, kad buvo padaryta veika, turinti nusikaltimo požymių. Apeliacinės instancijos teismo nuomone, nors tam tikrų verbavimo požymių V. Jasučio ir D. Šimaičio veiksmuose buvo, tačiau šioje byloje neįrodytas būtinas nusikaltimo, numatyto BK 147 str. 2 d., sudėties objektyviosios pusės požymis – nukentėjusiųjų fizinės ir valios laisvės pažeidimas (savaržymas), dėl kurio jos negalėjo laisvai pasirinkti vieno ar kito savo elgesio varianto. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2018 m. lapkričio 27 d. priėmė galutinę nutartį pareiškėjų byloje, kuria panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą išteisinti pareiškėjus dėl prekybos žmonėmis ir skyrė jiems penkerių metų laisvės atėmimo bausmę.

5) Nauji skundai, keliant judėjimo laisvės apribojimo klausimus užsieniečių atžvilgiu (Konvencijos 4 Protokolo 2 straipsnis (judėjimo laisvė), Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą)) – perduotos 2 bylos.

Byloje *L.B. prieš Lietuvą* (Nr. 38121/20) pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 8 straipsniu ir 4 Protokolo 2 straipsniu skundžiasi, kad nacionalinės valdžios institucijos, atsisakydamos išduoti jam užsieniečio pasą, pažeidė pareiškėjo judėjimo laisvę ir taip apribojo jo teisę į privataus gyvenimo gerbimą. Pareiškėjas atvyko į Lietuvą 2001 m. iš Rusijos Federacijos ir paprašė prieglobsčio, teigdamas, kad jam gresia persekiojimas kilmės šalyje dėl dalyvavimo kovos veiksmuose prieš Rusijos kariuomenę Čėčėnijos karo metu. 2003 m. dėl humanitarinių priežasčių jam buvo išduotas leidimas laikinai gyventi Lietuvoje. 2004 m. jam buvo suteikta papildoma apsauga dėl tuo metu vykusio karo keliamos grėsmės sveikatai ir gyvybei, kuri iki 2008 m. buvo kasmet pratęsiama, taip pat buvo išduodamas leidimas laikinai gyventi. 2008 m. pareiškėjui buvo išduotas leidimas nuolat gyventi, nes jis penkerius metus teisėtai gyveno Lietuvoje. Nuo 2003 m. pareiškėjui kelis kartus buvo išduotas užsieniečio pasas. Pasibaigus užsieniečio paso galiojimui, 2018 m. pareiškėjas pateikė prašymą, kad būtų išduotas naujas, nurodydamas, kad dėl asmens tapatybės ar kelionės dokumento išdavimo jis negali kreiptis į Rusijos Federacijos institucijas, nes kelis kartus prašė prieglobsčio Lietuvoje. Migracijos departamentas netenkino prašymo, nurodęs, kad užsieniečio pasas yra išduodamas tik tada, kai užsienietis dėl objektyvių priežasčių negali gauti užsienio valstybės paso ar jį atitinkančio kelionės dokumento iš savo kilmės valstybės kompetentingų institucijų. Pareiškėjo skundus administraciniai teismai atmetė, teigdami, kad pareiškėjas dėl užsienio paso išdavimo galėtų kreiptis į Rusijos Federacijos ambasadą Lietuvoje.

Byloje *Nasyrov prieš Lietuvą* (Nr. 41738/19) pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 4 Protokolo 2 straipsniu skundžiasi, kad negali išvykti iš Lietuvos, nors turi šeimą ir verslą Rusijos Federacijoje. Pareiškėjo atžvilgiu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl prekybos poveikiu, siekiant gauti daugkartinę įvažiavimo į Lietuvą vizą. Pareiškėjas buvo sulaikytas, tačiau vėliau paleistas už užstatą ir įpareigotas neišvykti iš Lietuvos. Prokurorui patenkinus pareiškėjo prašymą leisti jam išvykti į Rusijos Federaciją verslo reikalais, šis išvyko, tačiau jam grįžus paaiškėjo, kad leidimas išvykti buvo panaikintas, o užstato suma padidinta.

6) Nauji skundai tariamo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą neužtikrinimo požiūriu (Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą)) – perduotos 2 bylos.

Byloje *Filimanavičienė prieš Lietuvą* (Nr. 4624/20) pareiškėja, remdamasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi skundžiasi, kad jos teisė į teisingą bylos nagrinėjimą buvo pažeista dėl to, kad teismai nepagrįstai atsisakė nagrinėti jos prašymą priteisti likusią sumą už patirtas bylinėjimosi išlaidas. Pareiškėjos nuomone, teismai neatsižvelgė į tai, kad pirmosios instancijos ir apeliacinės instancijose teismo procesuose ji neturėjo galimybės pateikti dokumentų, įrodančių likusios sumos advokatu už suteiktas teisines paslaugas sumokėjimą iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos, nes pirmosios instancijos teismo procese likusias advokato paslaugas apmokėjo po bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos, o apeliacinės instancijos teismo procese tinkamai nebuvo informuota apie teismo posėdį. Pareiškėjos advokatas pripažino, kad duomenys apie advokato pagalbos apmokėjimą nebuvo pateikti iki bylos nagrinėjimo iš esmės pabaigos pirmosios instancijos teisme, nes pareiškėja dėl finansinės padėties advokatu mokėjo dalimis baigus nagrinėti bylą iš esmės. Pareiškimu dėl papildomo sprendimo priėmimo pareiškėjos advokatas taip pat prašė priteisti pareiškėjai likusias bylinėjimosi išlaidas, patirtas bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. birželio 18 d. nutartimi atsisakė tokį pareiškėjos pareiškimą priimti. 2019 m. liepos 11 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pareiškėjos advokato kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2019 m. birželio 18 d. nutarties taip pat atsisakė priimti.

Byloje *Ispiryran prieš Lietuvą* (Nr. 11643/20) pareiškėja, remdamasi Konvencijos 6 straipsniu ir 14 straipsniu, skundžiasi dėl atšaukimo iš mokyklos direktorės pareigų aplinkybių ir neteisingo jų vertinimo nacionaliniuose teismuose. 2014 m. rugpjūtį A. Ispiryran pradėjo eiti Šiaulių „Rasos“ progimnazijos direktorės pareigas. 2017 m. prieš pareiškėją buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl kyšininkavimo. Teismo sprendimu pareiškėja buvo nušalinta nuo pareigų. Ikiteisminiam tyrimui pareiškėjos byloje tebevykstant, Šiaulių miesto savivaldybės taryba nusprendė atšaukti ją iš užimamų pareigų dėl prarasto pasitikėjimo. Savivaldybė prarado pasitikėjimą pareiškėja ir tam, Tarybos manymu, nebuvo būtina įrodyti pareiškėjos kaltę dėl jai inkriminuotų nusikalstamų veikų. A. Ispiryran apskundė teismui atšaukimą iš pareigų, reikalaudama grąžinti į darbą ir atlyginti žalą. Pareiškėja tvirtino, kad jos atšaukimas iš pareigų dar tebevykstant ikiteisminiam tyrimui pažeidė nekaltumo prezumpciją ir kad ji buvo diskriminuojama, palyginti su dviem kitais mokyklų vadovais, kurie buvo tokioje pačioje padėtyje kaip pareiškėja, tačiau nebuvo atleisti. Nacionaliniai teismai pareiškėjos skundus atmetė, nusprendę, kad darbdavys šiuo atveju turi absoliučią teisę atšaukti vadovą iš pareigų, taip pat buvo nuspręsta, kad Šiaulių miesto savivaldybės taryba turėjo rimtą priežastį prarasti pasitikėjimą pareiškėja. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad nebūtina nagrinėti argumentų dėl nekaltumo prezumpcijos, kaip ir skundo dėl diskriminacijos. Pareiškėjos kasacinio skundo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėti nepriėmė.

7) Pasikartojantis skundas dėl neteisėto laisvės apribojimo neatleidus nuo bausmės suėjus nuosprendžio vykdymo senačiai (Konvencijos 5 straipsnis (teisė į laisvę ir saugumą)) – perduota 1 byla.

Byloje *Pauliukevičius prieš Lietuvą* (Nr. 30782/20) pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 5 straipsniu skundžiasi, kad jo laisvė buvo neteisėtai apribota dėl to, kad Lietuvos teismai atsisakė atleisti jį nuo 2004 m. nuosprendžiu paskirtos laisvės atėmimo bausmės atlikimo, nors nuosprendžio vykdymo senaties terminas buvo suėjęs. 2004 m. pareiškėjas, kuris tuo metu buvo septyniolikos metų, Lietuvoje buvo nuteistas už vagystę. Jam buvo paskirta vienerių metų laisvės atėmimo bausmė, atidedant jos vykdymą. Tik įsigaliojus nuosprendžiui pareiškėjas išvyko į užsienį ir pasislėpė nuo bausmės vykdymo. 2006 m. buvo išduotas Europos arešto orderis, o 2013 m. pareiškėjas buvo laikinai sulaikytas Jungtinėje Karalystėje, tačiau Vestminsterio magistratų teismas atsisakė išduoti pareiškėją, atkreipdamas dėmesį į praėjusį laiką nuo nusikalstamų veikų

padarymo ir tai, kad pareiškėjas Jungtinėje Karalystėje buvo sukūręs šeimą ir niekada nesislėpė nuo Jungtinės Karalystės valdžios institucijų. 2017 m. Kauno apygardos teismas išdavė naują patikslintą Europos arešto orderį. Pareiškėjo advokatas, remdamasis senaties terminu, paprašė Lietuvos teismų atleisti pareiškėją nuo pareigos atlikti bausmę. 2020 m. kovo 17 d. galutiniu sprendimu Kauno apygardos teismas atsisakė patenkinti šį prašymą.

Primintina, kad byloje *Stepanov prieš Lietuvą* (2021 m. birželio 22 d. nutarimas, peticijos Nr. 5862/19) Teismas nenustatė Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) pažeidimo ir nusprendė, kad nacionalinių teismų sprendimai atsisakyti atleisti pareiškėją nuo laisvės atėmimo bausmės atlikimo nebuvo „savavališki“, nes nebuvo Baudžiamajame kodekse įtvirtintų pagrindų apkaltinamojo nuosprendžio vykdymo senaties taikymui – nors pareiškėjas teigė nevengęs atlikti bausmės ir nesislapstęs nuo teisėsaugos pareigūnų, tačiau žinodamas apie priimtą apkaltinamąjį nuosprendį jis išvyko iš Lietuvos, o valdžios institucijos pakankamai aktyviai vykdė pareiškėjo paiešką, buvo išduotas Europos arešto orderis ir galiausiai jis buvo suimtas Jungtinėje Karalystėje. Dėl to Teismas pripažino, kad remiantis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies a punktu, pareiškėjo laisvės atėmimas, jei jis būtų išduotas Lietuvai, būtų „teisėtas“ ir vykdomas „įstatymų nustatyta tvarka“.

8) Naujas skundas dėl Lietuvoje veikiančio kriminalinės žvalgybos modelio (Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), Konvencijos 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), Konvencijos 13 straipsnis (teisė į veiksmingą teisinę gynybos priemonę)) – perduota 1 byla.

Byloje *Lietuvos advokatūra ir kiti prieš Lietuvą* (Nr. 64301/19) pareiškėjai Lietuvos advokatūra, Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos pirmininkas Ignas Vėgėlė, Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos pirmininko pavaduotojas Mindaugas Kukaitis ir Lietuvos advokatūros sekretorius Paulius Gričiūnas skundžiasi dėl to, kad 2019 m. Specialiųjų tyrimų tarnyba, Generalinė prokuratūra ir Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos atsisakė suteikti informaciją, ar nuo 2015 m. iki 2019 m. pareiškėjų atžvilgiu buvo atliekami kriminalinės žvalgybos veiksmai, įskaitant techninių priemonių panaudojimą siekiant kontroliuoti jų susižinojimą. Valstybės institucijos atsisakė pateikti tokią informaciją, nes nenustatė Kriminalinės žvalgybos įstatyme nustatytų atvejų, kuomet pareiškėjams turi būti teikiama informacija, susijusi su kriminalinės žvalgybos priemonių taikymu. Pareiškėjai apskundė valstybės institucijų raštus Vilniaus apygardos teismui, kuris neskundžiama 2019 m. birželio 12 d. nutartimi pripažino, kad institucijos, remdamosi Kriminalinės žvalgybos įstatymu, pagrįstai atsisakė pareiškėjams suteikti prašomą informaciją.

Pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 8 straipsniu, skundžiasi, kad buvo pažeista pareiškėjų teisė į „privataus gyvenimo“ ir „susirašinėjimo slaptumo“ gerbimą dėl tariamo jų pokalbių pasiklausymo ir įrašymo ar tariamo jų sekimo (stebėjimo). Be to, remdamiesi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, jie skundžiasi, kad nagrinėjant jų skundą procesas buvo neteisingas, ypač atsižvelgiant į įrodymų (liudytojų, įslaptintos medžiagos ir kt.) tyrimo būdą ir į nacionalinio teismo nutartyje nurodytus argumentus. Taip pat jie mano, kad neturėjo veiksmingos teisinės gynybos priemonės dėl jų skundo, kiek tai susiję su jų pokalbių pasiklausymu ir įrašytų duomenų tvarkymu, kaip reikalaujama Konvencijos 13 straipsnyje.

9) Naujas skundas saviraiškos laisvės srityje (Konvencijos 10 straipsnis (teisė į saviraiškos laisvę)) dėl teiginio laikymo faktų konstatavimu, o ne nuomone – perduota 1 byla.

Byloje *Marcinkevičius prieš Lietuvą* (Nr. 24919/20) pareiškėjas, vienos stambiausių mažmeninės prekybos bendrovių Baltijos regione „Vilniaus prekyba“ akcininkas, remdamasis Konvencijos 10 straipsniu skundžiasi, kad nacionaliniai teismai nesugebėjo ginčijamo teiginio tinkamai įvertinti egzistavusiame faktiniame kontekste ir įpareigojo jį paneigti faktinį pagrindą

turinčią ir neįžeidžiančiai išsakytą asmeninę nuomonę apie kitą „Vilniaus prekybos“ akcininką N.N. dėl pradėto mokesčio tyrimo jo atžvilgiu dėl galimo mokesčių vengimo.

Teismų nuomone, atitinkamas pareiškėjo teiginys laikytinas faktų konstatavimu, kuris neatitiko tikrovės ir pažemino N.N. garbę ir orumą, tad M. Marcinkevičius buvo įpareigotas paneigti tikrovės neatitinkantį ir žeminantį teiginį.

10) Naujas skundas dėl teisės į susirinkimų ir asociacijos laisvę: profesinės sąjungos tarybos nario atleidimo iš pareigų kontekste (Konvencijos 11 straipsnis (teisė į susirinkimų ir asociacijos laisvę), Konvencijos 14 straipsnis (diskriminacijos uždraudimas), Konvencijos 6 straipsnis (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą)) – perduota 1 byla.

Byloje *Hoppen ir AB „Amber Grid“ darbuotojų profesinė sąjunga prieš Lietuvą* (Nr. 976/20) pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 6 straipsniu, skundžiasi dėl teisingo teismo garantijų neužtikrinimo, tinkamai neįvertinus pirmojo pareiškėjo, kuris buvo profesinės sąjungos tarybos nariu, atleidimo aplinkybių, taip pat skundžiamasi dėl asociacijų laisvės apribojimo diskriminaciniais pagrindais. Pareiškėjai teigia, kad H. Hoppen atleidimo iš darbo procedūroje darbdavys, siekdamas pareiškėją atleisti darbdavio valia, privalėjo gauti profesinės sąjungos sutikimą, atsižvelgiant į Profesinių sąjungų įstatymo 21 str. 1 d., o ne vadovautis Darbo kodekso 168 str. 3 d., įpareigojančiu sutikimą gauti iš Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos, be to, pareiškėjai tvirtina, kad H. Hoppen atleidimas yra neteisėtas, kadangi vadovaujantis Darbo kodekso 59 str. 1 d., darbo sutartis darbdavio valia negali būti nutraukta su valstybinės įmonės darbuotojais, šiuo požiūriu pažymėdami, kad 96 proc. AB „Amber Grid“ akcijų priklauso valstybei. Pareiškėjai tvirtina, kad H. Hoppen iš darbo buvo atleistas dėl jo aktyvios veiklos profesinėje sąjungoje. Remdamiesi teise į teisingą bylos nagrinėjimą numatančiu Konvencijos 6 str., pareiškėjai skundžiasi, kad Valstybinė darbo inspekcija ir pareiškėjų skundus dėl sutikimo atleisti H. Hoppen nagrinėję administraciniai teismai neužtikrino teisingo proceso, kadangi nevertino H. Hoppen atleidimo iš darbo pagrįstumo, tinkamai nenagrinėjo darbdavio prašyme nurodytų aplinkybių tikrumo, remdamiesi vien tik subjektyvia darbdavio nuomone. Pareiškėjai taip pat tvirtina, kad įrodinėjimo našta, jog pirmasis pareiškėjas buvo atleistas dėl jo narystės ir veiklos įmonės darbuotojų profesinėje sąjungoje, buvo nepagrįstai perkelta H. Hoppen. Šiuo požiūriu pareiškėjai taip pat skundėsi, kad teismai nesuteikė galimybės pirmajam pareiškėjui posėdžio metu tinkamai pateikti savo pozicijos ir neatsižvelgė į pareiškėjų argumentus ir įrodymus. Peticojoje taip pat skundžiamasi dėl to, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nepriėmė pareiškėjų individualaus skundo, kuriuo jie kėlė klausimus dėl profesinės sąjungos galimybių apginti savo interesus. Remdamiesi Konvencijos 14 straipsniu kartu su 11 straipsniu pareiškėjai taip pat teigia, kad pirmojo pareiškėjo atleidimas buvo išpuolis prieš antrąjį pareiškėją – profesinę sąjungą, jos veiklos laisvę.

11) 2021 m. Europos Žmogaus Teisių Teismas perdavė Vyriausybei 1 bylą pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą pateikti konsultacinę išvadą.

EŽTT 2021 m. sausio 27 d. pranešė, jog 5 teisėjų atrankos kolegija priėmė nagrinėti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą pateikti konsultacinę išvadą byloje pagal N. Venckienės skundą dėl atsisakymo ją registruoti kandidate 2020 m. Seimo rinkimuose. LVAT prašo išaiškinti, ar Lietuva, neužtikrindama iš nacionalinės teisės ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatų kylančių tarptautinių įsipareigojimų suderinamumo, dėl ko asmeniui, pašalintam iš Seimo nario pareigų apkaltos proceso tvarka, 6 metus užkertamas kelias įgyvendinti „pasyviają“ rinkimų teisę, peržengia Konvencijos suteikiamą nuožiūros laisvę. EŽTT klausima, ar tokio pobūdžio situaciją gali pateisinti susiklosčiusios padėties sudėtingumas, tiesiogiai susijęs su galimybės suderinti nacionalines konstitucinio lygmens nuostatas su tarptautiniais įsipareigojimais įstatymų leidėjui suteikimu. LVAT taip pat prašo atsakyti į klausimą, kokie Konvencijos reikalavimai ir kriterijai apibrėžia proporcingumo principo taikymo ribas, į kuriuos nacionalinis teismas turėtų atsižvelgti ir patikrinti, ar jie tenkinami susiklosčiusioje

nagrinėjamoje situacijoje. Taip pat ar tokioje situacijoje vertinant bendrojo pobūdžio draudimo, kuriuo ribojamas naudojimas Konvencijoje numatytais teisėmis, proporcingumą, lemiamą reikšmę turi būti suteikta ne tik termino nustatymui, bet ir individualioms atvejo aplinkybėms, susijusioms su pareigų, iš kurių pašalintas asmuo, bei veikos, dėl kurios įvykdyta apkalta, pobūdžiu. Tai buvo tik trečiasis nacionalinio teismo prašymas EŽTT istorijoje, dėl kurio Didžioji kolegija pateiks konsultacinę išvadą. Vyriausybė savo pastabas šiuo klausimu pateikė 2021 m. vasario 22 d.

Tęsimas darbas su byla *Macatė prieš Lietuvą* (Nr. 61435/19) dėl tariamos diskriminacijos saviraiškos laisvės srityje (teisė į saviraiškos laisvę – Konvencijos 10 straipsnis ir diskriminacijos uždraudimas – 14 straipsnis) dėl pasakų knygos, kurioje pavaizduoti tos pačios lyties asmenų santykiai, leidybos ir platinimo apribojimų, 2021 m. EŽTT kolegijos perleistoje 17 teisėjų Didžiajai kolegijai.

Byloje *Macatė prieš Lietuvą* (Nr. 61435/19) pareiškėja, remdamasi Konvencijos 10 straipsniu (saviraiškos laisvė) atskirai ir kartu su Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas), skundžiasi, kad jos pasakų knygos leidyba ir platinimas buvo apriboti, nes knygoje buvo teigiamai vaizduojami tos pačios lyties asmenų santykiai. 2013 m. buvo išleista pareiškėjos rašyta pasakų vaikams knyga „Gintarinė širdis“. Dviejose iš šešių pasakų buvo aprašomi tos pačios lyties veikėjų romantiniai santykiai. 2014 m. kovo mėn. pasakų knygos platinimas buvo sustabdytas. Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba 2014 m. balandžio mėn. nurodė, kad knygoje skelbiama informacija daro neigiamą poveikį asmenims iki 14 metų. 2015 m. kovo mėn. nuspręsta knygos platinimą atnaujinti nurodant, kad visi leidiniai turi būti pažymėti įspėjamuoju užrašu „Gali daryti neigiamą poveikį asmenims iki 14 metų“. Pareiškėja kreipėsi į Lietuvos teismus dėl galimo saviraiškos laisvės ribojimo ir diskriminacijos. Teismai pareiškėjos skundą atmetė.

Šioje byloje Lietuvos Vyriausybei pateikus poziciją ir atsikirtimus, 2021 m. rugpjūčio 31 d. EŽTT kolegija nutarė perleisti bylą Didžiajai kolegijai, kuri nagrinės šią bylą. Remiantis Konvencijos 30 straipsniu, kai kolegijos nagrinėjama byla kelia sudėtingą Konvencijos ar jos protokolų aiškinimo klausimą arba kai klausimo svarstymas kolegijoje gali lemti nesuderinamą su ankstesniu Teismo sprendimu rezultatą, bet kuriuo metu iki sprendimo priėmimo kolegija gali nutarti perleisti bylą Didžiajai kolegijai. EŽTT Didžiosios kolegijos posėdis šioje byloje vyks 2022 m. kovo 23 d. Tai tik šeštoji byla prieš Lietuvą, kuri bus išnagrinėta EŽTT Didžiosios kolegijos⁸.

---

⁸ Iki šiol EŽTT Didžioji Kolegija išnagrinėjo ir priėmė sprendimus 5 bylose prieš Lietuvą: byloje *Ramanauskas prieš Lietuvą* [DK], (Nr. 74420/01, 2008 m. vasario 5 d. sprendimas) nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas dėl to, kad taikant nusikalstamos veikos modelį, pareiškėjas buvo sukurstytas padaryti nusikaltimą; byloje *Cudak prieš Lietuvą* [DK] (peticijos Nr.15869/02, 2010 m. kovo 23 d.) nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas dėl to, kad Lietuvos teismai, remdamiesi valstybės imuniteto doktrina, kurią prašė taikyti Lenkijos Respublikos užsienio reikalų ministerija, pripažino neturį jurisdikcijos nagrinėti pareiškėjos bylą dėl jos grąžinimo į darbą; byloje *Paksas prieš Lietuvą* [DK], Nr. 34932/04, 2011 m. sausio 6 d. sprendimas) nustatytas Konvencijos 1 Protokolo 3 straipsnio 1 dalies pažeidimas dėl apribotos teisės būti išrinktu į įstatymų leidžiamosios valdžios instituciją; byloje *Kudreivičius prieš Lietuvą* [DK] (Nr. 37553/05, 2015 m. spalio 15 d. sprendimas) nenustatytas Konvencijos 11 straipsnio pažeidimas, konstatuojant, kad valdžios institucijos, nuteisdamos už pareiškėjų elgesį demonstracijų metu, t.y. už riaušes, užtikrina teisingą pusiausvyrą tarp siekiamų tikslų; byloje *Vasiliauskas prieš Lietuvą* [DK] (Nr. 35343/05, 2015 m. spalio 20 d. sprendimas) nustatytas Konvencijos 7 straipsnio pažeidimas dėl to, kad Lietuvos teisėje įtvirtinta genocido samprata neturėjo pagrindo tarptautinėje teisėje, atsižvelgiant į 1948 m. Genocido konvencijos nuostatas.

3. Laikinosios apsaugos priemonės

2021 m. EŽTT priėmė sprendimus taikyti laikinąsias apsaugos priemones (angl. *interim measures*) 3 bylose prieš Lietuvą ir 1 byloje *T.K. ir kiti* tęsė tokių priemonių, nustatytų 2020 m., taikymą.

Laikinosios apsaugos priemonės Baltarusijos hibridinės atakos kontekste (Teismo reglamento 39 taisyklė) – buvo paskirtos 3 bylose.

Byloje *A.S. ir kiti prieš Lietuvą* (Nr. 44205/21) pareiškėjų advokatės prašymu, EŽTT 2021 m. rugsėjo 8 d. priėmė sprendimą pagal Teismo reglamento 39 taisyklę taikyti laikinąsias apsaugos priemones pareiškėjų, prisistatančių Afganistano piliečiais, atžvilgiu. EŽTT Lietuvos Respublikai nurodė iki rugsėjo 29 d. neišsiųsti užsieniečių iš Lietuvos tuo atveju, jei jie jau yra Lietuvos Respublikos teritorijoje. Teismas pabrėžė, kad šios priemonės neturi būti suprantamos kaip reikalavimas įleisti užsieniečius į Lietuvos teritoriją. EŽTT prašymu Vyriausybė atsakė į Teismo pateiktus klausimus bei pateikė pastabas dėl užsieniečių advokatės pateiktos informacijos. 2021 m. rugsėjo 28 d. EŽTT priėmė sprendimą nebetęsti laikinųjų apsaugos priemonių šioje byloje. EŽTT sprendimas netęsti priemonių buvo priimtas atsižvelgiant į tai, kad užsieniečiai buvo Lietuvos teritorijoje nuo rugsėjo 14 d. ir Lietuvos Vyriausybė užtikrino EŽTT, kad pareiškėjai nebus išsiųsti iš Lietuvos, kol nagrinėjami jų prieglobsčio prašymai.

Byloje *A.M. ir kiti prieš Lietuvą* (Nr. 61159/21) pareiškėjų atstovės prašymu, EŽTT 2021 m. gruodžio 21 d. priėmė sprendimą pagal Teismo reglamento 39 taisyklę taikyti laikinąsias apsaugos priemones keturių Pakistano Islamo Respublikos piliečių A.M. ir kitų atžvilgiu. EŽTT Lietuvos Respublikai nurodė iki 2022 m. sausio 25 d. neišsiųsti pareiškėjų iš Lietuvos tuo atveju, jei pareiškėjų atstovės informacija yra teisinga ir pareiškėjai vis dar yra Lietuvos Respublikos teritorijoje. 2022 m. sausio 25 d. EŽTT, atsižvelgdamas į Vyriausybės ir pareiškėjų A.M. ir kt. pateiktą informaciją, nusprendė pratęsti 2021 m. gruodžio 21 d. nustatytas laikinąsias apsaugos priemones neišsiųsti pareiškėjų iš Lietuvos iki 2022 m. vasario 8 d. Vyriausybė užtikrino EŽTT, kad pareiškėjai galės būti išsiųsti iš Lietuvos tik įsigaliojus Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) sprendimams dėl prieglobsčio (pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos) nesuteikimo (t. y. jeigu bus priimtas galutinis nacionalinio teismo sprendimas palikti galioti Migracijos departamento sprendimus). 2022 m. vasario 3 d. EŽTT, atsižvelgdamas į Vyriausybės ir pareiškėjų A.M. ir kt. pateiktą informaciją, nusprendė nutraukti nustatytas laikinąsias apsaugos priemones pareiškėjų atžvilgiu.

Byloje *W.G.A. prieš Lietuvą* (Nr. 61808/21) pareiškėjo atstovės prašymu, 2021 m. gruodžio 27 d. EŽTT priėmė sprendimą pagal Teismo reglamento 39 taisyklę taikyti laikinąsias apsaugos priemones Sirijos piliečio W.G.A. atžvilgiu. EŽTT Lietuvos Respublikai nurodė iki 2022 m. sausio 31 d. neišsiųsti pareiškėjo iš Lietuvos. Vyriausybė informavo EŽTT, kad Migracijos departamentas, išnagrinėjęs iš esmės skubos tvarka pareiškėjo prašymą suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, 2022 m. sausio 14 d. priėmė sprendimą nesuteikti pareiškėjui prieglobsčio (pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos) Lietuvos Respublikoje, išsiųsti jį iš Lietuvos Respublikos ir uždrausti atvykti į Lietuvos Respubliką 5 metams nuo išsiuntimo dienos bei įvesti į centrinę Šengeno informacinę sistemą perspėjimą dėl draudimo pareiškėjui atvykti ir apsigyventi 3 metus nuo jo išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos dienos. Pareiškėjas W.G.A. Migracijos departamento minėtą sprendimą apskundė teismui. 2022 m. vasario 1 d. EŽTT, atsižvelgdamas į Vyriausybės ir pareiškėjo W.G.A. pateiktą informaciją, nusprendė pratęsti 2021 m. gruodžio 27 d. nustatytas laikinąsias apsaugos priemones neišsiųsti pareiškėjo W.G.A. iš Lietuvos mažiausiai dvi savaites po galutinio nacionalinio teismo sprendimo priėmimo pareiškėjo prieglobsčio byloje.

Tęsimos laikinosios apsaugos priemonės, paskirtos 2020 m.

Byloje *T.K. ir kiti prieš Lietuvą* (Nr. 55978/20) EŽTT perdavė Lietuvos Respublikos Vyriausybei peticiją dėl tariamo Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo Lietuvos institucijoms 2019 m. ir 2020 m. nesuteikiant prieglobsčio pareiškėjams. (plačiau žr. Ataskaitos I.2 dalį *Veikla siekiant užtikrinti valstybės interesų gynimą ir jos atstovavimą Europos Žmogaus Teisių Teisme bei Jungtinių Tautų komitetuose. Naujos ar besitęsiančios Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemos pagal 2021 m. Teismo perduotas bylas*, 13 p.)

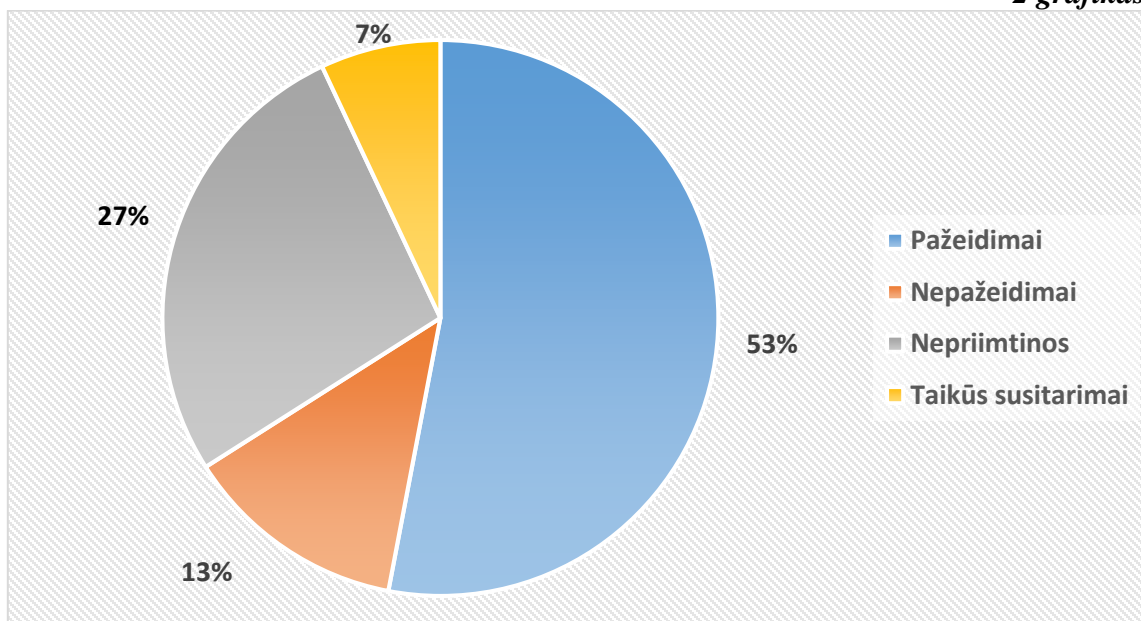
Vykstant bylos nagrinėjimui EŽTT, toliau taikomos 2020 m. gruodžio 23 d. EŽTT nustatytos laikinosios apsaugos priemonės, pagal kurias Lietuvos Vyriausybei nurodyta neišsiųsti pareiškėjų į Tadžikistaną, kol vyksta bylos nagrinėjimas EŽTT.

II. 2021 M. EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRIIMTŲ SPRENDIMŲ DĖL BYLŲ ESMĖS IR NUTARIMŲ BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ APŽVALGA

Pažymėtina, kad iš viso, kartu su ankstesniais metais pateiktomis peticijomis, 2021 m. Teismas išnagrinėjo ir paskelbė nepriimtinomis arba išbraukė iš bylų sąrašo 396 peticijas prieš Lietuvą (2020 m. – 342). Dauguma šių nutarimų buvo priimti peticijų neperdavus Vyriausybei.

2021 m. EŽTT išsprendė 15 bylų prieš Lietuvą: 4 peticijos buvo paskelbtos nepriimtinomis, 2 bylose Konvencijos pažeidimų nenustatyta. 2021 m. taikus susitarimas buvo patvirtintas 1 byloje, 8 bylose Konvencijos pažeidimai nustatyti.

2 grafikas

1. Konvencijos įgyvendinimo problemos pagal 2021 m. Teismo išnagrinėtas bylas prieš Lietuvą, kuriose nustatytas bent vienas Konvencijos pažeidimas

1) Dėl šališkumo Lietuvos Aukščiausajame Teisme – Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas

Byloje *Kaminskienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 48314/18, 2021 m. sausio 12 d. sprendimas), Teismas konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimą dėl to, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – ir LAT) neužtikrino teismo nepriklausomumo ir nešališkumo principo.

Vertindamas skundą iš esmės, Teismas pabrėžė, jog byloje nėra duomenų, leidžiančių abejoti teisėjų E.L. ir D.Š. subjektyviuoju šališkumu, todėl bylą vertino iš objektyviojo šališkumo perspektyvos, t. y., ar pareiškėjos abejonės teismo nešališkumu buvo objektyviai pagrįstos. Pastebėdamas, kad teisėjo studijos kartu su byloje dalyvaujančiu asmeniu nereikia, jog teisėjas privalo automatiškai nusišalinti, EŽTT atkreipė dėmesį, kad teisėjai E.L. ir D.Š. patys deklaravo bylas nagrinėti trukdžiusius ryšius su R.Ž. ir G.B. ir taip patys pripažino, kad minėti asmenys nebuvo tik studijų draugai. Be to, atkreipdamas dėmesį, kad bylų, kuriose teisėjai E.L. ir D.Š. nusišalino, ir pareiškėjos kasacinio skundo priėmimo klausimo nagrinėjimą skyrė tik du mėnesiai, Teismas nusprendė, kad kitose bylose egzistavę ryšiai tarp teisėjų ir R.Ž. bei G.B. egzistavo ir sprendimo dėl pareiškėjos kasacinio skundo priėmimo metu. Taip pat Teismo neįtikino Vyriausybės argumentai, kad pareiškėjos abejonės dėl teisėjų šališkumo buvo nepagrįstos, nes jos byla ir tos, kuriose teisėjai nusišalino, skyrėsi. Šiuo požiūriu Teismas pabrėžė, kad pareiškėjos byloje atsakovu buvo bendrovė A.G., kurios nemažą skaičių akcijų turėjo R.Ž. ir keli jo šeimos nariai. Atsižvelgiant į pareiškėjos ieškinio didelę sumą, galima buvo teigti, kad, patenkinus ieškinį, bendrovė ir stambieji jos akcininkai būtų patyrę didelę finansinę žalą. Nors,

anot Vyriausybės, A.G. ilgainiui atleido R.Ž., byloje nebuvo duomenų, kad jis ar jo šeimos nariai būtų atsisakę bendrovės akcijų. Vertindamas, ar pareiškėjos abejonės buvo pagrįstos, Teismas atsižvelgė ir į tai, kad G.B. buvo aktyvus proceso dalyvis – bendrovės A.G. advokatas, o EŽTT jurisprudencijoje buvo ne kartą konstatuota, kad teisėjo ir oponuojančios šalies ryšiai gali sukelti abejonių to teisėjo šališkumu. Atsižvelgęs į pirmiau išdėstytas aplinkybes Teismas nusprendė, kad R.Ž. ir G.B. buvo pakankamai įsitraukę į procesą tarp pareiškėjos ir bendrovės A.G., todėl buvo galima teigti, jog jie buvo suinteresuoti pastarojo baigtimi. Įvertinęs ryšius tarp minėtų dviejų asmenų ir teisėjų E.L. ir D.Š., kuriuos pripažino patys teisėjai, Teismas nusprendė, kad teisėjų nešališkumu buvo galima suabejoti, o, atsižvelgiant į tai, kad teisėjas E.L. buvo pirmosios atrankos kolegijos pirmininkas ir pranešėjas, o teisėjas D.Š. – antrosios atrankos kolegijos pranešėjas, pareiškėja turėjo pagrindo manyti, kad teisėjų vaidmuo, sprendžiant jos kasacinio skundo priėmimo klausimą, buvo svarbus, ir galėjo nulemti LAT šališkumą. Atkreipęs dėmesį, kad pareiškėjai nebuvo pranešta apie atrankos kolegijų sudėtį, Teismas nusprendė, kad ji neturėjo galimybės išspręsti teisėjų šališkumo klausimą nacionaliniu lygmeniu. Be to, trečioji atrankos kolegija, kurios šališkumo pareiškėja neginčijo, negalėjo ištaisyti pirmų dviejų kolegijų objektyviojo šališkumo stokos, nes trečiasis kasacinis skundas buvo paduotas praėjus nustatytam terminui, o LAT nenustatė svarbių priežasčių jam atnaujinti. Pastebėdamas, kad pareiškėja pateikė du kasacinius skundus per nustatytą trijų mėnesių terminą, Teismas pabrėžė, jog būtų neprotinga tikėtis, kad ji tam pačiam teismui paduotų dar daugiau kasacinių skundų.

Konstatuodamas, kad pareiškėjos abejonės teisėjų E.L. ir D.Š. šališkumu buvo pagrįstos, o nacionalinė teisė bei praktika nesuteikė pakankamų procesinių saugiklių šioms abejonėms išsklaidyti, Teismas nusprendė, jog pareiškėjos teisė į teisingą bylos nagrinėjimą buvo pažeista. Nustatęs Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, Teismas pareiškėjai priteisė 4 000 eurų neturtinei žalai atlyginti, bet atmetė reikalavimą atlyginti bylinėjimosi nacionaliniuose teismuose išlaidas – 31 705 eurų sumą, kaip nesusijusią su byloje nustatytu pažeidimu.

2) Dėl apribotų nuosavybės teisių savavališkų statybų byloje – Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimas

Byloje *Puišys prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 58166/18, 2021 m. sausio 19 d. sprendimas) Teismas konstatavo Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnyje įtvirtintos teisės į nuosavybės apsaugą pažeidimą, nes šioje byloje nacionalinėms valdžios institucijoms neužtikrinus tinkamos interesų pusiausvyros tarp pareiškėjo nuosavybės teisių ir viešojo intereso, dėl jų padarytų klaidų pareiškėjui teko asmeninė ir pernelyg didelė našta.

Šioje byloje Teismas vertino, ar buvo ribojama pareiškėjo teisė netrukdomai naudotis nuosavybe Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio prasme, atsižvelgiant į tai, kad nacionaliniai teismai nustatė, kad jo namas pastatytas pažeidžiant nacionalinės teisės aktus. Teismas sutiko su Vyriausybės argumentais, kad pareiškėjo teisė netrukdomai naudotis nuosavybe buvo ribojama įstatymų nustatyta tvarka ir siekiant teisėto tikslo. Vis dėlto, Teismo nuomone, ribojimas nebuvo proporcingas siekiamam tikslui. Pirmą, Teismas nurodė, kad civilinę bylą nagrinėjęs nacionalinis teismas deramai neatsižvelgė į pareiškėjo argumentus, kad prokuratūros ieškinyje remtasi neteisingomis žemės sklypo, kuriame pastatytas gyvenamasis namas, koordinatėmis. Vyriausybės argumentas, kad koordinacių skirtumas buvo nežymus, todėl net taikant kitas koordinates pareiškėjas nebūtų galėjęs statyti namo dalies (stoginės su kolonomis) toje vietoje, kur pastatė, buvo atmestas. Šiuo požiūriu Teismas pabrėžė, kad byloje esantys prieštaringi argumentai dėl sklypo koordinacių turėjo būti ypač išsamiai vertinami nacionalinio teismo, siekiant išsklaidyti abejonės dėl duomenų, kuriais remiamasi byloje, tikslumo. Antra, Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjas ilgą laiką patyrė netikrumą dėl jo gyvenamojo namo teisėtumo, nes prokuratūros ieškinyje pateiktas teismui 2010 metais, o galutinis teismo sprendimas priimtas 2018 metais. Taigi civilinis procesas byloje truko ilgiau nei 8 metus, o galutinis sprendimas byloje priimtas po daugiau nei 10 metų nuo to laiko, kai gyvenamasis namas pripažintas tinkamu naudoti. Teismas, sutikdamas su Vyriausybės argumentu, kad byla buvo sudėtinga, vis dėlto pabrėžė, kad nacionalinės institucijos neveikė pakankamai skubiai ir stropiai – prokuratūra kelis kartus pildė civilinį ieškinį, tai užtruko net metus laiko, be to, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas grąžino bylą iš naujo nagrinėti žemesnės instancijos teismui, nes priimdamas sprendimą apeliacinės instancijos teismas neišnagrinėjo visų reikšmingų bylos aplinkybių. Galiausiai, primindamas savo gausiai išplėtotą praktiką, vertinant interesų pusiausvyrą bylose dėl savavališkos statybos bei nuosavybės teisių ribojimo, Teismas pabrėžė, kad pareiškėjui neturi tekti našta dėl valstybės institucijų padarytų klaidų. Kadangi pagal nacionalinę teisę nėra galimybės įteisinti gyvenamąjį namą tokį, koks jis yra šiuo metu (t. y. reikia nuardyti stoginę su kolonomis), būtų neteisinga rekonstrukcijos kaštus perkelti vien pareiškėjui – ši našta turėtų būti padalinta institucijoms, kurios prisidėjo prie esamos situacijos. Be to, Teismas pažymėjo, kad šios bylos kontekste nebūtų teisinga reikalauti, kad pareiškėjas atliktų dar kokius nors papildomus namo rekonstrukcijos darbus, nesusijusius su stogine ir kolonomis.

Teismas pareiškėjui priteisė jo prašomą 1 000 eurų kompensaciją, patirtą už neturtinę žalą, bei 8 500 eurų bylinėjimosi ir kitoms išlaidoms atlyginti, nors pareiškėjas reikalavo beveik 17 000 eurų. Teismas pareiškėjui nepriteisė jo reikalautų 9 000 eurų turtinei žalai atlyginti.

Pažymėtina, kad tai ne pirmas Teismo sprendimas savavališkų statybų kontekste. 2018 m. paskelbtame sprendime byloje *Tumeliai prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 25545/14) Teismas konstatavo Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio pažeidimą dėl neišlaikytos interesų pusiausvyros, paskiriant neteisėtos statybos griovimo lėšas.

3) Dėl apribotos religinės bendrijos religijos laisvės – Konvencijos 9 straipsnio (minties, sąžinės ir religijos laisvė) kartu su Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) ir Konvencijos 13 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimas, nesuteikus valstybės pripažinimo

Byloje *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 48329/19, 2021 m. birželio 8 d. sprendimas) Teismas konstatavo Konvencijos 9 straipsnio (minties, sąžinės ir religijos laisvė) kartu su Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) ir Konvencijos 13 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimą dėl to, kad nesuteikus valstybės pripažinimo pareiškėjai, nepateiktas pagrįstas ir objektyvus pagrindas vertinti pareiškėją skirtingai nuo kitų religinių bendrijų, kurios buvo atitinkamai panašioje situacijoje, o Seimo nariai, balsavę prieš valstybės pripažinimo suteikimą, įgyvendindami savo teisėkūros įgaliojimus, nebuvo neutralūs ir nešališki.

Vertindamas, ar pareiškėja nebuvo diskriminuojama kitų religinių bendrijų atžvilgiu, Teismas atkreipė dėmesį, kad Teisingumo ministerija buvo parengusi išvadą, jog pareiškėja atitiko nacionalinėje teisėje keliamus reikalavimus valstybės pripažinimo siekiančiai religinei bendrijai. Be to, Seimas yra suteikęs valstybės pripažinimą religinėms bendrijoms, turinčioms mažiau šalininkų nei pareiškėja, o tai rodo, kad visuomenės parama pareiškėjai buvo pakankama. Pažymėjęs, kad kelioms kitoms religinėms bendrijoms Seimas suteikė valstybinį pripažinimą, priešingai nei pareiškėjai, Teismas padarė išvadą, kad pareiškėja buvo traktuojama skirtingai nei kitos religinės bendrijos, kurios buvo analogiškoje ar atitinkamai panašioje situacijoje. Teismo manymu, skirtingas požiūris į pareiškėją buvo grindžiamas jos religija, o tai yra vienas iš pagrindų, aiškiai nurodytų Konvencijos 14 straipsnyje.

Vertindamas, ar Seimo atsisakymas nesuteikti pareiškėjai valstybės pripažintos religinės bendrijos statuso buvo pagrįstas ir objektyvus ir atsižvelgdamas į tai, kad ginčijamame Seimo sprendime nebuvo nurodyta jokių argumentų, Teismas kritiškai įvertino tai, kad galiojantis įstatymas nenumato, kokių pagrindų Seimas gali nesuteikti valstybės pripažinimo religinei bendrijai, kurios atžvilgiu Teisingumo ministerija yra priėmusi palankią išvadą, taip pat nenustatyta, ar Seimas gali ginčyti minėtą išvadą. Teismo manymu, tai ne tik gali vesti prie savavališkų sprendimų, bet ir riboja galimybes nustatyti pakankamai aiškius kriterijus, į kuriuos turi būti atsižvelgiama priimant sprendimus. Juo labiau, kad sprendimo dėl valstybės pripažinimo suteikimo priėmimas patikėtas Seimui, t. y. politinei institucijai, o Teismas jau anksčiau yra pastebėjęs, kad politinė parlamentinių procedūrų prigimtis kelia riziką, kad religinės organizacijos atžvilgiu priimamą sprendimą gali įtakoti politiniai įvykiai. Vertindamas, ar byloje nagrinėjamas atsisakymas suteikti pripažinimą pareiškėjai buvo pagrįstas ir objektyvus, Teismas vertino Seimo narių argumentus, išsakytus parlamentinių diskusijų metu. Teismas padarė išvadą, kad Seimo atliktas vertinimas, kuris iš esmės kvestionavo pareiškėjos įsitikinimus ir tų įsitikinimų reiškimo būdus, kaip ne kartą Teismas yra pabrėžęs, yra nesuderinamas su valstybės neutralumo ir nešališkumo pareiga. Nors Teismas nenorėjo spekuliuoti, kokį poveikį galutiniam Seimo sprendimui galėjo daryti Lietuvos vyskupų konferencijos laiškas, išlieka faktas, kad tas laiškas buvo išplatintas daugiau nei pusei Seimo narių, antrų debatų metu laiškas buvo cituojamas ir buvo aptariamas jo turinys. Teismas ne kartą yra pabrėžęs, kad tikro religinio pliuralizmo puoselėjimas yra gyvybiškai svarbus demokratinės visuomenės išlikimui. Teismas pažymėjo, kad valdžios vaidmuo nėra pašalinti įtampos priežastį, pašalinant pliuralizmą, bet užtikrinti, kad konkuruojančios grupės toleruotų viena kitą. Atitinkamai Teismas negalėjo sutikti, kad religijos, kurios laikosi dauguma gyventojų, egzistavimas ar tariama įtampa tarp pareiškėjos ir daugumos religijos, arba tos religijos valdžios priešinimasis, galėtų būti objektyvus ir pagrįstas pagrindas atsisakyti suteikti valstybės pripažintos religinės bendrijos statusą pareiškėjai.

Konstatavęs Konvencijos 14 straipsnio kartu su Konvencijos 9 straipsnio pažeidimą dėl Seimo neutralumo ir nešališkumo pareigos neužtikrinimo valstybės pripažinimo suteikimo pareiškėjai procese, Teismas nusprendė, kad nebūtina nagrinėti, ar tai, jog pareiškėja bendrija pakartotinai gali kreiptis dėl valstybės pripažinimo ne anksčiau kaip po 10 metų, taip pat pažeidė jos teises.

Vertindamas pareiškėjos bendrijos skundą pagal Konvencijos 13 straipsnį, Teismas atsižvelgė į savo išvadas, sprendžiant dėl peticijos priimtumo ir vertinant vidaus teisinės gynybos priemones, kad pareiškėja bendrija neturėjo veiksmingos priemonės ginčijamam Seimo sprendimui apskųsti, todėl konstatavo šios nuostatos pažeidimą.

Pareiškėja Teismui nepateikė prašymo dėl bylinėjimosi ir kitų išlaidų atlyginimo, todėl Teismas nepriėmė sprendimo pagal Konvencijos 41 straipsnį.

4) Dėl pernelyg ilgos baudžiamojo proceso trukmės – Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) pažeidimas

Byloje *Gančo prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42168/19, 2021 m. liepos 13 d. sprendimas) Teismas konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) pažeidimą dėl 6 metų ir 5 mėnesius trukusio baudžiamojo proceso dėl finansinių nusikaltimų, kuriame pareiškėjas galiausiai buvo išteisintas.

Teismas pripažino, kad baudžiamoji byla buvo sudėtinga, nes ji buvo susijusi su įtarimais dėl finansinių nusikaltimų, byloje buvo keli įtariamieji. Tačiau Teismas pažymėjo, kad nors bylos sudėtingumas gali pateisinti ilgesnę nei vidutinę proceso trukmę, jis negali pateisinti ilgų valdžios institucijų neveiklumo laikotarpių. Spręsdamas dėl ikiteisminio tyrimo trukmės, Teismas atkreipė dėmesį, kad pareiškėjo civilinį ieškinį nagrinėję nacionaliniai teismai pripažino, jog ikiteisminis tyrimas nebuvo „itin intensyvus“, tačiau, teismų nuomone, jo metu nebuvo visiško neveikimo laikotarpių. Visgi EŽTT nesutiko su šia išvada. EŽTT pažymėjo, kad nuo 2010 m. gruodžio mėnesio, kai pareiškėjui buvo įteiktas pranešimas apie įtarimą, iki 2011 m. kovo mėnesio ikiteisminis tyrimas buvo vykdomas aktyviai, tačiau nuo 2011 m. balandžio mėnesio iki 2012 m. gruodžio mėnesio jis buvo praktiškai sustabdytas, nes tyrimą atlikusios institucijos laukė Valstybinės mokesčių inspekcijos išvados. Teismas konstatavo, kad šioje byloje nebuvo pateiktas pakankamas pagrindimas dėl ilgai trukusio Valstybinės mokesčių inspekcijos tyrimo. Be to, tai nebuvo vienintelis delsimas ikiteisminio tyrimo metu. Teismas pastebėjo, kad 2013 m. valdžios institucijos aktyviai veikė tik keturias dienas, o 2014 m. buvo keli mėnesiai, kai nebuvo imtasi jokių tyrimo veiksmų.

Teismo proceso trukmė (beveik dveji metai ir keturi mėnesiai trijų instancijų teismuose), Teismo vertinimu, savaime negali būti laikoma pernelyg ilga. Tačiau Teismas pabrėžė, kad iki bylos perdavimo Vilniaus apylinkės teismui ikiteisminis tyrimas vyko daugiau nei ketverius metus. Todėl nacionalinis teismas turėjo elgtis stropiai, kad būtų išvengta tolesnio proceso trukmės ilginimo. EŽTT atkreipė dėmesį, kad procesas Vilniaus apylinkės teisme buvo atidėtas nuo 2015 m. gegužės iki rugsėjo mėnesio dėl vieno iš advokatų negalėjimo dalyvauti teismo posėdyje, o nuo 2015 m. rugsėjo iki 2016 m. sausio mėnesio – dėl prokuroro nedarbingumo. Nors šias pertraukas bylos nagrinėjime lėmė veiksniai, kurių nacionalinis teismas negalėjo kontroliuoti, EŽTT pastebėjo, kad teismas neieškojo būdų, kaip būtų galima išvengti tokių pertraukų ateityje ar bent jau sutrumpinti jas, pavyzdžiui, pasiaiškinant, ar advokatu būtų tikusi ankstesnė posėdžio data, arba pasiūlant kaltinamajam pasirinkti kitą advokatą.

EŽTT priteisė pareiškėjui 4 000 eurų neturtinei žalai ir 2 836 eurus patirtoms išlaidoms atlyginti.

5) Dėl orumą žeminančių kalinimo sąlygų Pravieniškių pataisos namuose – Konvencijos 3 straipsnio (kankinimo uždraudimas) pažeidimas

Byloje *Vaidelys prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 21237/19, 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimas) Teismas konstatavo Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą dėl pareiškėjo kalinimo sąlygų Pravieniškių pataisos namuose 2014-2016 m.

Pažymėtina, kad ši byla buvo perduota Lietuvos Respublikos Vyriausybei supaprastinta tvarka, iš karto siūlant šalims sudaryti taikų susitarimą. Šioje byloje nacionaliniai teismai nustatė, kad 672 dienas pareiškėjui teko 2,76 kv. m asmeninio ploto ir priteisė 1 400 eurų neturtinės žalos atlyginimo. Vyriausybė EŽTT teikė vienašalę deklaraciją, teigdama, kad nacionaliniai teismai neatsižvelgė į keletą laikotarpių, per kuriuos pareiškėjas buvo patalpintas į baudos izoliatorių, kur jam buvo užtikrintas pakankamas asmeninis plotas, bei turėjo ilgalaikių pasimatymų už gyvenamosios patalpos ribų, atitinkamai siūlydama mažinti ir neturtinės žalos atlyginimą pareiškėjui iki 6 117 eurų.

EŽTT teigimu, Vyriausybė nepateikė pakankamai įrodymų, kurie leistų kvestionuoti nacionalinių teismų padarytas išvadas, ir nusprendė, kad visą 672 dienų laikotarpį pareiškėjas buvo kalinamas pažeidžiant Konvencijos 3 straipsnio reikalavimus. EŽTT pareiškėjui priteisė 10 800 eurų neturtinei žalai atlyginti.

Netinkamų kalinimo sąlygų problematika bylose prieš Lietuvą yra nuolat besikartojanti (plačiau žr. Ataskaitos III dalį Veikla vykdančiam Teismo priimtus sprendimus, 43 p.).

6) Dėl atsisakymo suteikti valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą komerciniame ginče – Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas

Byloje *Marazas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 42177/19, 2021 m. spalio 19 d. sprendimas) Teismas konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimą dėl to, kad pareiškėjui atsisakius suteikti antrinę teisinę pagalbą civilinėse bylose, susijusiosiose su jo vykdyta ūkine komercine veikla, pagal tai draudusias nacionalinės teisės nuostatas ir neatsižvelgus į jo individualias aplinkybes, buvo apribota jo teisė kreiptis į teismą.

Teismas atkreipė dėmesį, kad atsisakydama suteikti pareiškėjui antrinę teisinę pagalbą Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos (toliau – ir VGTP) tarnyba 2018 m. gruodžio 7 d. sprendime apsiribojo vien civilinio proceso ir pareiškėjo vykdytos komercinės veiklos sąsajų nustatymu ir neatsižvelgė į pareiškėjo individualias aplinkybes. Teismas priminė, kad byloje *Urbšienė ir Urbšys prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 16580/09, 2016 m. lapkričio 8 d.) jau yra nustatęs pažeidimą panašiomis aplinkybėmis. Vyriausybė teigė, kad, atsižvelgiant į EŽTT sprendimą *Urbšių* byloje, buvo priimti VGTP įstatymo 11 straipsnio pakeitimai, įsigalioję nuo 2019 m. sausio 1 d., numatantys galimybę asmenims, kuriems atsisakyta teikti antrinę teisinę pagalbą dėl tos pačios priežasties kaip ir pareiškėjui, galimybę kreiptis į VGTP ir prašyti papildomai įvertinti jų individualią situaciją. Todėl pareiškėjas galėjo pakartotinai kreiptis į VGTP tarnybą, prašydamas įvertinti jo individualią situaciją ir išimties tvarka suteikti antrinę teisinę pagalbą. Teismas pažymėjo, kad įsigaliojus minėtam teisės akto pakeitimui, iki pareiškėjo kasacinio skundo pateikimo termino pabaigos buvo likusios dvidešimt trys dienos. Per tą laikotarpį jis turėjo pateikti naują prašymą VGTP, prašymas turėjo būti išnagrinėtas ir palankaus sprendimo atveju paskirtas advokatas, be to, advokatui būtų prirėkę laiko susipažinti su byla ir parengti kasacinį skundą. Palyginimui, ankstesnio pareiškėjo prašymo nagrinėjimas VGTP užtruko vieną mėnesį. Todėl Teismas nebuvo įtikintas, kad įsigaliojus įstatymo pakeitimui pareiškėjas turėjo realią galimybę gauti teisinę pagalbą ir laiku pateikti kasacinį skundą. Nors pagal nacionalinę teisę jis galėjo prašyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atnaujinti praleistą terminą skundui paduoti, jeigu jis buvo praleistas dėl svarbių priežasčių, Teismo manymu, Vyriausybė šios priemonės veiksmingumo neįrodė pakankamais panašių bylų pavyzdžiais. Todėl, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, Teismas nusprendė, kad pareiškėjas praktiškai negalėjo pasinaudoti nauja VGTP įstatymo pakeitime numatyta galimybe.

Pareiškėjas nepateikė reikalavimo dėl teisingo atlyginimo, todėl šioje byloje Teismas nepriteisė piniginių kompensacijų.

Pažymėtina, kad tai pirmasis EŽTT priimtas sprendimas byloje prieš Lietuvą sutrumpintais motyvais (angl. *summary-formula judgment*).

7) Dėl nepakankamų teismo sprendimo motyvų, neatsakant į pareiškėjo argumentus – Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas

Byloje *Tarvydas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 36098/19, 2021 m. lapkričio 23 d. sprendimas) Teismas konstatavo Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimą, nes apeliacinės instancijos teismas, priimdamas galutinį sprendimą, kuriuo įpareigojo pareiškėją pašalinti savavališkos statybos padarinius ir atstatyti nugriautą avarinės būklės medinį kultūros paveldo statinį, neatsižvelgė ir nepasisakė dėl pareiškėjo argumentų, kuriais jis siekė įrodyti, kad kultūros paveldo statinio atstatyti buvo neįmanoma.

Šioje byloje EŽTT priminė teismų pareigą tinkamai motyvuoti priimamus sprendimus. Nors šiuo požiūriu nėra būtina detalai pasisakyti dėl kiekvieno pareikšto argumento, tačiau teismai privalo tinkamai išnagrinėti ir pasisakyti dėl esminių bylos šalių argumentų. EŽTT taip pat atkreipė dėmesį, kad pareiga teismams tinkamai motyvuoti priimamus sprendimus yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse bei Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. Šioje byloje nebuvo ginčo, kad pareiškėjas neteisėtai nugriovė dalį savo medinio namo, pripažinto kultūros paveldo objektu, ir vietoje jos pastatė naują statinį. Teismas nurodė, kad ne jam spręsti, kokia tokiu atveju buvo padaryta žala viešajam interesui ir kaip geriausia būtų ją atlyginti, kadangi nacionaliniai teismai turi geresnes galimybes aiškinti vidaus teisę ir įvertinti jiems pateiktus įrodymus. Šioje byloje EŽTT nagrinėjimas apsiribojo tik įvertinimu, ar nacionaliniai teismai tinkamai pagrindė savo sprendimus, atsakydami į pareiškėjo keliamus bylai reikšmingus ir svarbius aspektus. Viso teismo proceso metu pareiškėjas įrodinėjo, *inter alia*, kad atstatyti kultūros paveldo objekto neįmanoma, kadangi prieš nugriovimą ginčo statinys buvo avarinės būklės, šiuo požiūriu jis rėmėsi statinio būklės patikrinimo aktais, reikšminga Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, be to, jis tvirtino, kad pastačius naują statinį nebūtų atkurtos jo vertingosios savybės. Pareiškėjas teigė, kad toks reikalavimas sukeltų jam neproporcingą našta ir, remdamasis vidaus teisės nuostatomis, tvirtino, kad viešasis interesas galėtų būti apgintas įpareigojus jį atlyginti nuostolius. Teismo manymu, pareiškėjo keliami klausimai buvo labai konkretūs, reikšmingi bylos išnagrinėjimui ir svarbūs, tačiau apeliacinės instancijos teismas, priimdamas galutinį sprendimą aiškiai nepasisakė dėl pareiškėjo keliamų argumentų arba nepaaiškino, kodėl to nereikėtų daryti ir niekaip neįvertino teisės

aktų ir teismų praktikos, kuriais rėmėsi pareiškėjas. EŽTT nusprendė, kad pareiškėjas nebuvo išklaustas nacionalinių teismų, kaip to reikalaujama pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Sprendimas dėl teisingo atlyginimo, EŽTT nusprendė, jog neturtinę žalą geriausiai atlygintų proceso atnaujinimas, jei pareiškėjas to pageidautų, todėl šiuo pagrindu nepriteisė jokios pinigų sumos, nurodydamas, kad žalą visiškai kompensuoja Konvencijos pažeidimo konstatavimas. EŽTT pritarė Vyriausybės pozicijai, kad reikalavimas atlyginti patirtas vertimo išlaidas yra nepagrįstas, kadangi pareiškėjas nepagrindė, kodėl jos buvo būtinos. EŽTT priteisė pareiškėjui 1 210 eurų bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

Primintina, kad 2019 m. sprendime byloje *UAB „Baltic Master“ prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 55092/16) Teismas yra konstatavęs Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą dėl nepakankamai išsamiai motyvuoto nacionalinių teismų atsisakymo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą.

8) Dėl teisinio tikrumo principo pažeidimo, jau išspręstą ginčą tarp tų pačių šalių kitam teismui išsprendus skirtingai – Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas

Byloje *Gražulevičiūtė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 53176/17, 2021 m. gruodžio 14 d. sprendimas) Teismas konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimą dėl teisinio tikrumo principo pažeidimo, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme priešingai išsprendus ginčą, kuris jau buvo išspręstas teisminiame procese tarp tų pačių procesinių šalių – valstybės ir pareiškėjos. Pareiškėjos skundą pagal Konvencijos 8 straipsnį (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) Teismas atmetė kaip *ratione materiae* nesuderinamą su Konvencija pagal 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir 4 dalį.

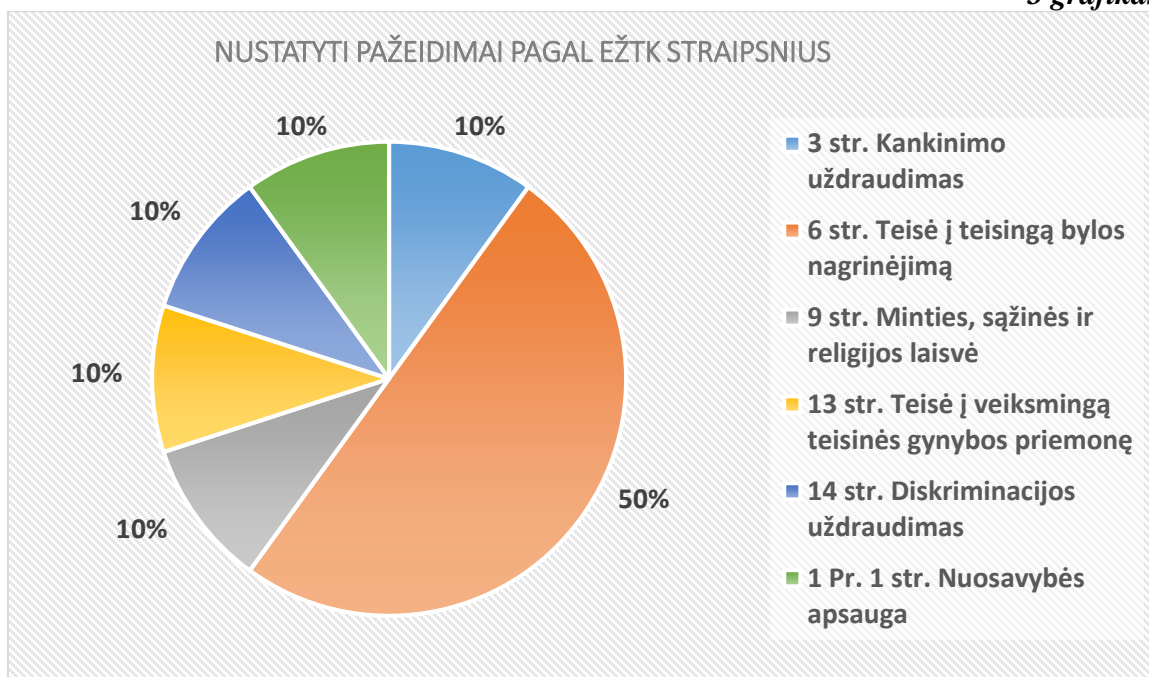
Teismas pabrėžė, kad teisinio tikrumo principas reikalauja, jog tais atvejais, kai civilinis ginčas nagrinėjamas iš esmės teismuose, jis turėtų būti išsprendžiamas kartą ir visiems laikams. Šioje byloje Teismas konstatavo, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas suteikė „antrą galimybę“ valstybei, atstovaujamai Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos, nagrinėti ginčą, kuris jau buvo nagrinėjamas teisminiame procese tarp tų pačių procesinių šalių – valstybės ir pareiškėjos – ir kuris jau buvo išspręstas galutiniu teismo sprendimu, taip pažeidžiant teisinio tikrumo principą.

Nacionaliniuose administraciniuose teismuose vyko du teisminiai procesai – viename buvo nagrinėjamas pareiškėjos skundas dėl jos neteisėto nušalinimo nuo tyrėjos pareigų, po to, kai klinikinio tyrimo metu mirė jos pacientas. Šiame procese galutiniu 2013 m. Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimu nustatyta, kad pareiškėja nuo pareigų buvo nušalinta neteisėtai, ir susiję įsakymai Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos direktoriaus panaikinti. Kitas teismo procesas buvo susijęs su pareiškėjos ieškiniu valstybei, atstovaujamai Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos, dėl turtinės ir neturtinės žalos, kurią, jos teigimu, ji patyrė dėl to, kad buvo nušalinta nuo tyrėjos pareigų, atlyginimo. Pastarajame procese 2017 m. sprendimu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pareiškėjos skundą dėl žalos atlyginimo iš valstybės atmetė, pripažinęs, kad jos nušalinimas nuo tyrėjos pareigų buvo pagrįstas ir nenustatęs jokių neteisėtų Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos veiksmų.

Dėl pareiškėjos skundo pagal Konvencijos 8 straipsnį Teismas, atsižvelgdamas į pareiškėjos subjektyvius vertinimus ir objektyvias bylos aplinkybes, bei vertindamas pareiškėjos nušalinimo nuo pareigų turtinį ir neturtinį poveikį, remiantis Teismui pateiktais įrodymais, nusprendė, kad nušalinimas nuo pareigų turėjo nepakankamai didelį neigiamą poveikį pareiškėjos asmeniniam gyvenimui, kad patektų į Konvencijos 8 straipsnio taikymo sritį. Atsižvelgiant į tai, kad nei pareiškėjos nušalinimo nuo pareigų priežastys buvo susijusios, nei nušalinimo pasekmės įtakoją pareiškėjos „asmeninį gyvenimą“ Konvencijos 8 straipsnio prasme, Teismas, pritardamas Vyriausybės pozicijai, nusprendė, kad ši pareiškėjos skundo dalis turi būti atmesta kaip *ratione materiae* nesuderinama su Konvencija.

Teismas (penkiais balsais prieš du) konstatavo, kad šioje byloje buvo pažeistos pareiškėjos teisės pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, ir priteisė pareiškėjai 10 000 eurų neturtinei žalai ir 2 086 eurus patirtoms išlaidoms atlyginti.

Primintina, kad byloje *Varnienė prieš Lietuvą* (2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas, peticijos Nr. 42916/04) Teismas yra konstatavęs Konvencijos pažeidimą dėl teisinio tikrumo principo pažeidimo, kai atnaujinus pareiškėjos bylą buvo priimtas priešingas, nei buvęs *res judicata* to paties galutinės instancijos nacionalinio teismo sprendimas, užkirtęs kelią pareiškėjai atkurti nuosavybės teisės natūra.

2. Taikūs susitarimai ir vienašalės deklaracijos

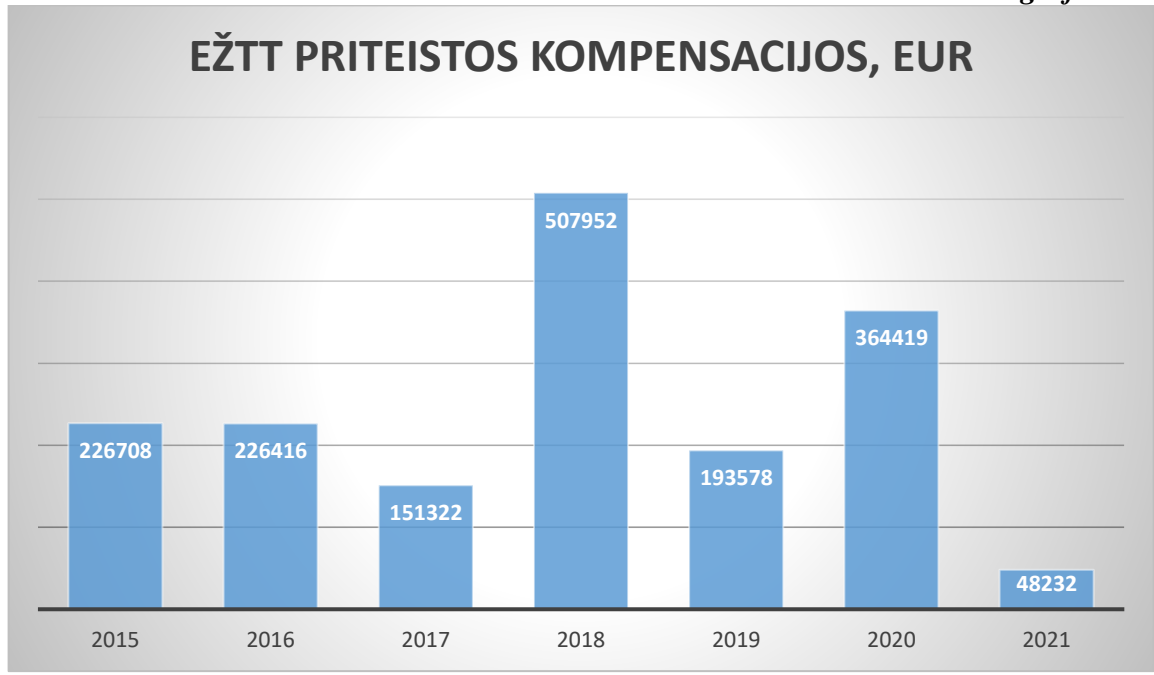
2021 m. rugsėjo 16 d. Teismas paskelbė nutarimą byloje *Jokubauskas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 5203/20), kuriuo patvirtino taikų susitarimą dėl pareiškėjo skundo dėl pernelyg ilgos suėmimo trukmės ir išbraukė bylą iš nagrinėjamų bylų sąrašo. Šioje byloje Teismas šalims iš karto siūlė sudaryti taikų susitarimą ir nurodė atitinkamą kompensacijos dydį. Iš viso pareiškėjui pagal taikų susitarimą už jo patirtą turtinę, neturtinę žalą ir bylinėjimosi išlaidas Vyriausybė įsipareigojo sumokėti 3 800 eurų.

2021 m. peticijų, Teismo nutarimais išbrauktų iš bylų sąrašo, atsižvelgus į Vyriausybės pateiktą vienašalę deklaraciją, nebuvo.

Byloje *Vaidelys prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 21237/19), kurioje pareiškėjas skundėsi dėl netinkamų kalinimo sąlygų Pravieniškių pataisos namuose 2014-2016 m., Vyriausybė Teismui teikė vienašalę deklaraciją, teigdama, kad nebuvo atsižvelgta į keletą laikotarpių, per kuriuos pareiškėjas buvo patalpintas į baudos izoliatorių, kur jam buvo užtikrintas pakankamas asmeninis plotas, ir jis turėjo ilgalaikių pasimatymų už gyvenamosios palapos ribų, atitinkamai siūlydama mažinti ir neturtinės žalos atlyginimą pareiškėjui iki 6 117 eurų. Teismas Vyriausybės vienašalę deklaraciją atmetė ir nusprendė, kad visą 672 dienų laikotarpį pareiškėjas buvo kalinamas pažeidžiant Konvencijos 3 straipsnio reikalavimus ir pareiškėjui priteisė 10 800 eurų neturtinei žalai atlyginti.

3. Priteistos kompensacijos

2021 m. priimtuose sprendimuose bylose prieš Lietuvą Europos Žmogaus Teisių Teismas priteisė 48 232 Eur kompensaciją.

4. Teismo sprendimai, kuriuose nenustatyta Konvencijos pažeidimų

1) Byloje *Arewa prieš Lietuvą* (Nr. 16031/18, 2021 m. kovo 9 d. sprendimas), kurioje pareiškėjas – užsienietis skundėsi, jog pernelyg ilgai užtrukęs jo atžvilgiu pradėtas ikiteisminis tyrimas neigiamai paveikė jo privatų ir šeimos gyvenimą, Teismas nenustatė Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimo.

Teismas sutiko, jog nagrinėjama byla buvo sudėtinga, kadangi buvo susijusi su pareikštais įtarimais dėl pinigų plovimo, dokumentų klastojimo, o atliekant tyrimą reikėjo pateikti ne vieną teisinės pagalbos prašymą. Teismo vertinimu, atliekami tyrimo veiksmai buvo reikalingi, aplinkybės, kurias reikėjo ištirti, buvo sudėtingos ir reikalaujančios daug laiko. Atkreipdamas dėmesį į Konvencijos garantuojamą teisę neinkriminuoti savęs, Teismas pažymėjo, kad pareiškėjui negali būti priekaištaujama, kad jis vilkino procesą, atsisakydamas duoti parodymus. Vertindamas Lietuvos teisėsaugos institucijų veiksmus organizuojant ir atliekant tyrimą, Teismas pažymėjo, kad ilgą laiką (virš 2 metų), kol buvo laukiama atsakymų į teisinės pagalbos prašymus, nebuvo atliekami aktyvūs tyrimo veiksmai, tačiau šiuo požiūriu išreiškė supratimą, su kokiais iššūkiais ir sunkumais gali būti susiduriama, siekiant ištirti tarptautinį pinigų plovimą. Taip pat atsižvelgta į tai, kad tyrimo metu dėl pareiškėjo gynybos pozicijos reikėjo atlikti papildomus veiksmus, o gavus atsakymus į teisinės pagalbos prašymus, reikėjo teikti papildomus užklausimus. Vertindamas proceso poveikį pareiškėjui, Teismas atkreipė dėmesį, kad suėmimas jam buvo skirtas tik 2 mėnesiams, vėliau kardomosios priemonės pakeitus į rašytinį pasižadėjimą neišvykti ir periodiškai registruotis policijoje, galiausiai palikus tik pastarąją, su kuria sutiko ir pareiškėjas. Teismas pažymėjo, kad situacija yra paradoksali, kai pareiškėjui yra skirtos kardomosios priemonės, ribojančios galimybes išvykti iš Lietuvos, nors jis neturi leidimo joje gyventi, tačiau kartu atkreipė dėmesį, kad baudžiamojo proceso metu nė karto nebuvo priimtas sprendimas pareiškėją deportuoti, todėl negalima teigti, kad dėl pareikštų įtarimų jis patyrė realias praktines pasekmes. Atsižvelgiant į šiuos argumentus, Teismas nusprendė, jog nėra pagrindo teigti, kad tyrimas nebuvo pakankamai operatyvus, taip pažeidžiant reikalavimą išnagrinėti baudžiamąją bylą per įmanomai trumpiausią laiką.

Pareiškėjo skundai dėl patirtų privataus ir šeimos gyvenimo ribojimų per ilgai užtrukusio baudžiamojo proceso kontekste buvo atmesti dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo, kadangi pareiškėjas neskundė Migracijos departamento sprendimų atsisakyti pratęsti leidimą gyventi Lietuvoje. Teismas taip pat pažymėjo, kad pareiškėjas nesiskundė, jog dėl vykstančio baudžiamojo proceso jis negalėtų gyventi su savo vaiku ir jo motina.

2) Byloje *Šaltinytė prieš Lietuvą* (Nr. 32934/19, 2021 m. spalio 26 d. sprendimas) Teismas nenustatė Konvencijos 14 straipsnio, taikomo kartu su Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsniu, pažeidimo dėl jaunai šeimai taikytos 35 metų amžiaus ribos suteikiant valstybės subsidiją būstui

įsigyti, konstatavęs plačią valstybės vertinimo laisvę ir nustatęs, kad skirtingas elgesys vyresnės pareiškėjos atžvilgiu buvo pateisinamas. Be to, Teismas konstatavo, kad nacionalinių teismų sprendimas atsisakyti kreiptis į Konstitucinį Teismą buvo tinkamai pagrįstas, todėl nenustatytas ir Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas.

EŽTT nustatė, kad pareiškėja buvo panašioje situacijoje palyginti su jaunesne motina, viena auginančia vieną ar daugiau vaikų, kuriai tokiomis pačiomis aplinkybėmis greičiausiai būtų suteikta aptariama valstybės subsidija būstui įsigyti. EŽTT nagrinėjo, ar toks skirtingas elgesys buvo pateisinamas. Teismas pakartojo, kad Konvencijos 14 straipsnio požiūriu skirtingas elgesys yra diskriminacinis, jei juo nesiekama „teisėto tikslo“ ir jei nėra proporcingumo tarp naudojamų priemonių ir siekiamo tikslo. Teismas pritarė Vyriausybei, kad ginčo subsidija siekė teisėto tikslo, konkrečiai, subsidija skatina teigiamus demografinius pokyčius Lietuvoje, kurioje nustatytas spartus demografinis senėjimas, keliantis įvairių ekonominių ir socialinių problemų. Siekiant atsverti emigracijos (ypač jaunų žmonių) sukeltą gyventojų skaičiaus mažėjimą ir mažą gimstamumą, pastebėtą nuo 1990 m., subsidija skatina jaunus žmones turėti daugiau vaikų. Pasak EŽTT, nacionalinės valdžios institucijos turi geresnę padėtį nei tarptautinis teismas, kad galėtų įvertinti prioritetus skirstant ribotus valstybės išteklius. EŽTT atsižvelgė į Vyriausybės pateiktą informaciją apie konsensuso tarp Valstybių, Konvencijos dalyvių, nebuvimą sprendžiant, ar apskritai skirti paramą būstui įsigyti ir, jeigu taip, kokiomis sąlygomis. EŽTT sutiko, kad ginčijama amžiaus riba buvo pagrįsta objektyviais duomenimis. Konkrečiai, Vyriausybė pateikė statistiką, rodančią, kad Lietuvos gyventojai vidutiniškai tuokiasi, susilaukia pirmagimio ir gauna būsto paskolą nuo 28 iki 35 metų. EŽTT, be kita ko, paminėjo, kad svarbu užtikrinti, jog teisinis reguliavimas, net jei juo siekiama skatinti jaunesnio amžiaus žmones susilaukti vaikų, vis dėlto tinkamai atspindėtų realią šalies demografinę situaciją. EŽTT pažymėjo, kad pareiškėja turėjo galimybę gauti socialinę paramą per įvairias kitas socialines programas, prieinamas tėvams ir šeimoms Lietuvoje, pavyzdžiui, dėl mažų pajamų. EŽTT padarė išvadą, kad valstybė, nustatydamą amžiaus ribas konkrečioms išmokoms, turi plačią vertinimo laisvę ir, atsižvelgiant į pareiškėjos bylos aplinkybes, Lietuva neperžengė vertinimo laisvės ribų. Todėl skirtingas elgesys buvo pateisinamas ir Teismas nenustatė Konvencijos 14 straipsnio, taikomo kartu su Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsniu, pažeidimo.

Teismas taip pat vertino pagal Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalį, ar nacionalinių teismų sprendimas atsisakyti kreiptis į Konstitucinį Teismą buvo tinkamai pagrįstas. EŽTT nustatė, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas padarė daug nuorodų į atitinkamą Konstitucinio Teismo praktiką, išnagrinėjo pareiškėjos skundą, atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo doktrinoje suformuluotus principus ir pateikė išsamius argumentus dėl pareiškėjos prašymo atmetimo. Todėl pareiškėjai buvo suteikta galimybė suprasti, kodėl jos prašymas perduoti jos bylą nagrinėti Konstituciniam Teismui buvo atmestas. EŽTT Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo nenustatė.

5. Nutarimai dėl nepriimtino

Bylose, kuriose peticijos priimtino klausimą sprendžia 3 teisėjų Komitetas (nagrinėjantis bylas, kuriose EŽTT praktika yra aiškiai išvystyta) arba 7 teisėjų Kolegija (jei Kolegija nenusprendžia perleisti bylos nagrinėti 17 teisėjų Didžiajai kolegijai) ir kurios yra komunikuojamos Vyriausybei, nutarimo dėl jų nepriimtino priėmimas dažniausiai prilygsta bylos išnagrinėjimui iš esmės ir Konvencijos pažeidimo nenustatymui.

1) Byloje *Milašauskienė prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 58179/18, 2021 birželio 8 d. nutarimas) Teismas pripažino pareiškėjos peticiją dėl Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) nepriimtina. Peticijoje pareiškėja skundėsi, kad negalėjo paveldėti vasarnamio Šventojoje, nes jos velioniui vyrui nebuvo leista oficialiai pripažinti jo nuosavybės teisės.

Šioje byloje EŽTT visų pirma sprendė, ar vasarnamis buvo Z.M. „nuosavybė“, kaip apibrėžta Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnyje, ir ar ieškovei, kuri tapo velionio Z.M. įpėdine, kilo teisėti lūkesčiai paveldėti šį turtą. EŽTT neturėjo pagrindo abejoti nacionalinių teismų išvada, kad vasarnamio statyba neatitiko tuo metu galiojusių įstatymų reikalavimų, tačiau Teismas atkreipė dėmesį, kad ieškovės šeima vasarnamiu naudojosi daugiau nei keturiasdešimt metų, ir per visą tą laiką valdžios institucijos nesiėmė jokių veiksmų dėl galimo jo neteisėtumo. Be to, per visą laikotarpį Z.M. mokėjo mokesčius valstybei ir tam tikrais laikotarpiais šie mokesčiai buvo susiję su pastato nuosavybe. Teismas atsižvelgė į Vyriausybės teiginius, kad mokesčiai buvo mokami tik už valstybinės žemės nuomą. Nepaisant to, atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes, EŽTT nusprendė, kad pareiškėjos turtinis interesas netrukdomai naudotis vasarnamiu prilygo „nuosavybei“ pagal Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnį. Todėl Teismas konstatavo, kad

nacionalinių valdžios institucijų atsisakymas pripažinti vasarnamį teisėta Z.M. nuosavybe, kas savo ruožtu neleido pareiškėjai jo paveldėti, buvo kišimasis į pareiškėjos teisę netrukdomai naudotis savo nuosavybe.

Spręsdamas, ar toks kišimasis atitiko Konvencijos reikalavimus, EŽTT nustatė, kad pagal nacionalinę teisę neteisėtai pastatyti pastatai negali būti laikomi teisėtu turtu, be to, tokiu kišimusi buvo siekiama teisėto tikslo – atsisakymas įregistruoti sovietų okupacijos metu Baltijos pakrantėje pastatytus vasarnamius ir galiausiai jų nugriovimas buvo būtinas siekiant apsaugoti ekologiškai ir kultūriškai vertingą pakrantės zoną ir užtikrinti tinkamą jos plėtrą. Vertindamas, ar buvo pasiekta teisinga pusiausvyra tarp bendrojo intereso ir pareiškėjos teisių apsaugos, EŽTT atsižvelgė į sunkumus, su kuriais susidūrė nacionalinės valdžios institucijos, bandydamos apsaugoti Šventosios kurorto teritoriją, atsižvelgiant į panašių vasarnamių, kurie sovietų okupacijos metu buvo pastatyti Baltijos pajūryje, skaičių, jų neaiškų teisinį statusą ir sunkumus nustatant jų savininkus. Esant tokioms aplinkybėms, Teismas manė, kad vėlavimas pranešti savininkams, įskaitant ir Z.M., kad jų vasarnamiai yra neteisėti, gali būti pateisinamas. Be to, tai, kad vasarnamiais nebuvo įregistruotas, nors toks registravimas buvo privalomas pagal įstatymą, ir kad jo nuosavybės teisės nebuvo tinkamai pripažintos, Z.M. sužinojo 1979–80 m. Tačiau iki 2012 m. Z.M. nesiekė įregistruoti vasarnamio ar surasti tariamai pamestus dokumentus, patvirtinančius jo nuosavybę, tuo pačiu tęsdamas naudojimąsi vasarnamiu ir mokėdamas mokesčius. Todėl, Teismo vertinimu, situaciją, kurioje galiausiai atsidūrė Z.M., iš dalies sukūrė jo paties rūpestingumo stoka.

2) Byloje *Stepanov prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 5862/19, 2021 m. liepos 15 d. nutarimas) Teismas pripažino pareiškėjo peticiją dėl tariamai neteisėto laisvės atėmimo suėjus nuosprendžio vykdymo senaties terminui nepriimtina.

Teismas, spręsdamas, ar pareiškėjo baudmės atlikimas buvo „teisėtas“ ir vykdytas „įstatymų nustatyta tvarka“, kaip reikalaujama Konvencijos 5 straipsnio 1 dalyje, pažymėjo, kad nuosprendį, kuriuo pareiškėjui buvo skirta dvejų metų laisvės atėmimo bausmė, patvirtino Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Tiek pareiškėjas, tiek jo advokatas dalyvavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo posėdyje, kai buvo nagrinėjamas pareiškėjo kasacinis skundas, todėl pareiškėjas turėjo žinoti apie nuosprendžio įsiteisėjimą. Be to, po nuteisimo pareiškėjas pradėjo du naujus teismo procesus – dėl baudmės vykdymo atidėjimo ir baudžiamosios bylos atnaujinimo. Galiausiai, atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjas buvo nuteistas ne pirmą kartą, Teismas nemanė, kad išvykdamas iš Lietuvos jis nežinojo apie pareigą atlikti bausmę. Taip pat EŽTT atsižvelgė į Vyriausybės teiginį, kad pareiškėjo advokato prašymai suteikti informaciją apie vykdomą pareiškėjo paiešką buvo skirti sukurti iliuziją, kad pareiškėjas laikosi pareigos atlikti bausmę.

Vertindamas valdžios institucijų veiksmus, Teismas pastebėjo, kad pareiškėjo paieška buvo paskelbta netrukus po nuosprendžio įsiteisėjimo. Pareigūnai pareiškėjo ieškojo jo ir jo šeimos adresais ir bandė išsiaiškinti galimą jo buvimo vietą. Atsižvelgdamas į pareiškėjo išvykimą į Jungtinę Karalystę ir į tai, kad policiją apie tai informavo pareiškėjo kaimynai ir nuomininkai Lietuvoje, Teismas pripažino, kad valdžios institucijų negalėjimas surasti pareiškėją Lietuvoje yra paaiškinamas. Net ir sutikdamas su Vilniaus miesto apylinkės teismo išvada, kad institucijų nesugebėjimas suimti pareiškėjo, kai jis du kartus kirtu Lietuvos sieną, gali būti vertinamas kaip aplaidumas, EŽTT nemanė, kad šis neveikimas pats savaime yra įrodymas, kad Lietuvos valdžios institucijos nesiėmė jokių pastangų patraukti pareiškėją atsakomybėn. Iš tiesų policija vykdė ieškovo paiešką, buvo išduotas Europos arešto orderis, o dėl institucijų tarptautinio bendradarbiavimo jis galiausiai buvo suimtas Jungtinėje Karalystėje. Teismas nusprendė, kad nacionalinių teismų sprendimai atsakyti atleisti pareiškėją nuo baudmės atlikimo nėra savavališki. Taigi, remiantis Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies a punktu, pareiškėjo laisvės atėmimas, jei jis būtų išduotas Lietuvai, būtų „teisėtas“ ir vykdomas „įstatymų nustatyta tvarka“.

3) Byloje *Butkevič prieš Lietuvą* (Nr. 39344/19, 2021 m. rugsėjo 21 d. nutarimas), kurioje pareiškėja skundėsi dėl apribotos galimybės kreiptis į teismą dėl nuosavybės teisių atkūrimo procese priimto sprendimo, kadangi apie jį sužinojo jau praėjus apskundimo terminui, kuris nebuvo atnaujintas, Teismas pripažino pareiškėjos peticiją nepriimtina.

EŽTT nustatė, kad 2017 m. spalį pareiškėja ir jos advokatas buvo informuoti, kad nuosavybės teisės pareiškėjai bus atkurtos pinigais, jie buvo pakviesti į pretendentų atkurti nuosavybės teises susirinkimą 2017 m. lapkričio 14 d., taip pat buvo informuoti, kad jiems neatvykus, sprendimas bus priimtas jiems nedalyvaujant. Nei pareiškėja, nei jos advokatas susirinkime nedalyvavo. 2018 m. sausio 11 d. priimtas sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo pareiškėjai pinigais, kuris, jos teigimu, jai niekada nebuvo įteiktas. 2018 m. sausį pareiškėja inicijavo bylą prieš Nacionalinę žemės tarnybą dėl kito sprendimo ir šiame procese atsakovas savo 2018 m. sausio 31 d. atsiliepime *inter alia* pažymėjo, kad pareiškėjai nuosavybės teisės buvo atkurtos pinigais pagal 2018 m. sausio 11 d. sprendimą, tačiau gavusi šią informaciją pareiškėja nesiėmė jokių veiksmų, kad gautų minėto sprendimo kopiją. Galiausiai EŽTT pastebėjo, kad pareiškėja ir jos advokatas nuo 2016 m. iki 2018 m. ne kartą kreipėsi į Nacionalinę žemės tarnybą raštu, telefonu, atvykdavo į konsultacijas dėl įvairiausių klausimų, o tai parodo, kad jie neabejotinai žinojo apie vykstančią nuosavybės teisių atkūrimo procedūrą ir apie įvairiausius būdus gauti informaciją iš Nacionalinės žemės tarnybos.

Teismas nusprendė, kad nepriklausomai nuo to, ar 2018 m. sausio 11 d. sprendimas buvo pareiškėjai pristatytas, ji turėjo žinoti apie jo priėmimą, tačiau nesiėmė jokių veiksmų iki 2018 m. spalio, kad sužinotų apie jo turinį, todėl, EŽTT manymu, apskundimo terminas buvo praleistas dėl pačios pareiškėjos rūpestingumo stokos.

4) Byloje *Makarčeva prieš Lietuvą* (Nr. 31838/19, 2021 m. rugsėjo 28 d. nutarimas) Teismas pripažino pareiškėjos peticiją dėl tariamo negalėjimo paveldėti turtą mirus vienam iš kartu gyvenusių nesusituokusių asmenų nepriimtina.

Teismas atkreipė dėmesį, kad pagal Lietuvos teisę sutuoktiniai automatiškai turi teisę paveldėti vienas kito turtą po mirties, tokios pačios paveldėjimo teisės nesusituokusioms poroms nenumatytos, tačiau sugyventiniai turtą gali paveldėti pagal testamentą, kurio sudarymo procedūra, EŽTT manymu, nėra per daug formali ir neužkrauna per didelės naštos asmeniui. EŽTT priminė, kad niekada nėra pripažinęs, kad Konvencijos 8 straipsnis nustato valstybėms pareigą numatyti konkretų paveldėjimo režimą, iš esmės rinktis atitinkamas priemones yra palikta valstybių diskrecijai. EŽTT manymu, pareiškėja ir jos sugyventinis turėjo pakankamai galimybių užtikrinti savo paveldėjimo teises. Buvo atkreiptas dėmesys, jog pareiškėja nepateikė jokio paaiškinimo, kodėl per beveik 20 metų bendro gyvenimo J. B. nesudarė testamentą. Atvirkščiai, pareiškėja tvirtino, kad jie ketino tuoktis, tačiau dėl įvairiausių priežasčių planus nukeldavo, tačiau tos priežastys niekaip nesusijusios su valstybės institucijomis. Daugelyje nacionalinių procesų ir nagrinėjant bylą Europos Žmogaus Teisių Teisme pareiškėja itin didelę reikšmę skyrė tam, kad Lietuvos teisėje nebūtu numatyta galimybė įregistruoti partnerystę. Šiuo požiūriu EŽTT priminė, kad visoms poroms, turinčioms stabilius, įsipareigojimus grįstus santykius, kyla jų teisinio pripažinimo ir apsaugos poreikis. Tačiau EŽTT nevertina nacionalinės teisės *in abstracto*, bet turi nustatyti, ar dėl to, kaip ji buvo taikoma ar kokią įtaką ji padarė pareiškėjos padėčiai, buvo pažeista Konvencija. EŽTT dar kartą pakartojo, kad pareiškėja ir J. B. galėjo teisiškai įtvirtinti savo santykius sudarydami santuoką. Byloje nebūtu pateikta jokių įrodymų, kad savo santykių laikotarpiu pareiškėja ir J. B. būtų aptarinėję savo siekį įregistruoti partnerystę arba, kad jie turėjo nusistatymų prieš santuoką. EŽTT atkreipė dėmesį į nacionaliniu lygmeniu buvusius kelis nesėkmingus bandymus priimti partnerystės įstatymą. EŽTT pažymėjo, kad tokio įstatymo priėmimas suteiktų galimybę asmenims, kurie dėl kokios nors priežasties nenori ar negali sudaryti santuokos, vis tiek siekti jų santykių teisinio pripažinimo ir apsaugos. Vis dėlto, Teismas pažymėjo, jog nepanašu, kad pareiškėjos ir J. B. santykių laikotarpiu kuri nors iš iniciatyvų buvo pakankamai pažengusi teisėkūros procese, kad būtų galėjusi sukelti lūkestį, jog pareiškėja ir J. B. galės įregistruoti partnerystę. Todėl, EŽTT manymu, pareiškėjai ir J. B. turėjo būti pakankamai aišku, kad tokiu būdu pareiškėjai ir J. B. nepavyks užtikrinti paveldėjimo teisių. Nebūtu nustatyta, kad valstybės institucijos būtų kažkaip suklaidinusios pareiškėją šiuo požiūriu. Teismas, būdamas įsitikinęs, kad vidaus teisė suteikė pakankamai galimybių pareiškėjai paveldėti jos sugyventinio turtą, ir nesant pagrindo manyti, jog pareiškėja būtų nežinojusi, kad be testamentą ar santuokos ji negalės paveldėti J. B. turto, vertino, kad situacija, dėl kurios skundžiamasi, atsirado dėl pačios pareiškėjos ir J. B. pasirinkimų, o ne dėl valdžios institucijų neveikimo, todėl nusprendė pareiškėjos skundą atmesti kaip aiškiai nepagrįstą.

6. 2021 m. paskelbti Jungtinių Tautų komiteto sprendimai

JT Priverstinio dingimo komiteto sprendimas:

1) JT Priverstinio dingimo komitetas 2021 m. sausio 21 d. paskelbė sprendimą nutraukti procedūrą dėl tariamo Laimutės Stankūnaitės dukters, Deimantės Kedytės (Stankūnaitės), dingimo. Į Komitetą kreiptasi dėl tariamai dingusios Deimantės Kedytės (Stankūnaitės), tai yra asmens, kurio atžvilgiu yra taikoma liudytojų apsaugos programa, neturinčių jokio teisėto intereso kreiptis asmenų, – advokatu prisistatančio Stanislovo Tomo, atstovaujančio tariamam mergaitės tėvo draugui Kazimierui Juraičiui, – iš esmės naudojantis Komitetu siekiant minėto asmens suradimo ar jo gyvenamosios vietos atskleidimo.

Surengus nuotolinį susitikimą su Komiteto narėmis ir pateikus papildomą medžiagą, prašant užtikrinti visišką pateiktos informacijos konfidencialumą, Komitetas pritarė Vyriausybės pozicijai, kad prašymą dėl galimo Deimantės Stankūnaitės (Kedytės) dingimo pateikė neturintis tam teisės asmuo – Stanislovas Tomas. Komitetas, atsižvelgdamas į jam pateiktą medžiagą, nusprendė užbaigti skubių veiksmų procedūrą pagal Konvencijos 30 straipsnio 4 dalį dėl galimo Deimantės Stankūnaitės (Kedytės) priverstinio dingimo, kartu įsipareigodamas jokios Vyriausybės žodžiu ir raštu pateiktos medžiagos neperduoti tariamam mergaitės atstovui.

JT Žmogaus teisių komiteto sprendimai:

1) **K.J. prieš Lietuvą** (Nr. 2674/2015, 2021 m. vasario 18 d. paskelbtas sprendimas) – remdamasis teise į privataus gyvenimo apsaugą numatančiu Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto (toliau – Pakto) 17 straipsniu, autorius skundėsi, kad slapto sekimo metu privatus asmuo neteisėtai įrašė jų pokalbį, kurio pagrindu jis buvo nuteistas dėl poveikio liudytojui. Iš esmės skundo autorius tvirtino, kad buvo atlikti nesankcionuoti slapsti tyrimo veiksmai, be to, jis neva buvo išprovokuotas padaryti nusikaltimą. Vertindamas priimtinumą, Komitetas atkreipė dėmesį, kad panašų skundą Europos Žmogaus Teisių Teismas buvo paskelbęs nepriimtiniu, tačiau Komitetas nenagrinėja tik tokių tapačių skundų, kurie tuo pačiu metu yra nagrinėjami pagal kitą tarptautinio tyrimo ar ginčo sprendimo procedūrą, tuo tarpu šiuo atveju skundas jau buvo išspręstas, o Lietuva nebuvo padariusi išlygos, kad tapatūs jau išspręsti skundai taip pat būtų laikomi nepriimtini. Komitetas atmetė ir kitus Vyriausybės argumentus dėl skundo nepriimtimumo. Dėl skundo esmės, sutikdamas su Vyriausybės pozicija, kad skundas dėl neteisėto privataus gyvenimo apribojimo nėra pakankamai pagrįstas, Komitetas visų pirma pažymėjo, kad nusikalstamą veiką imituojančių veiksmų atlikimo nereikėtų paisyti su slapto sekimu, o be to, vykdant slapta sekimą pokalbius įrašyti galėjo tiek teisėsaugos pareigūnai, tiek ir jų pavedimu, kaip kad buvo šios bylos aplinkybėmis, privatus asmuo. Komitetas pažymėjo, kad slapsti tyrimo veiksmai turėjo teisinį pagrindą, jie buvo atlikti per nacionalinio teismo nutartyje nustatytą slapto sekimo terminą bei jie buvo būtini ir proporcingi siekiamiems tikslams užkardyti nusikaltimus ir tinkamai įgyvendinti teisingumą. Komitetas taip pat teigiamai įvertino nacionalinių teismų atliktą detalų vertinimą dėl ginčijamos tyrimo priemonės teisėtumo. Komitetas nusprendė, kad skundas dėl teisės į privatų gyvenimą pažeidimo yra nepriimtinas.

2) **A. P. prieš Lietuvą** (Nr. 3786/2020, 2021 m. kovo 25 d. paskelbtas sprendimas) – Rusijos pilietis, remdamasis Pakto 7 ir 14 straipsniais, skundėsi, kad Lietuvos institucijos, išdavusios leidimą jo ekstradicijai į Rusijos Federaciją, tinkamai neįvertino nežmoniškų kalinimo sąlygų Rusijos laisvės atėmimo vietose bei neatsižvelgė į tai, kad Rusijoje būtų pažeista jo teisė į teisingą teismą. Skundas atmestas kaip nepriimtinas.

Komitetas konstatavo, kad Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo jo skundą dėl kalinimo sąlygų Rusijoje ir pripažino skundo autoriaus teiginius bendro pobūdžio, kurių nepakako išvada, kad jo teisės būtų pažeistos dėl bendrų kalinimo sąlygų. Komitetas pažymėjo, kad skundo autorius, nesutikdamas su teismo išvada, nepateikė konkrečių argumentų, pagrindžiančių jo skundą dėl netinkamo teismo vertinimo, todėl atmetė jo skundą kaip nepagrįstą. Pareiškėjo skundas dėl tariamai pažeistos jo teisės į teisingą teismą ekstradicijos atveju taip pat buvo atmestas kaip nepagrįstas.

3) **S. R. prieš Lietuvą** (Nr. 3313/2019, 2021 m. gruodžio 8 d. paskelbtas sprendimas) – skundo autorius Komitete rėmėsi Pakto 14 straipsnio 1 dalimi (teisė į teisingą teismą), 14 straipsnio 3 dalies c punktu (teisė būti teisiamam be nepateisinamo delsimo), 14 straipsnio 3 dalies e punktu (teisė apklausti kaltinimo liudytojus), 14 straipsnio 5 dalimi (teisė į apeliaciją) ir 15 straipsniu (įstatymo negaliojimas atgal) ir teigė, kad dėl to, kad du kartus apeliaciniame procese buvo pakeistas kaltinamasis aktas, jis prarado teisę į apeliaciją. Taip pat jis skundėsi, kad baigiamųjų kalbų teisme metu vieno iš kaltinamųjų gynėjas pateikė dokumentą, kuris buvo prijungtas prie bylos, bet pareiškėjui nebuvo suteikta teisė su juo susipažinti. Taip pat pareiškėjas teigė, kad vieno iš liudytojų parodymai neturėjo būti laikomi įrodymu, kadangi šis liudytojas mirė ir pareiškėjas negalėjo jo apklausti. Jis taip pat skundėsi senaties termino netaikymu, per ilgą ikiteisminio tyrimo ir teismo proceso trukmę bei netinkamai pritaikytu baudžiamuoju įstatymu.

Pareiškėjo skundą dėl pernelyg ilgos baudžiamosios proceso trukmės Komitetas pripažino nepriimtiniu dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo. Komitetas taip pat nenustatė jokių baudžiamosios proceso trūkumų, todėl atmetė pareiškėjo skundus pagal Pakto 14 straipsnio

1 dalį (teisė į teisingą teismą) ir 14 straipsnio 3 dalies e punktą (teisė apklausti kaltinimo liudytojus) kaip nepagrįstus. Be to, Komitetas pažymėjo, kad pareiškėjas neįvardijo konkrečiai, kokių skundų jis negalėjo pateikti Lietuvos Aukščiausiajam Teismui bei kokių skundų nenagrinėjo apeliacinės instancijos teismas. Komiteto vertinimu, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išsamiai išnagrinėjo autoriaus skundus, kurie buvo susiję su teisės taikymu žemesnės instancijos teismuose, o ne faktų ir įrodymų nustatymu. Komitetas nusprendė, kad pareiškėjo skundai pagal Pakto 14 straipsnio 5 dalį yra bendro pobūdžio ir nepakankamai pagrįsti. Vertindamas pareiškėjo teiginį, kad jam buvo neteisingai pritaikyta naujesnė Baudžiamojo kodekso redakcija (182 straipsnio 2 dalis) ir kad senoji Baudžiamojo kodekso redakcija (274 straipsnio 3 dalis) numatė švelnesnę bausmę, Komitetas pažymėjo, kad abiejuose straipsniuose numatytos sankcijos už sukčiavimą, kurias sudarė laisvės atėmimas atitinkamai iki 5 ir 8 metų. Komiteto manymu, kai tokio paties tipo bausmė numatyta senajame ir naujajame įstatyme, nekyla klausimas, ar bausmė yra švelnesnė, ar griežtesnė, nebent teismo paskirta bausmė viršija taikytinos švelnesnės nuostatos maksimumą. Kadangi pareiškėjui paskirta laisvės atėmimo bausmė buvo 2 metai 6 mėnesiai, Komitetas atmetė jo skundą pagal Pakto 15 straipsnį kaip nepagrįstą.

III. VEIKLA VYKDANT TEISMO PRIIMTUS SPRENDIMUS

Pagal Konvencijos 46 straipsnio 1 dalį Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja vykdyti galutinį Teismo sprendimą kiekvienoje byloje, kurios šalys jos yra. Vyriausybės atstovas yra įgaliotas, bendradarbiaujant su Teisingumo ministerija ir kitomis kompetentingomis institucijomis, koordinuoti Teismo sprendimų vykdymą ir prireikus imtis ar inicijuoti atitinkamus veiksmus šioje srityje. Atstovas nuolat teikia informaciją EŽTT sprendimų vykdymo priežiūrą atliekančiam Europos Tarybos Ministrų Komitetui apie Teismo sprendimų vykdymą – apie priimtas individualiąsias ir bendrąsias vykdymo priemones. Pagal poreikį – informacija apie atitinkamų JT Žmogaus teisių komiteto išvadų įgyvendinimą teikiama ir Komitetui.

1. Veikla vykdant Teismo ankstesniais ir 2021 m. priimtus sprendimus

2021 m. buvo koordinuojamas 40 EŽTT sprendimų vykdymas (6 nauji 2021 m. įsigalioję sprendimai ir tęsiamas senesnių sprendimų įgyvendinimas), 4 bylose Europos Tarybos Ministrų Komitetas taikė sustiprintą priežiūrą. Pastebėtina, jog Europos Taryba skiria itin didelį dėmesį veiksmingam EŽTT sprendimų vykdymui⁹, todėl Europos Tarybos Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų vykdymo departamentas pastaraisiais metais taiko intensyvesnę priežiūrą ir itin detaliai vertina vykdymo priemonių veiksmingumą.

Koordinuojant EŽTT sprendimų vykdymą, buvo imtasi priemonių, siekiant įvykdyti Teismo sprendimuose numatytas individualiąsias priemones, pvz. greta teisingo atlyginimo sumokėjimo imantis ir kitų pareiškėjo padėti ištaisančių priemonių, bei pažeidimų priežastis šalinančias bendrąsias priemones. Apie visus vykdymo veiksmus nuolat buvo teikiama informacija Ministrų Komitetui.

Per 2021 m. pagal 6 EŽTT sprendimus (įskaitant ir 2020 m. priimtus sprendimus, kurių įvykdymo terminas suėjo 2021 m.) išmokėta 41 936 eurai. Be to, byloje *Abu Zubaydah* buvo imtasi sutelktų tarpinstitucinių pastangų, siekiant užtikrinti, kad nuo 2018 m. notaro depozitinėje sąskaitoje deponuojama Teismo priteista teisingo atlyginimo kompensacijos suma būtų pervesta pagal pareiškėjo įgaliojime išreikštą valią.

Apie Teismo priimtus sprendimus buvo informuoti Lietuvos teismai, atskirai – ir kitos su bylomis susijusios valstybės institucijos, pridedamuose raštuose išsamiai išdėstant nustatytų pažeidimų priežastis. Išversti į lietuvių kalbą sprendimai yra skelbiami Vyriausybės atstovo internetinėje svetainėje, taip užtikrinant jų prieinamumą visiems suinteresuotiems asmenims ir institucijoms.

Atsižvelgus į pateiktas vykdymo ataskaitas, 2021 m. 9 Teismo sprendimų vykdymo priežiūra užbaigta priėmus galutines Ministrų Komiteto rezoliucijas:

1) priėmus Baudžiamojo proceso kodekso 82 straipsnio 2 dalies pakeitimus, kuriais buvo užtikrinta teisė neduoti parodymų prieš savo šeimos narį ar artimąjį giminaitį nepaisant jo procesinio statuso baudžiamojoje byloje – užbaigta vykdymo priežiūra byloje *Kryževičius*, kurioje Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas buvo nustatytas dėl nepakankamos specialiųjų liudytojų sutuoktinių apsaugos baudžiamajame procese;

2) atnaujinus ikiteisminį tyrimą ar inicijavus baudžiamojo teismo proceso atnaujinimą, siekiant ištaisyti nustatytus procesinius pažeidimus bei ėmusis įvairių bendrųjų priemonių, skirtų užkirsti kelią pasikartojantiems pažeidimams – vykdymo priežiūra užbaigta dvejose bylose –

---

⁹ Pažymėtina, kad Teismo sprendimų vykdymo procesui Europos Taryboje skiriamas vis didesnis dėmesys, nes būtent spartus ir veiksmingas sprendimų vykdymas padeda užkirsti kelią naujiems Konvencijos pažeidimams, prisideda prie žmogaus teisių apsaugos valstybėse narėse stiprinimo ir ilgalaikio Konvencijos sistemos veiksmingumo. Teismo sprendimų vykdymo, kaip ypatingai reikšmingos Konvencijos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu dalies, svarba pabrėžiama naujausioje Briuselio deklaracijoje, priimtoje 2015 m. Briuselio konferencijoje „*Europos žmogaus teisių konvencijos įgyvendinimas - mūsų bendra atsakomybė*“.

Znakovas, Žemaitis, kuriose Konvencijos 3 straipsnio pažeidimai buvo nustatyti dėl neteisėto policijos jėgos panaudojimo sulaikymo metu ir netinkamo policijos smurto tyrimo, kartu įvertinus ir esamas kompleksines priemones, skirtas užtikrinti proporcingą jėgos panaudojimą policijos veikloje;

3) vykdymo priežiūra taip pat užbaigta byloje **Bakanova**, kurioje Konvencijos 2 straipsnio pažeidimas buvo nustatytas dėl netinkamo pareiškėjos vyro mirties aplinkybių tyrimo, šiuo požiūriu įvertinus papildomus tyrimo veiksmus kreipiantis teisinės pagalbos, taip pat atsižvelgus į išvystytą Lietuvos teismų praktiką, kurioje vadovaujamasi Teismo jurisprudencijoje šiuo požiūriu nustatytais kriterijais tais atvejais, kai valstybei kyla pozityvioji pareiga apsaugoti asmenis, kurių gyvybei gresia pavojus dėl kitų asmenų nusikalstamų veikų, bei užtikrinti veiksmingą tokių veikų aplinkybių tyrimą, taip pat į šioms garantijoms teikiamą dėmesį teisėsaugos pareigūnų profesiniuose mokymuose;

4) byloje **T.K.** vykdymo priežiūra taip pat užbaigta atsižvelgus į pastangas atnaujintame baudžiamajame procese ištaisyti nustatytus Konvencijos garantijų dėl teisingo bylos nagrinėjimo pažeidimus, kiek tai yra susiję su veiksminga liudytojų apklausa teismo nagrinėjimo metu;

5) kreipusis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo – užbaigta vykdymo priežiūra byloje **UAB „Baltic Master“**, kurioje Konvencijos 6 straipsnio pažeidimas buvo nustatytas dėl nepakankamai motyvuoto atsisakymo kreiptis į ESTT;

6) atsižvelgus į tai, kad pareiškėjų byla buvo viena pirmųjų Lietuvoje nagrinėtų bylų dėl tarptautinio vaiko grobimo taikant reikšmingas tarptautinės ir ES teisės nuostatas bei teigiamai įvertinus Lietuvos teismų praktikos vystymąsi šioje srityje – užbaigta vykdymo priežiūra byloje **Rinau**, kurioje buvo konstatuotas Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas dėl Lietuvos institucijų veiksmų nagrinėjant pareiškėjo dukters grąžinimo klausimą, įskaitant politikų kišimąsi į teisminį bylos nagrinėjimą;

7) įvertinus tai, kad pareiškėjai buvo atnaujintas terminas pateikti kasacinį skundą, o taip pat atsižvelgus į bendrąsias priemones, kurių buvo imtasi užtikrinant informacijos prieinamumą apie Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegijų sudėtį, kad būtų galima veiksmingai pasinaudoti teise reikšti teisėjams nušalinimus – užbaigta vykdymo priežiūra byloje **Kaminskienė**, kurioje Konvencijos 6 straipsnio pažeidimas nustatytas dėl teismo šališkumo;

8) atsižvelgus į tai, kad pareiškėjos laisvė nebebuvo apribota ir ji galėjo tęsti būtiną gydymą bei įvertinus šią bylą kaip pavienį netinkamo nacionalinės teisės taikymo atvejį – užbaigta vykdymo priežiūra byloje **Leonienė**, kurioje Konvencijos 5 straipsnio pažeidimas konstatuotas dėl to, kad Lietuvos teismai nevertino, ar atsižvelgiant į pareiškėjos sveikatos būklę suėmimas buvo būtinas.

Metų pabaigoje buvo tęsiama 31 EŽTT sprendimo vykdymo priežiūra¹⁰. Didžiojoje dalyje bylų yra taikoma standartinė priežiūra, be to, nemažai bylų yra pasikartojančios (pvz., susijusios su netinkamomis kalnimo sąlygomis), kai kurios iš jų yra susijusios su bylomis, kuriose vykdymo priežiūra jau yra užbaigta teigiamai įvertinus bendrąsias vykdymo priemones, kurios yra skirtos užkirsti kelią pasikartojantiems Konvencijos pažeidimams (pvz., bylos dėl valstybės institucijų klaidų nuosavybės teisių atkūrimo procese). Ilgiau užtrunka įgyvendinti tuos sprendimus, kurių tinkamam įvykdymui būtina pakeisti ar priimti teisės aktus, pakeisti institucijų praktiką, priimti naujus sprendimus pareiškėjų atžvilgiu jų bylose atnaujinus atitinkamus procesus.

2. Sustiprinta vykdymo priežiūra bylose prieš Lietuvą

Atsižvelgiant į užsitęsusi Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų bylose *L. prieš Lietuvą* ir *Paksas prieš Lietuvą* vykdymą, ET Ministrų Komiteto 1208 DH (*žmogaus teisių*) posėdyje 2014 m. rugsėjo 25 d. priimtais sprendimais nuspręsta abiem šioms byloms taikyti sustiprintą

¹⁰ Išsamiau žr. Ataskaitos 3 priedą *EŽTT sprendimų bylose prieš Lietuvą vykdymas*, p. 52.

vykdymo priežiūros tvarką (angl. *enhanced procedure*¹¹), kurią bylose prieš Lietuvą buvo nuspręsta taikyti pirmą kartą¹². Dėl nustatytų pažeidimų sunkumo bylose *Abu Zubaydah prieš Lietuvą* bei *Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą* sustiprinta priežiūra imta taikyti iš karto minėtiems sprendimams įsigaliojus.

(i) Dėl sprendimo byloje L. prieš Lietuvą vykdymo

Byloje *L. prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 27527/03) Teismas pripažino, kad buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis, garantuojantis teisę į privatą gyvenimą, dėl Lietuvos teisės aktuose egzistuojančios teisės spragos (neįgyvendintas Civilinio kodekso 2.27 straipsnis, numatantis asmens teisę pakeisti lytį). Tai yra ilgiausiai užtrukęs vykdymo procesas bylose prieš Lietuvą – 2007 m. rugsėjo 11 d. priimtas Teismo sprendimas iki šiol neįvykdytas, t. y. nepriimtas lyties keitimo sąlygas ir tvarką nustatantis specialus įstatymas.

Pabrėžtina, kad vis dar egzistuojant teisės spragai, dėl kurios buvo nustatytas Konvencijos pažeidimas L. byloje, Lietuva turi ne tik besąlyginę pareigą ją pašalinti vykdydama EŽTT sprendimą ir kartu užtikrindama translyčiams asmenims būtiną teisinį tikrumą dėl teisinio asmens lytinės tapatybės pripažinimo, bet ir sudaryti sąlygas translyčiams asmenims gauti Lietuvoje jiems reikalingas tinkamas medicinos paslaugas.

Egzistuojanti teisės spraga suteikia galimybę asmenims kreiptis į Lietuvos teismus dėl žalos atlyginimo.

Naujausi vykdymo veiksmai

Šioje byloje Ministrų Komitetui 2021 m. kovo 25 d. pateiktas atnaujintas veiksmų planas, kuriuo Ministrų Komitetas buvo informuotas, kad šios bylos vykdymo strategija išlieka tokia pati – ilgalaikėje perspektyvoje planuojama priimti būtinus įstatymų pakeitimus, užtikrinančius translyčių asmenų teisę į lytinės tapatybės pripažinimą, o trumpalaikėje – toliau tęsti įstatymų pakeitimų nereikalaujančias priemones, siekiant panaikinti translyčiams asmenims taikomus tam tikrus ribojimus dėl transseksualumo diagnozės¹³ bei užtikrinti būtiną medicinines paslaugas.

Minėtas vykdymo planas taip pat buvo pristatytas bei teigiamai įvertintas 2021 m. balandžio 24 d. tarpinstituciniame susitikime „Lytinės tapatybės pripažinimas ir teisinis reglamentavimas: kur mes esame šiandien?“, kurį suorganizavo Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, dalyvaujant Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkui, Vyriausybės atstovui, Teisingumo, Sveikatos apsaugos, Užsienio reikalų ministerijų atstovams bei Seimo kontrolierių įstaigos atstovams.

¹¹ EŽTT sprendimų vykdymo priežiūra reglamentuojama Ministrų pavaduotojų 2010 m. rugsėjo 6 d. patvirtintuose EŽTT sprendimų ir nutarimų vykdymo priežiūros darbo metoduose. Pagal minėtus darbo metodus yra numatyta dvejopa (*twin-track*) sprendimų vykdymo priežiūros procedūra: standartinė (*standard*) arba sustiprinta (*enhanced*), žr. [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Inf/DH\(2010\)37&Language=lanEnglish&Site=CM&BackColorInterne=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Inf/DH(2010)37&Language=lanEnglish&Site=CM&BackColorInterne=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383).

Sprendimo vykdymo priežiūra pagal sustiprintą procedūrą nebūtinai reiškia, nors gali reikšti, kad byla bus sistemingai viešai svarstoma Europos Tarybos Ministrų Komiteto DH (žmogaus teisių) posėdžių debatuose, priimant EŽTT sprendimo nevykdančios valstybės narės atžvilgiu atitinkamas rezolucijas, reiškiančias nerimą, susirūpinimą, raginimus ir pan. dėl bylose jau priimtų priemonių ir dar neišspręstų klausimų. Praktiškai sustiprinta vykdymo priežiūra gali reikšti ir tai, kad Ministrų Komitetas Sekretariatui paveda intensyviau ir aktyviau bendradarbiauti su atitinkamomis valstybėmis, t. y. padėti joms rengti ir/arba vykdyti veiksmų planus, teikti ekspertinę pagalbą dėl numatomų priemonių pobūdžio, rengti dvišales ar daugišales bendradarbiavimo programas (pvz., seminarus, apskritojo stalo diskusijas) dėl sudėtingų ir esminių klausimų. Prašyti bylos svarstymo debatuose Ministrų Komitete gali bet kuri valstybė narė ir/arba Sekretariatas. Byla bet kada gali būti perduodama iš vienos procedūros į kitą motyvuotu Ministrų Komiteto sprendimu, pavyzdžiui, iš standartinės į sustiprintą, kai per 6 mėnesius nuo sprendimo įsigaliojimo nepateikiamas veiksmų planas.

¹² Europos Tarybos Ministrų Komitetas minėtais sprendimais dėl sustiprintos vykdymo priežiūros taikymo paragino Lietuvos institucijas L. byloje užbaigti teisėkūros procesą, o *Pakso* byloje – pažymėjęs reikiamą Konstitucijos pataisų priėmimo inicijavimą – paragino šiuo atžvilgiu siekti apčiuopiamo progreso.

¹³ Pasaulio sveikatos organizacija naujausioje tarptautinėje ligų klasifikacijoje pašalino transseksualumą iš psichikos ligų sąrašo ir įtraukė translytiškumą tarp būklių, susijusių su asmens seksualine sveikata.

Vykdamas minėtą planą išskirtinę reikšmę turi 2021 m. pabaigoje priimti Asmens vardo ir pavardės keitimo taisyklių pakeitimai¹⁴, kuriais užtikrinama galimybė translyčiams asmenims administracine tvarka pasikeisti vardą ir pavardę ir kurie vertintini kaip pirmasis ilgalaikės strategijos žingsnis užtikrinant translyčių asmenų teisę į lytinės tapatybės pripažinimą.

Siekiant teisinio tikrumo ir būtinų sveikatos apsaugos paslaugų prieinamumo užtikrinimo, Sveikatos apsaugos ministerija parengė Lyties tapatumo sutrikimo (transseksualumo) diagnostikos ir gydymo tvarkos aprašo projektą, kuris buvo derinamas su ekspertais, įskaitant ir tarptautinių nevyriausybių organizacijų atstovus.

Pabrėžtinai išskirtinis Lietuvos teismų vaidmuo veiksmingai užpildant teisės spragą. Nuo 2017 m. yra suformuota praktika, pagal kurią tiesiogiai remiantis Konvencijos 8 straipsniu, atsižvelgiant į užsienio valstybių ir EŽTT praktiką, yra pripažįstama, kad sąvoka „lyties pakeitimas“ neturi būti siejama vien tik su chirurginiu negrįžtamu biologinės lyties pakeitimu. Tai reiškia, kad translyčiams asmenims suteikiama galimybė teismo tvarka pakeisti civilinės būklės aktų įrašus be privalomosios chirurginės operacijos reikalavimo, o pagrindinėmis teisinėmis prielaidomis civilinės būklės aktų įrašų keitimui yra asmeniui diagnozuotas transseksualumas ir asmens identifikavimas savęs kaip atitinkamos lyties.

Tęsiant bendradarbiavimą su SOGI, Lietuva kartu su Ispanija, Kipru ir Šiaurės Makedonija buvo įtraukta į Europos Tarybos pilotinį projektą, kuriuo siekiama pateikti temines analizes dėl Ministrų Komiteto rekomendacijos Nr. CM/Rec(2010)5 Europos Tarybos valstybėms narėms dėl kovos su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės priemonių įgyvendinimo. Įgyvendinant minėtą projektą 2021 m. pabaigoje SOGI kartu su Teisingumo ministerija ir Atstovu Teisingumo ministerijoje suorganizavo apskrito stalo diskusiją (tarp SOGI ekspertų, Vykdomo departamento, visų susijusių Lietuvos institucijų, nevyriausybių organizacijų ir translyčių asmenų) translyčių asmenų teisių klausimais, kurio metu taip pat buvo pristatyta išsami ataskaita dėl translyčių asmenų padėties Lietuvoje, kurioje taip pat yra pateikiami ir gerosios praktikos pavyzdžiai, užtikrinantys veiksmingą translyčių asmenų teisių apsaugą.

Vykdomo plane numatyta, kad bus pateiktas ir Civilinio kodekso 2.27 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo būtų siekiama panaikinti Konvencijos pažeidimą sąlygojusią teisės spragą, šios iniciatyvos realizavimo laikas tikslinamas.

L. bylos svarstymas Europos Tarybos Ministrų Komitete

Šios bylos vykdymas paskutinį kartą svarstytas Ministrų Komiteto 1406-ajame DH posėdyje, vykusiam 2021 m. birželio 7-9 d. Posėdžio metu priimtame sprendime pirmiausia Ministrų Komitetas išreiškė gilų susirūpinimą, kad praėjus daugiau nei 13 metų po EŽTT sprendimo Lietuva vis dar neužbaigė sprendimo įvykdymui būtino teisėkūros proceso, kuris nuo 2018 m. nepajudėjo į priekį. Ministrų Komitetas pasidžiaugė Lietuvos teismų vystoma praktika dėl lytinės tapatybės pripažinimo, taip pat palankiai buvo įvertinti ir reikšmingi poįstatyminių aktų pakeitimai. Tačiau buvo priminta, kad EŽTT sprendimo įvykdymui būtina aiški teisinė bazė, užtikrinanti galimybę atlikti lyties pakeitimo chirurginę operaciją bei įgyvendinti teisę į teisinį lytinės tapatybės pripažinimą. Šiuo požiūriu rengiant būtinus teisės aktus Ministrų Komitetas paragino ir toliau tęsti bendradarbiavimą su SOGI.

Lietuva atnaujintą informaciją Ministrų Komitetui turi pateikti iki 2022 m. kovo 1 d. Kol kas bylos vertinimas nėra įtrauktas į artimiausius Ministro Komiteto posėdžius.

(ii) Dėl sprendimo byloje Paksas prieš Lietuvą vykdymo

Iki šiol neįvykdytas Didžiosios kolegijos 2011 m. sausio 6 d. sprendimas byloje *Paksas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 34932/04), kuriuo Lietuva pripažinta pažeidusi Konvencijos pirmojo

¹⁴ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/de5a27006a7911ecb2fe9975f8a9e52e?jfwid=-1ac9ufmr1n>

protokolo 3 straipsnį, garantuojantį teisę į laisvus rinkimus dėl pareiškėjo „pasyviosios“ rinkimų teisės apribojimo, – būti renkamam Seimo nariu, – nuolatinio ir negrižtamo pobūdžio.

Naujausi vykdymo veiksmai

Iki 2020 m. spalį vykusių Seimo rinkimų nepavykus užbaigti 2019 m. rugsėjį pradėto teisėkūros proceso dėl Konstitucijos 74 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-3867¹⁵, naujai išrinkto Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2020 m. gruodį pradėjo minėto projekto svarstymą. Buvo nuspręsta daryti svarstymo pertrauką ir kreiptis į Seimo valdybą, kad būtų pasiūlyta Vyriausybei sudaryti darbo grupę, kuri įvertintų įstatymo projektą Nr. XIIIIP-3867 ir pateiktų pasiūlymus dėl galimų kitų alternatyvių Konstitucijos pataisų EŽTT sprendimui byloje *Paksas prieš Lietuvą* įgyvendinti. Tokiam Teisės ir teisėtvarkos komiteto siūlymui Seimo Valdyba nepritarė, todėl buvo nuspręsta kreiptis dėl projekto Nr. XIIIIP-3867 įvertinimo į naujai įsteigtą ir sudėtingus tarpdisciplininius klausimus svarstantį Ateities komitetą.

2021 m. kovo 5 d. Ateities komitetas posėdyje priėmė veiksmų planą su nurodytais konkrečiais žingsniais, kurių reikia imtis, kad būtų pasiektas platus politinis konsensusas dėl Konstitucijos pataisų.

2021 m. birželio 8 d. Seime įregistruotas naujas įstatymo projektas Nr. XIVP-619¹⁶, pagal kurį asmuo, kurį Seimas už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, galėtų užimti Konstitucijoje nurodytas pareigas, kurių ėjimo pradžia yra susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu, kai nuo Seimo sprendimo dėl pašalinimo ar mandato panaikinimo, praėjo ne mažiau kaip 10 metų.

2022 m. sausio 18 d. Seimas po pirmojo priėmimo pritarė minėtoms Konstitucijos pataisoms¹⁷.

Pakso bylos svarstymas Europos Tarybos Ministrų Komitete

Primintina, kad 2018 m. gruodžio 6 d. Europos Tarybos Ministrų Komitetas byloje *Paksas prieš Lietuvą* priėmė **tarpinę rezoliuciją** dėl pernelyg ilgai užtrukusio vykdymo proceso, kuri reiškia, kad Lietuvai skirta tarptautinė sankcija dėl esminės dalies tarptautinių įsipareigojimų, kylančių iš narystės Europos Taryboje, tai yra pareigos besąlygiškai vykdyti EŽTT sprendimus nepaisymo.

2021 m. Ministrų Komitetas šios bylos vykdymą vertino birželio 7-9 d. vykusiame 1406-ajame DH posėdyje viešuose debatuose.

Ministrų Komitetas šiame posėdyje buvo pasirengęs priimti naują tarptautinę sankciją – tarpinę rezoliuciją Pakso byloje, tačiau atsisąžvelgus į Vyriausybės atstovės pateiktus paaiškinimus, ji nebuvo priimta.

Ministrų Komitetas pabrėžė, kad ankstesniame parlamente pradėtas teisėkūros procesas vis dar yra svarstomas naujai suformuotame Seime, kad buvo priimtas veiksmų planas su nurodytais žingsniais, kurių reikia imtis, kad tiek sudaryta ekspertų grupė, tiek Seimo Ateities komitetas savo darbą baigė anksčiau, nei numatyta, ir ypač tai, kad pastarasis 2021 m. gegužės 28 d. priėmė galutinį sprendimą, nurodantį, kad Seimo politinės partijos pasiekė konsensą; taip pat pažymėjo, kad šis sutarimas, atsispindintis naujajame įstatymo projekte Nr. XIVP-619, atrodo, yra perspektyvus sprendimas, padėsiantis ištaisyti Teismo sprendime nustatytą pažeidimą tiek bendrai, tiek individualiame lygmenyje, panaikinant draudimo pareiškėjui Paksui dalyvauti parlamento rinkimuose dėl jo pašalinimo iš pareigų nuolatinį pobūdį.

¹⁵ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/459f2d60dae011e9a85be81119c7a8fa>

¹⁶ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/dc71ee70c83811eb91e294a1358e77e9>

¹⁷ Per pirmąjį balsavimą už Konstitucijos pataisą balsavo 131 Seimo narys, susilaikė 1 parlamentaras. Pagal Konstitucijos 148 str. 3 dalį Konstitucijos pataisos dėl kitų Konstitucijos skirsnių turi būti svarstomos ir dėl jų balsuojama Seime du kartus. Tarp šių balsavimų turi būti daroma ne mažesnė kaip trijų mėnesių pertrauka.

Ministrų Komitetas atkreipė dėmesį į tai, kad 2021 m. sausio 25 d. EŽTT priėmė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą pateikti konsultacinę išvadą (plačiau žr. Ataskaitos I.2 dalį, 18–19 p.) ir kad Teismui pateikti klausimai yra tiesiogiai susiję su pareiškėjo byloje reikalingomis priimti konstitucijos pataisomis. Todėl **Pakso byla nuspręsta Ministrų Komitete vėl svarstyti po to, kai EŽTT Didžioji kolegija pateiks konsultacinę išvadą.**

Apie tai, kad 2022 m. sausio 18 d. Seimas po pirmojo priėmimo pritarė minėtoms Konstitucijos pataisoms, kurios padėtų ištaisyti ir Pakso sprendime nustatytą Konvencijos pažeidimą, ir išspręstų klausimus, kuriais EŽTT prašoma pateikti konsultacinę išvadą, pranešta ir Ministrų Komitetui, ir EŽTT.

(iii) Dėl sprendimo byloje Abu Zubaydah prieš Lietuvą vykdymo

2018 m. gegužės 31 d. sprendime EŽTT konstatavo, kad Lietuva pareiškėjo atžvilgiu pažeidė keturių Konvencijos straipsnių – 3 (kankinimo uždraudimas), 5 (teisė į laisvę ir saugumą) 8 (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 13 (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) – reikalavimus dėl Lietuvos bendradarbiavimo JAV Centrinės žvalgybos agentūros vykdytoje slaptoje taip vadinamų „aukštos vertės sulaikytųjų“ programoje, kurios metu pareiškėjas buvo neteisėtai kalinamas ir patyrė kankinimus ir neteisėtą privataus bei šeimos gyvenimo apribojimą, taip pat dėl neveiksmingo su pareiškėjo skundais susijusių aplinkybių ištyrimo. Teismas priteisė pareiškėjui 100 000 eurų kompensaciją neturtinei žalai ir 30 000 eurų kompensaciją bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

Teismas pažymėjo, kad Konvencijos 46 straipsnio pagrindu šios bylos kontekste Lietuvai kyla pareiga imtis individualių priemonių, atsižvelgiant į dabartinę pareiškėjo padėtį (pareiškėjas šiuo metu laikomas JAV administruojamoje Gvantanamo įlankos jūrų pajėgų bazėje Kuboje), kreipiantis į JAV valdžios institucijų atstovus, siekiant pašalinti ar bent jau, kiek įmanoma, sumažinti pareiškėjo patirtų Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimų sukeltus padarinius. Be to, turi būti imtasi aktyvių veiksmų Lietuvoje vykdomame ikiteisminiame tyrime, kuris turi būti užbaigtas kaip įmanomai greičiau, nustačius, kiek tai įmanoma, pareiškėjo atgabenimo, laikymo ir išvežimo iš Lietuvos aplinkybes, kurios leistų nubausti atsakingus asmenis.

Vykdymo veiksmai

2020 m. gruodį Ministrų Komitetas nusprendė užbaigti bendrųjų priemonių vykdymo priežiūrą, pabrėždamas, kaip yra svarbu kuo greičiau atlikti veiksmingą tyrimą, siekiant nustatyti, kas įvyko, idant tai nebepasikartotų. Toliau buvo vykdoma tik individualių priemonių vykdymo priežiūra.

Koordinuojant šios bylos vykdymą ir rengiant vykdymo ataskaitas glaudžiai bendradarbiaujama su atsakingomis institucijomis – Teisingumo ir Užsienio reikalų ministerijomis, Generaline prokuratūra.

Primintina, kad pareiškėjo atstovams laiku nepateikus prašymo dėl EŽTT priteistos kompensacijos išmokėjimo, siekiant įvykdyti EŽTT sprendimą nustatytais terminais, priteista teisingo atlyginimo 130 000 eurų kompensacija buvo pervesta į notaro depozitinę sąskaitą. Atsižvelgiant į pareiškėjo individualią padėtį, o būtent, itin apribotą bendravimą su išoriniu pasauliu, atsižvelgus į Ministrų Komiteto paraginimą, buvo imtasi priemonių, siekiant užtikrinti galimybes išmokėti pareiškėjui priteistą kompensaciją. JAV kompetentingoms institucijoms legalizavus apostile Abu Zubaydah įgaliojimą, 2021 m. gruodį kompensacija buvo išmokėta pagal pareiškėjo atstovės pateiktą prašymą, į jame nurodytas atitinkamas sąskaitas.

2020 m. gavus neigiamą atsakymą dėl diplomatinio garantijų iš JAV, 2021 m. rugpjūtį Užsienio reikalų ministerija trečią kartą išsiuntė JAV Valstybės departamentui notą, kuria buvo prašoma pateikti atnaujintą informaciją apie Abu Zubaydah statusą, sulaikymo sąlygas, sveikatos būklę, galimybes kontaktuoti su giminaičiais ir teisiniais atstovais, o taip pat informaciją apie jo *habeas corpus* peticijos ir kitų prašymų nagrinėjimą. Ministrų Komitetas buvo informuotas apie

tai, kad į Lietuvos pakartotinį (trečią) kreipimąsi į JAV dėl reikalaujamų diplomatinių garantijų 2021 m. lapkritį iš JAV buvo gautas neigiamas atsakymas.

Pagal Generalinės prokuratūros pateiktus duomenis atnaujinta informacija apie atliekamą ikiteisminį tyrimą, iš esmės pabrėžiant pastangas ieškoti alternatyvių tarptautinio bendradarbiavimo priemonių šiuo požiūriu taip pat bendraujant ir su pareiškėjo teisiniais atstovais, ypač ieškant galimybių pasinaudoti įrodymų rinkimo procedūra pagal JAV kodekso 1782 skyrių bei gauti reikšmingos įrodomosios medžiagos iš JAV karinės komisijos atliekamų susijusių tyrimų, o galimai ir iš susijusių tarptautinių baudžiamųjų tyrimų.

Abu Zubaydah bylos svarstymas Europos Tarybos Ministrų Komitete

Šios bylos vykdymo procesas 2021 m. buvo vertintas rugsėjo 14-16 d. vykusio 1411-ojo DH posėdžio viešuose debatuose.

Ministrų Komitetas, išklauses Lietuvos delegacijos pateiktus paaiškinimus, pakartotinai pažymėjo, kad nustatyti Konvencijos pažeidimai dar nėra ištaisyti, nes pareiškėjas išlieka suimtas neapibrėžtam laikotarpiui ir yra grėsmė, kad gali ir toliau patirti kankinimą.

Ministrų Komitetas apgailestavo, kad Lietuvos institucijų pastangos gauti diplomatinės garantijas buvo nesėkmingos ir paragino ieškoti būdų veiksmingesniam dialogui su JAV institucijomis bei tęsti aktyvias pastangas aukštesniu politiniu lygmeniu ir ieškoti visų įmanomų priemonių, kad būtų nutrauktas savavališkas pareiškėjo kalinimas ir pasiektos garantijos, kad jis nebepatirs netinkamo elgesio.

Ministrų Komitetas teigiamai įvertino Generalinės prokuratūros pastangas ieškoti būdų kaip įveikti JAV atsisakymą suteikti teisinę pagalbą pagal esamus bendradarbiavimo mechanizmus, taip siekiant reikšmingo progreso atliekamame ikiteisminiame tyrime. Ministrų Komitetas nurodė nuolat informuoti apie tyrimo eigą, o taip pat paragino Europos Tarybos nares teikti Lietuvai reikiamą teisinę pagalbą. Komitetas taip pat paprašė informuoti apie bet kokius reikšmingus įvykius Tarptautinio Baudžiamojo Teismo pradėtame tyrime dėl situacijos Afganistane, jei tai turėtų ryšį su Lietuvos tyrime nagrinėjamomis aplinkybėmis.

Ministrų Komitetas pozityviai įvertino Lietuvos institucijų pastangas tarpininkaujant gaunant pareiškėjo įgaliojimą dėl kompensacijos išmokėjimo ir pasidžiaugė, kad pareiškėjo atstovė neseniai buvo gavusi reikiamą įgaliojimą, kartu ragindamas Lietuvos kompetentingas institucijas kuo skubiau išmokėti kompensaciją pareiškėjo nurodytiems gavėjams.

Ši byla Ministrų Komitete vėl bus svarstoma 1428-ajame DH posėdyje (2022 m. kovo 8-10 d.).

(iv) Dėl sprendimo byloje Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą vykdymo

2020 m. sausio 14 d. sprendime Teismas konstatavo, kad Lietuvos valdžios institucijoms atsisakius pradėti ikiteisminį tyrimą dėl neapykantos kurstymo, pareiškėjai buvo diskriminuojami dėl jų seksualinės orientacijos, todėl buvo pažeisti Konvencijos 14 straipsnis (diskriminacijos uždraudimas) kartu su 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 13 straipsnis (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę).

2020 m. rugsėjo 29 d. – spalio 1d. vykusio 1388-ojo DH posėdžio metu Ministrų Komitetas dėl bylos sudėtingumo nusprendė jai taikyti sustiprintą vykdymo priežiūrą.

Vykdomo veiksmai

2020 m. lapkritį ir 2021 m. rugsėjį buvo pateikti išsamūs vykdymo planai, kartu kreipiantis į Ministrų Komitetą su prašymu įvertinti galimybę šiai bylai taikyti ne sustiprintą, bet standartinę priežiūros procedūrą.

Ministrų Komitetas buvo informuotas, kad priteista teisingo atlyginimo kompensacija pareiškėjams buvo sumokėta laiku, o siekiant ištaisyti jų individualią padėtį, buvo atnaujintas ikiteisminis tyrimas.

Siekiant užkirsti kelią panašioms pažeidimams, EŽTT priimtas sprendimas buvo plačiai aptariamasis valdžios bei teisėsaugos institucijose. Vyriausybės atstovė EŽTT paskelbė ir atskirai kompetentingoms institucijoms išplatino išsamią Teismo sprendimo apžvalgą bei sprendimo vertimą į lietuvių kalbą. Vyriausybės atstovė EŽTT taip pat 2020 m. birželį ir spalį vedė Generalinėje prokuratūroje surengtus teisėsaugos pareigūnų mokymus, kuriuose buvo išsamus dėmesys skirtas EŽTT praktikoje išvystytiems principams dėl veiksmingos apsaugos nuo neapykantos nusikaltimų kontekste, kartu skiriant ypatingą dėmesį šios bylos ir tolesnės praktikos analizei.

2020 m. kovo 30 d. buvo patvirtintos naujos Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro Ikiteisminio tyrimo dėl neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančios kalbos atlikimo, organizavimo ir vadovavimo jam ypatumų metodinės rekomendacijos. Metodinėse rekomendacijose kaip sektina praktika paminėta ir EŽTT byla *Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą*.

Siekiant pagerinti neapykantos nusikaltimų ištyrimą bei atsižvelgiant į EŽTT sprendimą byloje *Beizaras ir Levickas*, prokuratūros ėmėsi veiksmų peržiūrėti nutarimus, kuriais atsisakyta pradėti ikiteisminį tyrimą, nutarta sustabdyti ar nutraukti ikiteisminį tyrimą dėl neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų. Taip pat buvo imtasi priemonių, siekiant užtikrinti, kad skundus dėl galimų neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų nagrinėtų atitinkamos specializacijos prokurorai. Taip pat buvo tobulinama integruota baudžiamojo proceso informacinė sistema (IBPS) siekiant, kad atitinkami statistiniai duomenys apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą būtų tikslesni.

Veiksmingam atsakui į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą Lietuvoje skatinti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2020 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-162 buvo sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, kuri svarsto visuomenės informuotumo apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą didinimo, dialogo su pažeidžiamomis bendruomenėmis skatinimo, kitus kovos su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba veiksmingumo didinimo klausimus ir rengia atitinkamus pasiūlymus.

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. A1-1256 patvirtintas nediskriminavimo skatinimo 2021–2023 metų veiksmų planas, kurio viena iš veiklos sričių yra neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų prevencija.

Teisėsaugos institucijų pareigūnams buvo organizuojami neapykantos nusikaltimų tematikos mokymai, šiuo požiūriu valstybės institucijos bendradarbiavo ir su nevyriausybinėmis organizacijomis.

Ministrų Komitetas taip pat buvo informuotas apie pagal Europos Sąjungos Teisių, lygybės ir pilietybės programą (2014–2020 m.) finansuoto projekto „Atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantą kurstančias kalbas Lietuvoje stiprinimas“ įgyvendinimą, kurio tikslas – kurti veiksmingas priemones ir formuoti praktiką, skirtą užkirsti kelią rasizmui, ksenofobijai ir kitoms netolerancijos formoms, ypatingą dėmesį skiriant kovai su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba.

Statistika rodo teigiamus pasikeitimus prokuratūros ir teismų praktikoje tiriant ir baudžiant asmenis, padariusius neapykantos kalbos nusikaltimus (pradėtų ikiteisminių tyrimų dėl neapykantos nusikaltimų, įskaitant seksualinės orientacijos pagrindu, skaičiaus padidėjimas ir nutarimų atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą tokio pobūdžio bylose sumažėjimas).

Ministrų Komitetas informuotas apie tai, kad teisėsaugos institucijų ir nacionalinių teismų (įskaitant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo) praktika rodo, kad tiriant ir sprendžiant šio pobūdžio bylas yra remiamasi EŽTT praktika ir tiesiogiai taikoma Konvencija – neapykantos kalba, nukreipta prieš seksualines mažumas, yra nepriimtina ir yra tokia pat rimta (sunki, pavojinga), kaip ir diskriminacija, grindžiama rase, kilme ar odos spalva.

Šios bylos vykdymas buvo vertinamas 2021 m. lapkričio 30 d. – gruodžio 2 d. vykusio Ministrų Komiteto 1419-ojo DH posėdžio viešuose debatuose.

Posėdžio metu pateikdama informaciją apie vykdymo priemones, be anksčiau vykdymo planuose pateiktos informacijos Vyriausybės atstovė pažymėjo, kad teigiamų pasikeitimų įvyko ir po vykdymo planų pateikimo, pvz., pareiškėjų byloje baudžiamasis procesas jau buvo užbaigtas dėl 10 komentarų iš 31, įskaitant tris komentarus, kurių autorius nacionaliniai teismai pripažino kaltais padarius nusikaltimą pagal BK 170 str. 2 d., kartu dar kartą pakviesdama Ministrų Komitetą šiai bylai taikyti standartinę priežiūros procedūrą bei patikindama, kad Lietuvos institucijos ir toliau dės pastangas, kad užtikrintų visišką EŽTT sprendimo byloje *Beizaras ir Levickas* įvykdymą bei ateityje pateiks informaciją apie visus reikšmingus pasikeitimus.

Kitų valstybių delegacijoms išreiškus pritarimą, atsižvelgiant į iki šiol taikytas individualiąsias ir bendrąsias priemones, bendru sutarimu buvo priimtas sprendimas *Beizaro ir Levicko* byloje toliau taikyti standartinę vykdymo priežiūrą.

Ministrų Komiteto sprendime taip pat pažymėta, kad papildomų individualių priemonių nereikia imtis, nes buvo sumokėtas teisingas atlyginimas, institucijos peržiūrėjo, panaikino savo Konvencijai prieštaraujantį pirminį atsisakymą pradėti ikiteisminį tyrimą dėl pareiškėjų skundų ir savo iniciatyva pradėjo ikiteisminį tyrimą bei sparčiai pažengė į priekį.

Ministrų Komitetas su džiaugsmu pažymėjo, kad institucijos ėmėsi plačių ir įvairiapusių bendrųjų priemonių, įskaitant naujas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro metodines rekomendacijas, prokurorų specializaciją ir ankstesnių sprendimų peržiūrą, siekiant įvertinti išankstines neigiamas nuostatas kaip nusikalstamos veikos būtinąjį požymį. Ministrų Komitetas atkreipė dėmesį į nacionalinių teismų praktikos vystymąsi, teisėsaugos institucijų pajėgumų stiprinimo priemones ir statistinius duomenis, rodančius, kad pastaraisiais metais padaugėjo neapykantos nusikaltimų tyrimų. Ministrų Komitetas paragino Lietuvos institucijas toliau dėti pastangas siekiant nustatyti ir pašalinti iššūkius tiriant ir patraukiant baudžiamojon atsakomybėn už neapykantos nusikaltimus ir tęsti teisėsaugos pareigūnų, prokurorų ir teisėjų mokymą bei informuotumo didinimą, galimai pasinaudojant ir Europos Tarybos patirtimi, užbaigti išsamų strateginį planą, skirtą neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančios kalbos nusikaltimų prevencijai ir reagavimui į juos bei tęsti darbą imantis priemonių, skirtų pagerinti neapykantos nusikaltimų registravimą ir duomenų apie neapykantos nusikaltimus rinkimą.

Lietuva atnaujintą informaciją Ministrų Komitetui turi pateikti iki 2023 m. birželio pabaigos.

3. Teismo sprendimų vykdymo srityje besitęsiančios problemos bylose

(i) bylos dėl orumų žeminančių kalinimo sąlygų

Iš Teismo sprendimų, keliančių ypatingas vykdymo problemas, būtina išskirti bylas, kurios patenka į netinkamų įkalinimo sąlygų struktūrinės-sisteminės problemos, nustatytos byloje *Mironovas ir kiti prieš Lietuvą*, pasikartojančių bylų grupę.

Problemos tęstinumą liudija tai, kad 2021 m. pradžioje Vyriausybei supaprastinta tvarka, kai EŽTT šalims iš karto siūlo sudaryti taikius susitarimus pateikdamas konkrečias sumas, buvo perduota jau penktoji bylų grupė *Ozarovskij ir 11 kitų prieš Lietuvą*, susijusi su pareiškėjų skundais dėl netinkamo tualetų patalpos atskyrimo, perpildymo ir kitų sąlygų Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime, Alytaus ir Pravieniškių pataisos namuose 2015-2019 metais (žr. Ataskaitos I.2 dalį, 11-12 p.).

Pastebėtina, kad siekiant išvengti naujų pasikartojančių bylų, būtina aktyviai tęsti prevencinių priemonių įgyvendinimą – įskaitant ir tolesnį laisvės atėmimo vietų modernizavimą, o taip pat užtikrinti tinkamą ir pakankamą neturtinės žalos atlyginimą dėl kalinimo su Konvencijos standartais nesuderinamomis sąlygomis.

(ii) bylos dėl nuosavybės teisių atkūrimo

Prie kitų struktūrinio-sisteminio pobūdžio problemų priskirtina nuosavybės teisių atkūrimo proceso problematika, o ypač – per ilgą nuosavybės teisių atkūrimo proceso trukmę, lemianti Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimus. Nors nemažai EŽTT sprendimų buvo pripažintų įvykdytais, atsižvelgus į priemones, kurių buvo imtasi, siekiant paspartinti nuosavybės teisių atkūrimą, suteikiant galimybę rinktis papildomus nuosavybės teisių atkūrimo būdus bei užkertant kelią vilkinti restitucijos procesą dėl pareiškėjų nebendradarbiavimo, o taip pat ir išvystytą nacionalinių teismų praktiką dėl žalos atlyginimo už per ilgą nuosavybės teisių atkūrimo trukmę ir ypač į tai, kad restitucijos procesas yra jau beveik užbaigtas. Tačiau vykdymo priežiūra vis dar tęsiama bylose, kuriose nėra atitaisyta pareiškėjų individuali padėtis ir jų nuosavybės teisės vis dar nėra atkurtos. Pažymėtina, kad restitucijos proceso trukmę, neretai lemianti ir valdžios institucijų klaidas šiame procese, išlieka aktuali problema tose vietovėse, kur teisių atkūrimo procesas labiausiai komplikotas ir iki šiol neužbaigtas, – ypač Vilniaus mieste.

(iii) bylos dėl neteisėtų/savavališkų statybų

Byloje *Tumeliai prieš Lietuvą* EŽTT konstatavo nuosavybės teisių pažeidimą dėl pareiškėjams tekusios per didelės naštos, įpareigojus juos nugriauti namą, kuris buvo statytas turint valdžios institucijų išduotą leidimą. Veiksmingam EŽTT sprendimo įgyvendinimui būtina ne tik ištaisyti individualią pareiškėjų padėtį, tačiau taip pat imtis priemonių, užkertančių kelią panašioms pažeidimams. Šiuo požiūriu yra itin svarbu, kad būtų suformuota su Konvencijos standartais suderinta nacionalinių teismų praktika nagrinėjant neteisėtų/savavališkų statybų padarinių klausimus, užtikrinant, kad tokių statinių savininkams tenkanti našta būtų proporcinga, tinkamai įvertinant ir galimas valstybės institucijų klaidas.

Neteisėtų statybų padarinių klausimas aktualus vykdant sprendimą byloje *Puišys prieš Lietuvą*, kuriame nuosavybės teisių pažeidimas buvo konstatuotas dėl nacionalinių teismų sprendimo, kad pareiškėjo gyvenamasis namas yra pastatytas ne vietoje ir įpareigojimo atitinkamai rekonstruoti statinį, nors prieš tai valstybės institucijos buvo pripažinusios jį tinkamu naudoti. EŽTT pabrėžė, kad pareiškėjui neturi tekti našta dėl valstybės institucijų padarytų klaidų ir pažymėjo, kad pagal nacionalinę teisę nesant galimybės įteisinti gyvenamąjį namą, būtų neteisinga rekonstrukcijos kaštus perkelti vien pareiškėjui.

(iv) teisinio reguliavimo pakeitimų reikalaujančios bylos

Prie sudėtingesnių vykdymo atvejų priskirtinos bylos, kuriose priimtų EŽTT sprendimų tinkamam įgyvendinimui būtini teisės aktų pakeitimai:

-byloje *D.R. prieš Lietuvą*, kurioje Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) pažeidimai nustatyti dėl neteisėto prievartos panaudojimo pristatant pareiškėją atlikti ambulatorinę psichiatrijos ekspertizę, tinkamam EŽTT sprendimo įvykdymui turi būti priimti Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai, kuriais bus įtvirtinta galimybė atvesdinti baudžiamojo proceso dalyvį į sveikatos priežiūros įstaigą atlikti ambulatorinę teismo psichiatrijos ekspertizę.

-tinkamam EŽTT sprendimo įvykdymui byloje *Černius ir Rinkevičius prieš Lietuvą*, kurioje Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pažeidimas konstatuotas dėl neproporcingo teisės į teismą apribojimo, būtina peržiūrėti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimą administracinių nusižengimų bylose, kadangi tiek pagal bylai reikšmingu metu galiojusį teisinį reguliavimą ir teismų praktiką, tiek ir pagal naująjį Administracinių pažeidimų kodeksą administracinių nusižengimų nagrinėjimo teisme išlaidoms atlyginti *mutatis mutandis* buvo taikomos Baudžiamojo proceso kodekso nuostatos ir atstovavimo teisinės išlaidos nebuvo atlyginamos. Pažymėtina, kad šios bylos vykdymas yra tiesiogiai susijęs su 2021 m. kovo 19 d. Konstitucinio Teismo nutarimo¹⁸ dėl išlaidų advokatui atlyginimo asmeniui, nepadariusiam teisės

¹⁸ <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta2390/content>

pažeidimo, įgyvendinimu, kuris buvo priimtas byloje, pradėtoje pagal individualų konstitucinį skundą dėl to, kad pagal tuo metu galiojusias Administracinių teisės pažeidimų kodekso nuostatas asmenims nebūdavo atlyginamos patirtos advokato išlaidos.

-byla *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą*, kurioje nustatyti Konvencijos 9 (minties, sąžinės ir religijos laisvė), 14 (diskriminacijos uždraudimas) ir 13 (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) straipsnių pažeidimai dėl atsisakymo suteikti valstybės pripažinimą pareiškėjai bendrijai, nenurodant pagrįstų ir objektyvių argumentų, kodėl pareiškėja bendrija vertintina kitaip nei kitos religinės bendrijos, taip pat dėl to, kad Seimo nariai, balsavę prieš valstybės pripažinimo suteikimą pareiškėjai bendrijai, nebuvo neutralūs ir nešališki ir dėl to, kad pareiškėja bendrija neturėjo veiksmingos priemonės ginčijamam Seimo sprendimui apskūsti. Šio sprendimo įgyvendinimui būtina imtis sudėtingų kompleksinių individualiųjų ir bendrųjų priemonių, kartu atsižvelgiant ir į susijusio Konstitucinio Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“¹⁹ įgyvendinimą²⁰.

---

¹⁹ <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta2506/content>.

²⁰ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2021 m. rugsėjo 30 d. Seime yra registruotas Seimo nutarimo „Dėl valstybės pripažinimo suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ projektas Nr. XIVP-893“, taip pat į tai, kad Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetas, yra nusprendęs kreiptis į Lietuvos Respublikos Seimo valdybą su pasiūlymu įsteigti formalią darbo grupę dėl Lietuvos Respublikos religinių bendrijų ir bendruomenių įstatymo peržiūros.

IV. VEIKLA SIEKIANČIĄ STIPRINTI EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ PAŽEIDIMŲ PREVENCIJĄ IR ĮGYVENDINTI KONVENCIJOS NUOSTATAS LIETUVOJE

1. Bendradarbiavimas su kitomis valdžios institucijomis

2021 m. įvairių valstybės institucijų prašymu formaliai ir neformaliai buvo teikiama informacija ir konsultacijos dėl rengiamų teisės aktų projektų atitikties Konvencijai bei teisės taikymo procese iškilusių klausimų. Kaip ir anksčiau, ypatingas dėmesys buvo skiriamas konstruktyvaus bendradarbiavimo su Lietuvos teismais stiprinimui, siekiant užtikrinti kuo veiksmingesnį Konvencijos nuostatų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu. Greta formalaus ir neformalaus nuolatinio dialogo su Lietuvos teismais EŽTT nagrinėjamų bylų ir priimtų sprendimų prieš Lietuvą vykdymo klausimais, buvo dalyvauta ir Teisėjų tarybos išplėstiniam posėdyje, skirtame diskusijai migrantų krizės valdymo klausimais.

Nuo 2010 m. Vyriausybės atstovas periodiškai informuoja Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetą apie naujas ar besitęsiančias Konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje problemas, Europos Žmogaus Teisių Teismo priimtus sprendimus bylose prieš Lietuvą, jų vykdymo problematiką ir kitus susijusius klausimus. 2021 m. gegužės 12 d. įvyko Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdis, skirtas EŽTT sprendimams prieš Lietuvos Respubliką, jų vykdymo problematikai ir kitiems susijusiems klausimams aptarti.

Kaip keletas reikšmingesnių tarpinstitucinio bendradarbiavimo pavyzdžių paminėtini:

- Teikti daugkartiniai siūlymai Vidaus reikalų ministerijai, Teisingumo ministerijai ir kitoms institucijoms, susiję su migrantų krizės valdymui skirtomis teisinio reguliavimo pataisomis, taip pat dalyvauta įvairiuose Vidaus reikalų ministerijos, Teisingumo ministerijos ir kitų institucijų rengtuose pasitarimuose migrantų krizės valdymo klausimams aptarti, pristatant aktualią EŽTT praktiką ir perspektyvas.

- Užsienio reikalų ministerijai teikti siūlymai dėl nepaprastosios padėties įvedimo ir susijusių ribojimų notifikacijos ir/ar derogacijos būtinybės ir galimybės Europos Tarybai ir kitoms tarptautinėms organizacijoms.

- Teikta nuomonė įvairiems Seimo komitetams dėl EŽTT sprendimų bylose prieš Lietuvą vykdymo, pvz., dėl galimo teisinio reguliavimo tobulinimo ir kitų priemonių vykdant EŽTT sprendimą byloje *Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ prieš Lietuvą*, tarptautinio konteksto vertinimo atkreipiant dėmesį į Konstitucijos keitimo iniciatyvos būtinumą ir reikšmę vykdant EŽTT sprendimą *Pakso* byloje.

Dalyvauta įvairiuose kituose tarpinstituciniuose formatuose, pavyzdžiui, EŽTT bylų prieš Lietuvą kontekste teikti siūlymai Lietuvos delegacijai rengiantis UN CAT (JT Komitetas prieš kankinimus) Lietuvos ataskaitos pristatymui, koordinuotas Lietuvos Vyriausybės atsakymo rengimas į Europos Tarybos Žmogaus teisių komisarės laišką Ministrėi Pirmininkei dėl iš Baltarusijos atvykstančių migrantų ir/ar pabėgėlių padėties, moderuotas 2021 m. balandžio 24 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos surengtas tarpinstitucinis susitikimas „*Lytinės tapatybės pripažinimas ir teisinis reglamentavimas: kur mes esame šiandien?*“, kartu pristatant Vyriausybės veiksmų planą vykdant EŽTT sprendimą byloje *L. prieš Lietuvą*.

2. Veikla skatinant Konvencijos ir Teismo praktikos žinomumą

Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje užtikrinama nuolatinė informacijos sklaida apie visus EŽTT priimtus sprendimus ir nutarimus bylose prieš Lietuvą bei apie Vyriausybei naujai perduotas bylas, taip pat minėtame tinklalapyje skelbiami Teismo priimtų

sprendimų bei nutarimų vertimai į lietuvių kalbą, svetainėje taip pat veikia bylų prieš Lietuvą paieškos sistema. Per Nacionalinę teismų administraciją nuolat teikiama informacija visiems Lietuvos teismams, taip pat teikiama informacija ir kitoms su Teisme išnagrinėtomis bylomis susijusioms valstybės ir savivaldybių institucijoms apie Teismo priimtus sprendimus bylose prieš Lietuvą, kartu su jų vertimais į lietuvių kalbą bei aiškinamaisiais raštais. 2021 m. vesti mokymai visų instancijų bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų teisėjams.

Nuo 2017 m. į lietuvių kalbą išversti Teismo sprendimai bylose prieš Lietuvą teikiami Teismo kanceliarijai, siekiant užtikrinti jų prieinamumą centralizuotoje Teismo dokumentų paieškos sistemoje HUDOC, kurioje yra galimybė Teismo dokumentus skelbti ir valstybių, Konvencijos dalyvių, nacionalinėmis kalbomis.

Nuo 2016 m. EŽTT sprendimai į lietuvių kalbą buvo verčiami Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos²¹, tačiau nuo 2019 m. liepos ši funkcija buvo grąžinta Teisingumo ministerijai²², tuo tarpu Vyriausybės kanceliarija atlieka tik Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų vertimų ekspertizę ir juos autentifikuoja. 2021 m. imtasi priemonių siekiant užtikrinti spartesnę ir geresnę kokybę EŽTT sprendimų bylose prieš Lietuvą išvertimą, taip pat, įsigaliojus Konvenciją pakeitusiam Protokolui Nr. 15²³, užtikrintas konsoliduoto Konvencijos teksto paskelbimas.

2021 m. dalyvauta Seimo Žmogaus teisių komiteto, Teisės ir teisėtvarkos komiteto, Sveikatos reikalų komiteto, Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto posėdžiuose pristatant įvairius su EŽTT jurisprudencija susijusius klausimus dėl aktualios praktikos ir teisinio reguliavimo suderinamumo su Konvencijos reikalavimais.

2021 m. spalio 22 d. Seime surengtoje Kasmetinėje tarptautinėje mokslinėje-praktinėje konferencijoje Konstitucijos diena paminėti skaitytas pranešimas tema „*Teisės viršenybės principas ir įsipareigojimų pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją užtikrinimas: Lietuvos patirties aktualijos*“.

2021 m. gruodžio 3 d. kartu su Europos Tarybos Žmogaus orumo ir lygybės direktorato Seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės padaliniu (SOGI) ir Teisingumo ministerija surengta apskrito stalo diskusija, skirta teisinei ir praktinei translyčių asmenų padėčiai Lietuvoje aptarti, kurioje pristatyta Dabartinės padėties, susijusios su teisiniu lytinės tapatybės pripažinimu Lietuvoje, apžvalga.

---

²¹ Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gruodžio 2 d. nutarimu Nr. 1254 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 13 d. nutarimo Nr. 159 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, Vyriausybės sprendimų ir Vyriausybės rezoliucijų, Ministro Pirmininko potvarkių, tarptautinių sutarčių, jų projektų vertimo ir vertimo autentiškumo tvirtinimo, taip pat klaidų ištaisymo Europos Sąjungos teisės aktuose lietuvių kalba tvarkos“ pakeitimo“.

²² Vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2019 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. 639 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 13 d. nutarimo Nr. 159 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, Vyriausybės sprendimų ir Vyriausybės rezoliucijų, Ministro Pirmininko potvarkių, tarptautinių sutarčių, jų projektų vertimo ir vertimo autentiškumo tvirtinimo tvarkos aprašo ir Klaidų ištaisymo Europos Sąjungos teisės aktuose ir kituose dokumentuose lietuvių kalba tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.

²³ Konvencijos Protokolas Nr. 15, kuriuo iš dalies keičiama Konvencija, buvo priimtas 2013 m. birželio 24 d. Strasbūre. Lietuvos Respublika šį protokolą pasirašė 2014 m. birželio 10 d., o jį ratifikavo 2015 m. rugsėjo 2 d. 2021 m. balandžio 21 d. paskutiniajai EŽTK Protokolo Nr. 15 ratifikavusiai šaliai – Italijai – deponavus Protokolo Nr. 15 ratifikavimo dokumentą, visoms EŽTK šalims Protokolas Nr. 15 įsigaliojo nuo 2021 m. rugpjūčio 1 d. Protokolu Nr. 15 Konvencija papildyta nauja preambulės dalimi, įtvirtinant EŽTT praktikoje išplėtotą valstybių nuožiūros laisvės doktriną ir subsidiarumo principą. Protokolo Nr. 15 nuostatomis iki 4 mėnesių vietoje buvusių 6 mėnesių sutrumpintas terminas, per kurį peticija turi būti paduota EŽTT po paskutinio nacionalinio teismo sprendimo. 4 mėnesių terminas įsigaliojo 2022 m. vasario 1 d., pasibaigus perinamajam laikotarpiui, tačiau jis taikomas tik toms peticijoms, kuriose galutinis vidaus teismų sprendimas priimtas 2022 m. vasario 1 d. ar vėliau. Taip pat pakeisti EŽTT teisėjams keliami reikalavimai dėl amžiaus, panaikinta bylos šalių teisė prieštarauti bylos perleidimui Didžiajai kolegijai, kai byla kelia sudėtingą EŽTK ir jos protokolų aiškinimo klausimą arba kai klausimo svarstymas gali sąlygoti nesuderinamumą su ankstesniu EŽTT sprendimu. Protokolu Nr. 15 panaikinta išlyga dėl individualios peticijos nepriimtumo pagrindo, kai pareiškėjas nepatyrė didelės žalos, jei jos tinkamai neišnagrinėjo valstybės teismas.

2021 m. gruodžio 10 d. dalyvauta Žmogaus teisių forumo diskusijoje pristatant EŽTT sprendimą dėl Religinės bendrijos „Romuva“ bei įvairiuose kituose viešuosiuose diskursuose, pristatant Konvencijos ir EŽTT praktikos aktualius klausimus – pvz., dalyvauta viešojoje diskusijoje VU Teisės fakultete nelegalios migracijos tema, skaityta vieša paskaita apie Konvenciją ir EŽTT Kretingos Jurgio Pabrėžos universitetinei gimnazijai.

3. Dalyvavimas prisidedant prie Konvencijos sistemos stiprinimo

Atstovauta Lietuvai Europos Tarybos Žmogaus teisių koordinacinio komiteto (CDDH) ir Europos žmogaus teisių konvencijos sistemos ekspertų komiteto (DH-SYSC) plenariniuose posėdžiuose, kuriuose, be kita ko, buvo teikiama informacija, dalinamasi patirtimi ir diskutuojama dėl priemonių, skirtų stiprinti Europos Žmogaus Teisių Teismo veiksmingumą.

Taip pat 2021 m. dalyvauta *ad hoc* sudarytos CDDH atnaujintų derybų grupės dėl ES prisijungimo prie Europos žmogaus teisių konvencijos 47 + 1 formato 9-ajame, 10-ajame, 11-ajame ir 12-ajame posėdžiuose²⁴.

Dalyvauta 2021 m. birželį Europos Tarybos ir *Pluricourts* surengtame seminare: Nacionalinis Konvencijos įgyvendinimas – kaip praktiškai užtikrinti „bendrą atsakomybę?“, taip pat Vokietijos Federacinės Respublikos ir Europos Tarybos surengtoje aukšto lygio ekspertų konferencijoje, vykusioje 2021 m. balandį Berlyne, skirtoje tarpvalstybinių bylų EŽTT problematikai.

2021 m. vasario ir lapkričio mėnesiais dalyvauta EŽTT kanceliarijos ir Vyriausybių atstovų susitikimuose, daugiausiai skirtuose naujai EŽTT strategijai prioretizuojant „poveikį turinčias“ bylas (angl. *impact cases*) ir susijusiam sutrumpintų motyvų sprendimų instrumentui (angl. *summary-formula judgments and decisions*) aptarti.

Pagarbiai

Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovė
Europos Žmogaus Teisių Teisme

Karolina Bubnytė-Širmenė

---

²⁴ Primintina, kad 2013 m. buvo parengtas galutinis ES prisijungimo prie Konvencijos 2013 m. balandžio 5 d. derybinės grupės 47 + 1 baigtas rengti susitarimo dėl ES prisijungimo prie Konvencijos projektas, tačiau Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2014 m. gruodžio 18 d. pateiktoje nuomonėje Nr. 2/13 konstatavo, kad numatytas susitarimas dėl ES prisijungimo prie Konvencijos nesuderinamas nei su ES sutarties 6 straipsnio 2 dalimi, nei su Protokolu Nr. 8 dėl ES sutarties 6 straipsnio 2 dalies dėl Europos Sąjungos prisijungimo prie Konvencijos.

EŽTT 2021 m. STATISTIKA²⁵

Pagal EŽTT 2022 m. sausio 25 d. paskelbtus statistinius duomenis, naujai pateikiamų peticijų srautas EŽTT 2021 m. padidėjo – 44 250 tinkamai užpildytų peticijų buvo perduotos teisminiam nagrinėjimui (2020 m. – 41 700, t. y. 6% mažiau). Kartu išaugo ir neišnagrinėtų peticijų skaičius – 2021 m. pabaigoje nagrinėjimo laukė 70 150 peticijų (13 % daugiau nei 2020 m.). 70 % šių neišnagrinėtų peticijų vis dar yra susijusios su 4 valstybėmis: Rusijos Federacija, Turkija, Ukraina ir Rumunija.

Kaip ir 2020 m., didėja Didžiosios kolegijos ir kolegijų išnagrinėtų bylų skaičius – buvo priimti 428 sprendimai (dėl 1 037 peticijų). Iš esmės 2021 m. gerokai išaugo skaičius peticijų, dėl kurių priimti sprendimai, kadangi nemažai bylų buvo sprendžiama sujungus peticijas – iš viso sprendimai priimti dėl 3 131 peticijos, o tai yra net 65 % daugiau nei 2020 m. (iš jų 2 094 peticijos buvo išnagrinėtos priimant sprendimus 3 teisėjų Komiteto sudėtyje).

Tačiau bendrai 2021 m. Teismas išnagrinėjo 8 % mažiau peticijų nei 2020 m. – iš viso buvo išnagrinėtos 36 092 peticijos (2020 m. – 39 190): dėl 3 131 peticijų buvo priimti sprendimai (t.y. daugiau nei dvigubai palyginus su 2020 m., kai sprendimai buvo priimti dėl 1 901 peticijos); net 32 961 peticija buvo pripažinta nepriimtina arba išbraukta iš bylų sąrašo, t. y. 91 % visų išnagrinėtų peticijų (didžiausią dalį sudaro 1 teisėjo sudėties teismo sprendimai dėl peticijų nepriimtimumo – 27 966 peticijos), ir tik apie 8% peticijų buvo išbrauktos taikių susitarimų ar vienašalių deklaracijų pagrindu. Padidėjo administracine tvarka išbraukiamų peticijų (formalių reikalavimų neatitikusios peticijos išbraukiamos be Teismo nagrinėjimo), iš viso buvo išbraukta 16 400 peticijų (2020 m. – 14 150 peticijų).

Didžiausias skaičius Konvencijos pažeidimų 2021 m. yra nustatytas bylose prieš Rusiją (232 sprendimai), taip pat prieš Ukrainą (197 sprendimai), Rumuniją (95 sprendimai), Turkiją (78 sprendimai), Moldovą (68 sprendimai), Italiją (39 sprendimai), Bulgariją bei Kroatiją (po 37 sprendimus), Azerbaidžaną (36 sprendimai), Vengriją (33 sprendimai).

2021 m. šiek tiek sumažėjo išspręstų prašymų dėl laikinųjų apsaugos priemonių pagal Teismo reglamento 39 taisyklę – buvo priimta 1 920 sprendimų (2020 m. – 2 028 sprendimai). Didžioji dalis patenkintų prašymų buvo susiję su išsiuntimo ar ekstradicijos stabdymo atvejais.

Ir toliau didėja komunikuojamų peticijų skaičius. 2021 m. Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė Vyriausybėms perduoti 10 630 peticijų, t. y. net 38 % daugiau nei 2020 m. (2020 m. buvo komunikotos 7 683 peticijos).

2021 m. nežymiai išaugo prieš **Lietuvą** pateikiamų peticijų skaičius – teisminiam nagrinėjimui buvo perduotos 429 peticijos (2020 m. – 398 peticijos). Palyginus su kaimyninėmis valstybėmis, pažymėtina, jog prieš Lenkiją pateikiamų peticijų skaičius gerokai padidėjo: teisminiam nagrinėjimui buvo perduotos 2 889 peticijos (2020 m. – 1 628 peticijos), prieš Estiją – sumažėjo: teisminiam nagrinėjimui pateiktos 113 peticijų (2020 m. – 128 peticija), prieš Latviją – taip pat: teisminiam nagrinėjimui perduotos 268 peticijos (2020 m. – 414 peticijų).

2021 m. šiek tiek padidėjo vidutiniškai valstybėse, Europos Tarybos narėse, 10 000 gyventojų tenkantis peticijų skaičius – 0,53 peticijos (2020 m. – 0,50 peticijos). 2021 m. daugiausia peticijų 10 000 gyventojų teko Juodkalnijoje (6,14), bei San Marine (5,29, tačiau pažymėtina, kad iš viso buvo pateikta tik 18 peticijų) ir Serbiją (2,90). Mažiausiai peticijų 10 000 gyventojų teko Jungtinėje Karalystėje (0,03), bei Vokietijoje ir Airijoje (po 0,07). **Lietuvoje** 2021 m. 10 000 gyventojų teko 1,53 peticijos (2020 m. – 1,42). Kaimyninėje Latvijoje 10 000 gyventojų teko – 1,42 peticijos, Estijoje – 0,85 peticijos. Nors prieš kaimynines Lenkiją ir Rusiją pateikiama žymiai daugiau peticijų vertinant absoliučiais skaičiais, tačiau 10 000 gyventojų teko mažesnis peticijų skaičius nei Lietuvoje: Lenkijoje – 0,76 peticijos, o Rusijoje – 0,66 peticijos.

²⁵ Parengta pagal EŽTT internetinėje svetainėje paskelbtą 2021 m. statistiką.

Iš viso, kartu su ankstesniais metais pateiktomis peticijomis, 2021 m. Teismas išnagrinėjo ir paskelbė nepriimtinomis arba išbraukė iš bylų sąrašo 396 peticijas prieš **Lietuvą** (2020 m. – 342). Dauguma šių nutarimų buvo priimti peticijų neperdavus Vyriausybei. 2021 m. Teismas Lietuvos Respublikos Vyriausybei perdavė 29 naujas peticijas. Metų pabaigoje viso Teisme buvo nagrinėjamos Vyriausybei perduotos 55 peticijos prieš Lietuvą, dar trigubai daugiau bylų buvo nagrinėjamos jų neperdavus Vyriausybei – dalis laukė pirminio Kolegijos ar Komiteto įvertinimo, o kitos buvo paskirtos 1 teisėjui arba Komitetui nagrinėtinoms nepriimtinoms peticijoms.

2021 m. Teismas išnagrinėjo 15 Vyriausybei komunikuotų bylų prieš Lietuvą: 4 bylose peticijos paskelbtos nepriimtinomis, 2 bylose nenustatyta Konvencijos pažeidimų, 8 bylose nustatyti Konvencijos pažeidimai, o 1 byloje sudarytas taikus susitarimas. 2021 m. Europos Žmogaus Teisių Teismas bylose prieš Lietuvą viso žalos atlyginimui priteisė 48 232 Eur.

Petijos pagal valstybes ir gyventojų skaičių*

Valstybė	Teisme gautos ir perduotos nagrinėti petijos				Gyventojai (1 000)				Petijos / 10 000 gyventojų			
	2018	2019	2020	2021	2018.01.01	2019.01.01	2020.01.01	2021.01.01	2018	2019	2020	2021
Albanija	99	88	76	75	2870	2862	2846	2830	0.34	0.31	0.27	0.27
Airija	30	37	42	35	4830	4904	4964	5007	0.06	0.08	0.08	0.07
Andora	3	6	11	11	75	76	77	77	0.40	0.79	1.43	1.43
Armėnija	167	148	213	134	2973	2965	2960	2963	0.56	0.50	0.72	0.45
Austrija	239	199	215	222	8822	8859	8901	8933	0.27	0.22	0.24	0.25
Azerbaidžanas	313	397	525	425	9898	9981	10067	10119	0.32	0.40	0.52	0.42
Belgija	177	139	124	155	11399	11455	11522	11566	0.16	0.12	0.11	0.13
Bosnija ir Hercegovina	898	1784	870	784	3502	3492	3492	3287	2.56	5.11	2.49	2.39
Bulgarija	774	750	608	623	7050	7000	6951	6917	1.10	1.07	0.87	0.90
Čekijos Respublika	349	300	381	331	10610	10650	10694	10702	0.33	0.28	0.36	0.31
Danija	37	59	63	67	5781	5806	5823	5840	0.06	0.10	0.11	0.11
Estija	132	121	128	113	1319	1325	1329	1330	1.00	0.91	0.96	0.85
Graikija	420	344	658	912	10741	10724	10719	10683	0.39	0.32	0.61	0.85
Gruzija	99	131	130	120	3730	3723	3717	3728	0.27	0.35	0.35	0.32
Islandija	24	40	28	21	348	357	364	369	0.69	1.12	0.77	0.57
Ispanija	592	606	440	614	46659	46937	47333	47394	0.13	0.13	0.09	0.13
Italija	1692	1454	1497	1610	60484	60360	59641	59258	0.28	0.24	0.25	0.27
Jungtinė Karalystė	354	344	301	210	66274	66647	67025	68134	0.05	0.05	0.04	0.03
Juodkalnija	318	427	218	381	622	622	622	621	5.11	6.86	3.50	6.14
Kipras	52	45	55	52	864	876	888	896	0.60	0.51	0.62	0.58
Kroatija	669	712	615	698	4105	4076	4058	4036	1.63	1.75	1.52	1.73
Latvija	259	233	414	268	1934	1920	1908	1893	1.34	1.21	2.17	1.42
Lenkija	1941	1834	1628	2889	37977	37973	37958	37840	0.51	0.48	0.43	0.76
Lichtenšteinas	9	6	9	8	38	38	39	39	2.37	1.58	2.31	2.05
Lietuva	438	396	398	429	2809	2794	2794	2796	1.56	1.42	1.42	1.53
Liuksemburgas	35	23	29	30	602	614	626	635	0.58	0.37	0.46	0.47
Malta	30	35	40	62	476	494	514	516	0.63	0.71	0.78	1.20
Moldovos Respublika	814	635	523	630	3547	3547	3547	4035	2.29	1.79	1.47	1.56
Monakas	5	8	3	8	38	38	38	39	1.32	2.11	0.79	2.05
Norvegija	84	102	99	116	5296	5328	5367	5391	0.16	0.19	0.18	0.22
Nyderlandai	429	400	386	248	17181	17282	17407	17475	0.25	0.23	0.22	0.14
Portugalija	149	188	261	260	10291	10277	10296	10298	0.14	0.18	0.25	0.25
Prancūzija	871	693	638	764	66926	67013	67320	67440	0.13	0.10	0.09	0.11
Rumunija	3369	2656	2994	2971	19531	19414	19329	19186	1.72	1.37	1.55	1.55
Rusija	12148	12782	8923	9432	143667	143667	143667	143667	0.85	0.89	0.62	0.66
San Marinas	4	10	6	18	34	35	35	34	1.18	2.86	1.71	5.29
Serbija	2128	2160	1836	1993	7001	6964	6927	6872	3.04	3.10	2.65	2.90
Slovakija	390	300	289	460	5443	5450	5458	5460	0.72	0.55	0.53	0.84
Slovėnija	274	210	180	234	2067	2081	2096	2109	1.33	1.01	0.86	1.11
Suomija	174	131	120	91	5513	5518	5525	5534	0.32	0.24	0.22	0.16
Siaurės Makedonija	305	262	275	394	2075	2077	2076	2069	1.47	1.26	1.32	1.90
Švedija	194	209	174	157	10120	10230	10327	10379	0.19	0.20	0.17	0.15
Šveicarija	272	279	278	273	8484	8544	8606	8667	0.32	0.33	0.32	0.31
Turkija	6717	7274	9104	9548	80810	82004	83155	83614	0.83	0.89	1.09	1.14
Ukraina	3207	3991	4271	3721	45246	45246	45246	45246	0.71	0.88	0.94	0.82
Vengrija	902	950	1036	1086	9778	9773	9769	9731	0.92	0.97	1.06	1.12
Vokietija	489	584	569	574	82792	83019	83167	83155	0.06	0.07	0.07	0.07
Viso	43075	44482	41681	44257	832632	835037	837190	838810	0.52	0.53	0.50	0.53

*Parengta pagal EŽTT internetinėje svetainėje paskelbtą 2021 m. statistiką

EŽTT SPRENDIMŲ BYLOSE PRIEŠ LIETUVĄ VYKDYMAS

Nr.	Byla	Nustatyti pažeidimai ir teisingas atlyginimas	Vykdymo veiksmai
1	<p>L. (Nr. 27527/03) 2007 m. rugsėjo 11 d. sprendimas</p> <p>Nuo 2014 m. taikoma sustiprinta vykdymo priežiūra</p>	<p>a. Teisės spraga nepriėmus Civiliniame kodekse numatyto lyties pakeitimo įstatymo – Konvencijos 8 str. (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą);</p> <p>b. Per 3 mėnesius nuo sprendimo įsigaliojimo datos (sprendimas įsigaliojo 2008 m. kovo 31 d., penkių teisėjų komisijai nusprendus atmesti Vyriausybės prašymą perduoti bylą nagrinėti Didžiajai Teismo Kolegijai) priimti reikiamą įstatymą dėl lyties keitimo operacijų atlikimo tvarkos, o to neįvykdžius, sumokėti pareiškėjui 40 000 Eur turtinei žalai atlyginti; Priteista 5 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. Pareiškėjui užsienyje buvo atlikta lyties keitimo operacija. 3. Civilinės metrikacijos skyriui atsisakius pakeisti jo civilinės būklės aktų įrašus, pareiškėjas kreipėsi į teismą, kuris įpareigojo pakeisti įrašus civilinės būklės aktuose. <p>Europos Tarybos Ministrų Komitetas (toliau – ir ET MK) nusprendė, kad individualiosios priemonės įvykdytos.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas²⁶. 2. Lietuvoje yra reglamentuotas tik psichiatrinio gydymo teikimas transseksualams. Lietuvos teismai atlygina žalą dėl netinkamo teisės į lyties pakeitimą įgyvendinimo. 3. Translyčiai asmenys civilinės būklės aktų įrašų pakeitimo turi siekti teismo tvarka civilinėse bylose dėl civilinės būklės aktų įrašų pakeitimo įrodinėdami lyties pakeitimo faktą. Nuo 2017 m. balandžio mėn. Lietuvos teismai pripažįsta, kad sąvoka „lyties pakeitimas“ neturi būti siejama vien tik su chirurginiu negrįžtamu biologinės lyties pakeitimu, o turi būti suprantama plačiau ir suvokiama kaip paties asmens psichologinis savęs tapatinimas su konkrečia lytimi, kurį patvirtina tiek asmens medicininiai duomenys, tiek paties asmens socialinis elgesys, todėl teisinis lytinės tapatybės pripažinimas nebėra siejamas su negrįžtamu lyties požymių chirurginiu pakeitimu. 4. Buvo 2 Teisingumo ministerijos teisėkūros iniciatyvos, paskutinį kartą Vyriausybei projektai buvo pateikti 2015 m. ir įtraukti į Seimo rudens sesijos darbų programą, tačiau teisės spraga nebuvo pašalinta.

26 EŽTT sprendimų bylose prieš Lietuvą išplatintas Lietuvos teismams ir kitoms susijusioms institucijoms laikytina bendro pobūdžio vykdymo priemone visose bylose - atsižvelgiant į tai, kad Konvencija yra tiesiogiai taikoma Lietuvos teisės sistemoje ir turi taikymo pirmenybę nacionalinių įstatymų atžvilgiu, vadovavimasis EŽTT suformuota praktika yra svarbi nustatytų Konvencijos pažeidimų prevencijos priemonė.

			<p>5. Vyriausybė 2017 m. kovo 22 d. protokoliniu nutarimu Nr. 11 pavedė Sveikatos apsaugos ministerijai ir Teisingumo ministerijai parengti būtinus teisės aktus <i>L. byloje</i> konstatuotai teisės spragai panaikinti ir reikiamų gydymo paslaugų asmenims, turintiems lyties tapatumo sutrikimų, teikimui užtikrinti ir juos pateikti Vyriausybei <u>iki 2017 m. rugsėjo 1 d.</u></p> <p>6. 2017 m. balandžio 28 d. Sveikatos apsaugos ministerijoje surengto minėto Vyriausybės pavedimo įgyvendinimui aptarti susitarimo metu buvo nuspręsta <i>L. bylos</i> vykdymo kontekste kylančius medicininius ir teisinius klausimus reguliuoti atskirai, o taip pat nustatyti trumpalaikius ir ilgalaikius tikslus – sureguliuoti Sveikatos ministro įsakymu bent dalinį transseksualumo gydymą, apimančią psichiatrinę pagalbą bei transseksualumo diagnozavimą, taip pat hormoninį gydymą, o ilgalaikėje perspektyvoje priimti specialųjį lytinės tapatybės pripažinimo įstatymą, kuriuo būtų nustatytos sąlygos ir tvarka teisiniam lytinės tapatybės pripažinimui.</p> <p>7. <i>L. bylos</i> vykdymas buvo svarstomas ET MK 1294-ajame DH (žmogaus teisių) posėdyje 2017 m. rugsėjo 19-21 d. ET MK buvo pabrėžtas apgailėstavimas, kad per 9 metus nuo EŽTT sprendimo Lietuva neužbaigė būtino teisėkūros proceso, Ministrų Komitetas paragino Lietuvos kompetentingas institucijas užtikrinti teisės spragos šalinimui būtinų teisės aktų parengimą ir jų pateikimą Seimui be nepagrįsto delsimo. Kartu buvo pažymėta, jog rengiami teisės aktai turi užtikrinti galimybes tokiems asmenims, kaip ir pareiškėjas <i>L. byloje</i>, pakeisti lyties požymius medicininiu būdu.</p> <p>8. Sveikatos apsaugos ministro 2017 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. V-685 buvo sudaryta darbo grupė lyties tapatumo sutrikimo gydymo paslaugų teikimo reikalavimų aprašo projektui parengti. Minėtas aprašas buvo parengtas ir suderintas su kompetentingomis institucijomis, tačiau nebuvo patvirtintas.</p> <p>9. Teisingumo ministro 2017 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr. 1R-129 buvo sudaryta darbo grupė dėl teisės į lytinės tapatybės teisinį pripažinimą teisinio reglamentavimo. Darbo grupė parengė Asmens lytinės tapatybės pripažinimo projektą (TAIS Nr. 17-12650²⁷) ir kartu su juo susijusių teisės</p>
--	--	--	--

²⁷ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/bc2a5010c09111e7af36e75c0ac79247>

			<p>aktų (CK, CPK, CBARĮ) projektus, kuriais yra siekiama įstatyminiu lygmeniu numatyti administracinę civilinės būklės aktų įrašų keitimo tvarką, lytinės tapatybės teisiniam pripažinimui nereikalaujant medicininio lyties požymių keitimo. Teisės aktų projektai buvo išsiųsti derinimui susijusioms institucijoms, taip pat tarptautiniams ekspertams – Europos Tarybos Žmogaus orumo ir lygybės direktorato Seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės padaliniui (SOGI).</p> <p>10. 2018 m. rugsėjo 6 d. Seime buvo suorganizuota tarptautinė konferencija-apskritojų stalo diskusija translyčių asmenų teisių apsaugos klausimams aptarti.</p> <p>11. <i>L.</i> bylos vykdymo buvo svarstomas ET MK 1324-ajame DH posėdyje 2018 m. rugsėjo 18-20 d.</p> <p>ET MK išreiškė susirūpinimą, kad praėjus daugiau nei 10 metų po EŽTT sprendimo Lietuva vis dar neužbaigė sprendimo įvykdymui būtino teisėkūros proceso.</p> <p>ET MK teigiamai įvertinto Lietuvos teismų praktikos vystymąsi, pagal kurį teisinis lytinės tapatybės pripažinimas yra užtikrinimas nereikalaujant negrįžtamo chirurginio lyties pakeitimo, be to, priteisiamas translyčių asmenų patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimas.</p> <p>ET MK nurodė, kad aiškus teisinis lytinės tapatybės pripažinimo ir lyties požymių keitimo operacijų reguliavimas, suderinamas su EŽTT praktikoje išvystytais principais bei principais įtvirtintais ET MK rekomendacijoje CM/Res(2010)5 ir Parlamentinės Asamblėjos rezoliucijoje 2048(2015), yra būtinas Konvencijos garantijų užtikrinimui. Šiuo požiūriu Komitetas atkreipė dėmesį į priemones, kurių Lietuvos institucijos ėmėsi glaudžiai bendradarbiaudamos su SOGI, siekdamos pabaigti rengti Asmens lytinės tapatybės pripažinimo įstatymo projektą bei jo įgyvendinimui būtinus teisės aktus. Komitetas primygtinai paragino kompetentingas institucijas ir toliau dėti pastangas, kad būtų užbaigtas teisėkūros procesas ir įstatymo projektas būtų pateiktas Parlamentui be nepagrįsto delsimo.</p> <p>12. 2018 m. gruodžio 13 d. buvo suorganizuotas tarpinstitucinis pasitarimas, dalyvaujant TM, SAM, SADM, ŠMSM, Seimo kontrolierių įstaigos ir Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos atstovams, siekiant identifikuoti sritis, kuriose būtų galima imtis įstatymų pakeitimų nereikalaujančių priemonių, kurios užtikrintų veiksmingą translyčių asmenų žmogaus teisių apsaugą.</p>
--	--	--	---

			<p>13. 2019 m. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba pristatė translyčių asmenų padėties Lietuvoje apžvalgą, pateikiant konkrečias rekomendacijas veiksmingam translyčių asmenų teisių užtikrinimui²⁸.</p> <p>14. Vykdomo procese yra bendradarbiaujama su Europos Tarybos Seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės (SOGI) departamentu, kuris kartu su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba 2019 m. pradėjo įgyvendinti kelių metų projektą „Teisinės bazės tobulinimas ir europinių standartų įgyvendinimas, siekiant kovoti su diskriminacija ir smurtu seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės pagrindais“.</p> <p>15. Priimti poįstatyminių teisės aktų pakeitimai, panaikinantys ribojimus dėl transseksualumo diagnozės užsiimti tam tikromis teisinėmis profesijomis – teisėjo, advokato, antstolio, notaro, prokuroro. Transseksualumo diagnozė nebeužkerta kelio užsiimti medicinos praktika bei profesine veikla farmacijos srityje.</p> <p>16. Priimti Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymo pakeitimai dėl pažymėjimų ir brandos atestatų bei diplomų ir studijų pažymėjimų išdavimo tvarkos, kurie sudarė prielaidas asmenims, teismo sprendimu pasikeitusiems asmens kodą, vardą ir pavardę (pakeitus lytį, identifikavus save kitos lyties nei yra gimę ir kt.), išduoti šiuos išsilavinimą patvirtinančius dokumentus be atskiro Švietimo, mokslo ir sporto ministro individualaus teisės akto asmeniui priėmimo, o tiesiogiai kreipiantis į švietimo įstaigą, kuri išdavė asmeniui išsilavinimą patvirtinantį dokumentą.</p> <p>17. Tęsiant bendradarbiavimą su SOGI Lietuva buvo įtraukta į Europos Tarybos pilotinį projektą, kuriuo siekiama pateikti temines analizes dėl Ministrų Komiteto rekomendacijos Nr. CM/Rec(2010)5 Europos Tarybos valstybėms narėms dėl kovos su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės priemonių įgyvendinimo. Šio projekto rėmuose 2021 m. pabaigoje buvo suorganizuota apskrito stalo diskusija translyčių asmenų teisių klausimais, kurios metu taip pat buvo pristatyta išsami ataskaita dėl translyčių asmenų padėties Lietuvoje.</p> <p>18. Sveikatos apsaugos ministerija parengė Lyties tapatumo sutrikimo (transseksualumo) diagnostikos ir gydymo tvarkos aprašo projektą.</p>
--	--	--	---

²⁸ https://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2019/06/translyciu-asmenu-padetis-lietuvoje_nacionaline-apzvalga.pdf

			19. 2021 m. gruodžio 31 d. priimti Asmens vardo ir pavardės keitimo taisyklių pakeitimai, užtikrinantys galimybę translyčiams asmenims administracine tvarka pasikeisti vardą ir pavardę.
2	<p>Paksas (Nr. 34932/04) 2011 m. sausio 6 d. sprendimas (Didžioji kolegija)</p> <p>Nuo 2014 m. taikoma sustiprinta vykdymo priežiūra</p>	<p>a. Nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio draudimas būti renkamam Parlamento nariu – Konvencijos pirmojo protokolo 3 str. (teisė į laisvus rinkimus) pažeidimas.</p> <p>b. Teismas konstatavo, kad šioje byloje pats Konvencijos pažeidimo pripažinimas laikytinas pakankamu žalos atlyginimu pareiškėjui. Pareiškėjo reikalavimas atlyginti bylinėjimosi išlaidas buvo atmestas dėl nepateiktų įrodymų.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> Šioje byloje bendrosios priemonės sutampa su individualiosiomis.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i> 1. Ministro Pirmininko 2011 m. sausio 17 d. potvarkiu Nr. 15 sudaryta darbo grupė 2011 m. gegužės 30 d. pateikė Apibendrintus pasiūlymus, kuriuose padaryta išvada, kad siekiant tinkamai įgyvendinti EŽTT sprendimą byloje <i>Paksas</i> yra būtina atsisakyti konstitucinio ribojimo, kuris buvo pripažintas neproporcingu Konvencijos pirmojo protokolo 3 str. požiūriu, nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio. Toks ribojimas, Darbo grupės nuomone, atsižvelgiant į dabartinę Lietuvos konstitucinės teisės ir Konstitucijos sistemą gali būti panaikintas tik priėmus atitinkamas Lietuvos Respublikos Konstitucijos pataisas. Darbo grupė pateikė tris alternatyvius skirtingos reguliavimo apimties Konstitucijos pataisų variantus.</p> <p>2. Seimas 2012 m. kovo 22 d. priėmė Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymą, kuriuo pakeitė Seimo rinkimų įstatymo 2 str. 5 d., joje nustatant, kad: „<i>Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, jeigu nuo sprendimo pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą įsigaliojimo dienos nepraėjo ketveri metai.</i>“</p> <p>3. Konstitucinis Teismas 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimu Seimo rinkimų įstatymo 2 str. 5 d. įtvirtintą teisinį reguliavimą pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai, kartu pažymėdamas, kad Lietuvos Respublika privalo pašalinti po EŽTT sprendimo <i>Paksas prieš Lietuvą</i> kilusį Konvencijos pirmojo protokolo 3 str. nuostatų nesuderinamumą su Konstitucijos, be kita ko, jos 59 str. 2 d. ir 74 str. nuostatomis, ir kad vienintelis būdas pašalinti šį nesuderinamumą – priimti atitinkamą (-as) Konstitucijos pataisą (-as).</p> <p>4. Seimo narių grupė 2012 m. lapkričio 13 d. pateikė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 56 straipsnio papildymo įstatymo projektą Nr. XIP-5001.</p>

		<p>5. Teisės ir teisėtvarkos komiteto siūlymu (atsižvelgiant į Seimo Konstitucinės komisijos 2013 m. birželio 19 d. išvadas) šis Konstitucijos keitimo įstatymo projektas buvo patobulintas, parengiant iš esmės naują nebe Konstitucijos 56 str., bet Konstitucijos 74 straipsnio papildymo įstatymo projektą <u>Nr. XIP-5001(2)</u>, kuriame numatyta papildyti Konstitucijos 74 str. 2 dalimi:</p> <p><i>„Už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą ar priesaikos sulaužymą apkaltos proceso tvarka iš užimamų pareigų pašalintas arba Seimo nario mandato netekęs asmuo gali būti renkamas ar skiriamas į pareigas, kurias pradėti eiti galima tik davus Konstitucijoje numatytą priesaiką, kai išnyksta konstituciniame įstatyme nustatyti apribojimai.“</i></p> <p>6. Po svarstymo Seime projektams buvo pritarta. Pirmasis balsavimas dėl Konstitucijos 74 str. pataisos buvo numatytas 2014 m. sausio 23 d. neeilinės Seimo sesijos posėdyje, tačiau Seimo frakcijos Tvarka ir teisingumas siūlymu Konstitucijos 74 straipsnio papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-5001(2) iš darbotvarkės buvo išbrauktas.</p> <p>7. 2014 m. gegužės-rugsėjo mėnesiais dirbo Seimo laikinoji tyrimo komisija dėl Prezidento Rolando Pakso pilietinių ir politinių teisių atkūrimo.</p> <p>8. 2015 m. kovo mėn. buvo užregistruotas naujas Konstitucijos pataisos projektas <u>Nr. XIIP-2841</u> dėl Konstitucijos 56 straipsnio pakeitimo, jį papildant trečiąja dalimi, kuri numato, kad <i>Seimo nariais negali būti renkami šiurkščiai pažeidę Konstituciją arba sulaužę priesaiką asmenys, kuriuos apkaltos proceso tvarka Seimas pašalino iš užimamų pareigų ar kurių Seimo nario mandatą panaikino, jeigu nuo tokio asmens pašalinimo iš užimamų pareigų ar jo Seimo nario mandato panaikinimo nepraėjo 10 metų.</i> 2015 m. rugsėjo 10 d. per pirmąjį balsavimą Seime buvo preliminarai pritarta šiai Konstitucijos pataisai.</p> <p>9. 2015 m. gruodžio 15 d. Seimas antrą kartą balsavo dėl Konstitucijos pataisos: už pagrindinio šalies įstatymo pataisą balsavo 83 Seimo nariai, prieš buvo 11 parlamentarų ir dar 13 susilaikė. Konstitucijos pataisos patvirtinimui reikėjo ne mažiau nei 94 parlamentarų balsų.</p> <p>10. 2016 m. kovo 8-10 d. vykusiame ET MK 1250-ajame DH (žmogaus teisių) posėdyje EŽTT Didžiosios Kolegijos sprendimo byloje <u>Paksas prieš Lietuvą</u> vykdymas buvo svarstomas <u>viešuosiuose</u> <u>debatuose</u>. Atkreiptinas dėmesys, kad tai buvo pirmas kartas, kai Lietuvos byla buvo svarstoma viešuose debatuose.</p>
--	--	--

			<p>Lietuvos delegacija, pateikusi paaiškinimus dėl antrojo balsavimo Seime, kuriuo nepritarta Konstitucijos 56 straipsnio pakeitimui, aplinkybių²⁹, kartu priminusi, kad be nepateisinamo delsimo buvo imtasi veiksmų vykdant šį ypač sudėtingą vykdymo požiūriu sprendimą (būtiną Konstitucijos pataisų priėmimo visą procedūrą vykdyti net du kartus per pastaruosius trejus metus) ir dar kartą išreiškusi pagarbą Konvencijos sistemai ir pasiryžimą vykdyti EŽTT sprendimą Pakso byloje keičiant konstitucinį teisinį reguliavimą, sulaukė daugumos valstybių palaikymo³⁰.</p> <p>Posėdžio metu priimtame Ministrų Komiteto sprendime buvo apgailestaujama, kad Seimas nepriėmė įstatymo dėl R. Pakso dalyvavimo rudenį turėjusiuose įvykti Seimo rinkimuose, tačiau buvo atkreiptas dėmesys į ligšiolines Lietuvos pastangas ir akivaizdžiai išreikštą pasiryžimą vykdyti įsipareigojimus pagal Konvenciją; kartu Lietuvos kompetentingos institucijos paragintos imtis būtinų Konstitucijos pataisų, kad R. Paksui būtų panaikintas nuolatinis teisės būti renkamam į Seimą ribojimas, siekiant užtikrinti jo galimybes dalyvauti 2016 metų Seimo rinkimuose ir tokiu būdu nedelsiant nutraukti Konvencijos nustatytą pažeidimą. Komitetas paprašė Lietuvos institucijas pateikti atnaujintą informaciją ne vėliau kaip iki 2016 m. liepos 15 d.</p> <p>11. 2016 m. liepos 15 d. Ministrų Komitetui teiktoje informacijoje atkreiptas dėmesys į griežtą Konstitucijos keitimo procedūrą, pagal kurią siekiant, kad pareiškėjas būtų galėjęs dalyvauti 2016 m. spalį vykusiųose Seimo rinkimuose, Konstitucijos pataisų iniciavimas, pateikimas, pritarimas ir pirmasis balsavimas dėl Konstitucijos pataisų turėjo įvykti vėliausiai iki 2016 m. kovo 30 d. (pagal Konstitucijos 148 str. 3 d. tarp balsavimų dėl Konstitucijos pataisų turi būti daroma ne mažesnė kaip 3 mėn. pertrauka, taigi antrasis balsavimas vėliausiai galėjo įvykti paskutinę pavasario sesijos dieną, tai yra 2016 m. birželio 30 d.). Pažymėta, kad tam būtų buvusi reikalinga itin stipriai sutelkta politinė</p>
--	--	--	--

²⁹ Antrojo balsavimo metu reikiamo balsų skaičiaus nepavyko surinkti dėl vienos iš valdančiosios daugumos partijų, o būtent Darbo partijos, kadangi daugiau nei pusė frakcijos narių nedalyvavimo posėdyje [15 iš 29]. Įstatymo projektas nebuvo priimtas, nes nepakako Konstitucijoje reikalaujamo balsų skaičiaus, t. y. bent 94 (už – 83, net 19 iš jų nekoalicinės daugumos atstovai, prieš – 11, susilaikė – 13). Tokia situacija tam tikrų Seimo narių nuomone, prilygo koalicijos partnerių išdavystei, kartu ji iš tiesų apsunkino politinio konsensuso šiuo klausimu paieškas.

³⁰ Išskyrus Rusijos Federaciją, kuri kategoriškai pasisakė prieš tai, kad būsimame Ministrų Komiteto sprendime būtų pabrėžtos ligšiolinės Vyriausybės pastangos ir aiškus Lietuvos įsipareigojimas Konvencijos sistemai.

			<p>valia, atsižvelgiant į didelės kvalifikuotos daugumos reikalavimą, balsuojant dėl Konstitucijos pataisų (2/3 visų Seimo narių). Šiame kontekste atkreiptas dėmesys į sudėtingą situaciją, susiklosčiusią nuo 2016 m. vasario mėn., Generalinei Prokuratūrai pradėjus ikiteisminį tyrimą dėl prekybos poveikiu ir piktnaudžiavimo, jame apklausus R. Paksą kaip specialų liudytoją, atsižvelgiant į jo Europos Parlamento nario teisinį imunitetą, ir nutarus kreiptis į Europos Parlamentą su prašymu dėl imuniteto atšaukimo, atsižvelgiant į tai, kad R. Pakso veikloje esama nusikaltimo, numatyto Baudžiamojo kodekso 226 straipsnio 4 dalyje (prekyba poveikiu) požymių.</p> <p>12. 2016 m. gruodžio 6-8 d. vykusiame ET MK 1273-ajame DH posėdyje <i>Pakso</i> byla buvo numatyta svarstyti be viešų debatų, tačiau prieš posėdį Rusijos Federacijai pareiškus prašymą bylą svarstyti viešuose debatuose, Lietuvos delegacijai teko teikti papildomus paaiškinimus tam, kad šis Rusijos Federacijos prašymas būtų atmetas.</p> <p>Posėdžio metu bendru valstybių Europos Tarybos narių sutarimu atmetus Rusijos Federacijos prašymą, buvo priimtas Ministrų Komiteto sprendimas dėl EŽTT sprendimo Pakso byloje vykdymo. Nors Ministrų Komitetas apgailestavo, kad pareiškėjas R. Paksas negalėjo dalyvauti 2016 m. spalį įvykusiųose Seimo rinkimuose, tačiau atkreipė dėmesį į ligšiolines Lietuvos pastangas ir besitęsiantį pasiryžimą vykdyti įsipareigojimus pagal Konvenciją.</p> <p>13. 2017 m. kovo 9 d. Vyriausybės atstovei EŽTT pristačius savo metinę ataskaitą specialiaame Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdyje, buvo nuspręsta svarstyti būtinų veiksmų, siekiant įvykdyti sprendimą, priėmimą. Į 2017 m. Seimo pavasario sesiją buvo įtrauktas Konstitucijos 66, 74 ir 78 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas <u>Nr. XIIP-2850</u>, kuriuo buvo siekiama įtvirtinti, kad <i>šiurkščiai pažeidęs Konstituciją arba sulaužęs priesaiką asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš pareigų ar panaikino Seimo nario mandatą, negalėtų būti renkamas Respublikos Prezidentu, taip pat negalėtų eiti pareigų, kurių ėjimo pradžia susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu. Toks asmuo gali būti renkamas Seimo nariu ne anksčiau kaip po 10 metų nuo pašalinimo iš pareigų ar Seimo nario mandato panaikinimo.</i> Projekte taip pat buvo numatyta, kad toks asmuo negalėtų būti renkamas Seimo pirmininku arba jo pavaduotoju.</p>
--	--	--	--

			<p>14. 2017 m. kovo 31 d. Ministrų Komitetui pateikta išsami informacija apie bylos vykdymo eigą, įskaitant ir informaciją apie griežtą Konstitucijos keitimo procedūrą kuri nulėmė, kad tik itin stipriai sutelkta politinė valia, atsižvelgiant į didelės kvalifikuotos daugumos reikalavimą, balsuojant dėl Konstitucijos pataisų, būtų leidusi pakeisti Konstituciją.</p> <p>15. 2017 m. birželio 6–8 d. vykusiame 1288-ajame DH posėdyje <u>priimtas Ministrų Komiteto sprendimas dėl Pakso bylos vykdymo</u>, kuriame apgailestauta, jog pareiškėjui užkertamas kelias dalyvauti Seimo rinkimuose. Kartu priminta apie besąlyginę pareigą kuo skubiau išspręsti susidariusią situaciją. Ministrų Komitetas sprendimu primygtinai paragino valdžios institucijas suintensyvinti pastangas, pažymint, jog naujai išrinktas Seimas yra įtraukęs į šio (2017 m.) pavasario Seimo sesijos darbų programą Konstitucijos 66, 74 ir 78 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą <u>Nr. XIIP-2850</u>.</p> <p>16. 2017 m. rugsėjo 27 d. Ministrų Komitetui pateikta informacija apie tai, jog buvo tikimasi, kad Seimas įtrauks į pavasario Seimo sesijos darbų programą įstatymo projektą Nr. XIIP-2850, tačiau buvo nuspręsta, kad Seimo nariams būtų naudingos papildomos diskusijos, susijusios su konstitucine doktrina, siekiant parengti kokybiškesnį projektą.</p> <p>17. Seimas buvo nutaręs įtraukti įstatymo projektą Nr. XIIP-2850 į rudens sesijos darbų programą, tačiau dėl susiklosčiusios politinės situacijos (2017 m. rugsėjo 23 d. socialdemokratai nusprendė trauktis iš valdančiosios koalicijos su Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga) įstatymo projektas Seime nebuvo pateiktas.</p> <p>18. 2018 m. kovo 12 d. Ministrų Komitetas informuotas apie tai, kad kovo 13 d. numatytas įstatymo projekto Nr. XIIP-2850 pateikimas.</p> <p>19. 2018 m. kovo 13-15 d. vykusiame 1310-ajame DH posėdyje <u>priimtas Ministrų Komiteto sprendimas dėl Pakso bylos vykdymo</u>, kuriame nurodyta, kad nepaisant keleto iniciatyvų užtikrinti reikalingų konstitucijos pataisų, kad būtų panaikintas EŽTT sukritikuotas nuolatinis draudimas dalyvauti parlamento rinkimuose, priėmimą, nėra jokio apčiuopiamo rezultato ir todėl padėtis, pažeidžianti Konvenciją, vis dar išlieka. Ministrų Komitetas atkreipė dėmesį į tai, kad įvairios Vyriausybės pastangos nuo 2011 m. buvo nesėkmingos ir kad tris kartus iš eilės teikti pataisų pasiūlymai žlugo Seime. Tačiau pasveikino tai, kad paisydamas savo įsipareigojimų Seimas ėmėsi parlamentinės procedūros, reikalingos būtinų konstitucinių pataisų priėmimui ir 2018 m. kovo 13 d. didžiule</p>
--	--	--	--

			<p>balsų dauguma pritarė po pateikimo Įstatymo projektui Nr. XIIP-2850 ir tokiu būdu užtikrino būtinus žingsnius jo tolesnei svarstymo ir priėmimo procedūrai. Komitetas nusprendė atnaujinti bylos svarstymą vėliausiai savo 1331-ajame DH posėdyje (2018 m. gruodžio mėn.) ir tuo atveju, jeigu įstatymų leidybos procesas neduos jokių apčiuopiamų rezultatų iki 2018 m. spalio 26 d., nurodė Sekretariatui parengti tarpinės rezoliucijos projektą svarstymui tame posėdyje.</p> <p>20. 2018 m. liepos 2 d. Ministrų Komitetui pateikta informacija apie tai, kad 2018 m. kovo 16 d. Seimo narių grupė užregistravo dar vieną, Konstitucijos 74 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą <u>Nr. XIIP-1812</u> ir tai, kad Seimo valdybai kreipusis į Vyriausybę, Vyriausybė pritarė minėtam projektui bei pasiūlė Seimui nesvarstyti įstatymo projekto Nr. XIIP-2850, nes projektas Nr. XIIP-1812 užtikrina platesnes galimybes asmenims tinkamai įgyvendinti pasyviąją rinkimų teisę.</p> <p>21. 2018 m. spalio 4 d. Ministrų Komitetui pateikta informacija apie tai, kad 2018 m. birželio 20 d. Seimas po svarstymo pritarė Konstitucijos 74 straipsnio pataisų projektui <u>Nr. XIIP-1812(2)</u> bei tai, kad Seimas 2018 m. rugsėjo 20 d. grąžino iniciatoriams tobulinti projektą Nr. XIIP-2850 ir vadovaujantis Seimo statuto 169 straipsnio nuostatomis, pasiūlė įregistruoti naują Konstitucijos keitimo įstatymo projektą.</p> <p>22. 2018 m. spalio 26 d. Ministrų Komitetui pateikta informacija apie tai, kad 2018 m. spalio 25 d. Seimas nenumatyame posėdyje balsavo dėl Konstitucijos 74 straipsnio pataisų projekto Nr. XIIP-1812(2) priėmimo ir jam nepritarė, nesurinkus 3/5 visų Seimo narių balsų daugumos (už – 78, prieš – 15, susilaikė – 4). Atkreiptas dėmesys į valdžios atstovų pasiryžimą vykdyti savo išipareigojimus pagal Konvenciją ir dėti pastangas teikiant naujus Konstitucijos pataisų projektus. Taip pat atsakant į pareiškėjo R. Pakso atstovo pastabas dėl alternatyvių būdų įgyvendinti sprendimą <i>Pakso</i> byloje, pabrėžta vienintelė galimybė įgyvendinti sprendimą keičiant Konstituciją, kuri kyla iš Konstitucinio Teismo doktrinos.</p> <p>23. 2018 m. gruodžio 4-6 d. vykusiame 1331-ajame DH posėdyje <u>Ministrų Komitetas <i>Pakso</i> byloje priėmė tarpinę rezoliuciją</u> dėl itin ilgai užtrukusio vykdymo proceso. Tarpinėje rezoliucijoje Ministrų Komitetas pabrėžė, kad 2018 m. spalio 25 d. Įstatymo projektui Nr. XIIP-1812(2) žlugus Seime teisėkūros procesas ir vėl buvo sugrąžintas į pradinį atskaitos tašką. Komiteto nuomone, šios išvados nekeičia tai, kad</p>
--	--	--	--

			<p>anksčiau įregistruotas Įstatymo projektas Nr. XIIP-2850 sugrąžintas iniciatoriams tobulinti, arba tai, kad koks nors kitas konstitucinių pataisų projektas gali būti pateiktas Seimui rudens sesijos metu. Atsižvelgęs į tai, kad kelis kartus teikti konstitucinių pataisų pasiūlymai buvo nesėkmingi, Ministrų Komitetas padarė išvadą, kad nėra pasiektas joks „apčiuopiamas rezultatas“ imantis priemonių įvykdyti EŽTT sprendimą. Rezoliucijoje atkreiptas dėmesys į valstybės pareigūnų ir politikos lyderių pasiryžimą vykdyti savo įsipareigojimus pagal Konvenciją ir dėti pastangas teikiant naujus Konstitucijos pataisų projektus. Ministrų Komitetas nurodė Lietuvos institucijoms nedelsiant pateikti informaciją apie jų svarstymų rezultatus dėl kitų alternatyvų rengiant įstatymo projektą reikalingoms Konstitucijos pataisoms priimti, ir ne vėliau kaip iki 2018 m. gruodžio 31 d. <u>informuoti Ministrų Komitetą kas mėnesį</u> apie tolesnę pažangą. Atsižvelgiant į tai, Ministrų Komitetas primygtinai paragino valdžios institucijas suintensyvinti pastangas siekiant užtikrinti, kad būtinos konstitucinės pataisos būtų priimtose ar bent jau įvyktų pirmasis balsavimas dėl pataisų 2019 m. Seimo pavasario sesijoje.</p> <p>24. 2018 m. gruodžio 31 d. Ministrų komitetui pateikta išsami informacija apie tai, kad: 1) Nepaisant to, jog paskutinis bandymas priimti konstitucines pataisas Seime buvo nesėkmingas ir pagal Konstitucijos 148 straipsnio 4 dalį, nepriimta Konstitucijos pataisa Seimui iš naujo svarstyti gali būti teikiama ne anksčiau kaip po metų, pabrėžta, kad įstatyminės nuostatos leidžia teikti kitus konstitucinių pataisų pasiūlymus. Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucijos 66, 74 ir 78 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-2850, kuriuo siekiama panaikinti nuolatinį draudimą asmeniui po apkaltos dalyvauti parlamento rinkimuose, buvo grąžintas iniciatoriams tobulinti, atkreiptas dėmesys, jog pastarieji turi galimybę Seime užregistruoti tą patį arba gali būti pateiktas naujas projektas, jei jis savo apimtimi nėra tapatus neseniai Seimo atmetam konstitucinių pataisų projektui Nr. XIIP-1812(2); 2) Svarstomi alternatyvūs būdai EŽTT sprendimui <i>Pakso</i> byloje įgyvendinti, todėl buvo surengti keli susitikimai aukščiausiu lygmeniu, siekiant aptarti galimos konstitucinės pataisos turinį ir šiuo atveju taikytinas procedūrinės nuostatos, atsižvelgiant į nustatytus terminus EŽTT sprendimui įvykdyti bei ypač siekiant užtikrinti pareiškėjo dalyvavimą ateinančiuose Seimo rinkimuose, kurie vyks 2020 m. spalio mėn.; 3) Siekiant užtikrinti EŽTT sprendimo šioje byloje įvykdymą, vyksta intensyvūs politiniai debatai</p>
--	--	--	---

			<p>svarstant kelias alternatyvas - arba minėtas įstatymo projektas Nr. XIIP-2850 turėtų būti patobulintas ir užregistruotas Seime, arba turėtų būti parengtas kitas vadinamasis „siauras“ Konstitucijos pataisų projektas, suteikiantis asmeniui po apkaltos galimybę dalyvauti tik Seimo rinkimuose.</p> <p>25. Kitose kas mėnesį teikiamose ataskaitose Ministrų Komitetas buvo informuotas apie tai, kad buvo parengtas taip vadinamas „siauras“ Konstitucijos pataisų projektas, suteikiantis asmeniui po apkaltos galimybę dalyvauti tik Seimo rinkimuose. Nurodyta, kad dėl minėto konstitucinių pataisų projekto vyksta intensyvūs politiniai debatai, kad būtų gautas būtinas bent 36 Seimo narių pritarimas. Kartu buvo atkreiptas dėmesys, kad Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komiteto 2014 m. kovo 25 d. priėmė išvadą byloje <i>Paksas prieš Lietuvą</i> (skundas Nr. 2155/2012), kuria pripažino, kad Lietuva pažeidė Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto nuostatas visam gyvenimui suvaržiusi pareiškėjui teisę dalyvauti Prezidento rinkimuose ir būti išrinktam Ministru Pirmininku ar ministru. Šiuo atžvilgiu pabrėžta, kad Konstitucinis Teismas 2016 m. gruodžio 22 d. nutarime, <i>inter alia</i>, nurodė, kad rengiant atitinkamus Konstitucijos pakeitimus, siekiant įvykdyti EŽTT sprendimą, Lietuva turėtų atsižvelgti ir į JT Žmogaus Teisių Komiteto išvadoje suformuluotas rekomendacijas. Atsižvelgiant į tai bei siekiant užtikrinti tvirtą politinę valią Konstitucijos pakeitimui, taip pat įvertinus tai, kad pakankamai didelė dalis Seimo narių pritaria „platesniam“ Konstitucijos pataisų projektui, kuris suteiktų galimybę asmeniui po apkaltos ateityje užimti platesnį pareigų ratą, Ministrų Komitetas buvo informuotas apie kreipimąsi į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti minėtame Konstitucinio Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutarime pateiktas išvadas, ypač dėl valstybės pareigos atsižvelgti į JT Žmogaus Teisių komiteto išvadoje Pakso byloje suformuluotas rekomendacijas.</p> <p>26. <i>Pakso</i> bylos svarstymas nebuvo įtrauktas į 2019 m. birželio 4-6 d. vykusio 1348-ojo DH posėdžio debatus, tačiau prasidėjus posėdžiui Rusijos delegacija pateikė siūlymą įtraukti <i>Pakso</i> bylos svarstymą į debatus, kadangi Lietuvos Respublika nesiėmė būtinų veiksmų įvykdyti tarpinės rezoliucijos įpareigojimų. Ministrų Komitetas buvo informuotas apie planuojamą Seimo pavasario sesijos pratęsimą ir buvo siekiama atkreipti dėmesį į Lietuvoje vykusį intensyvių rinkiminį periodą bei galimą Vyriausybių kaitą, dėl ko svarbių politinių sprendimų priėmimas tapo</p>
--	--	--	--

			<p>apsunkintas. Sekretoriatas pasiūlė Ministrų Komitetui atidėti bylos vykdymo priežiūrą kitam posėdžiui rugsėjo mėnesį, iš esmės atsižvelgęs į Lietuvos Respublikos pastoviai pabrėžiamą pasiryžimą įvykdyti EŽTT sprendimą.</p> <p>27. 2019 m. rugsėjo 19 d. Seime registruotas Konstitucijos 47 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-3867, kuriuo siūloma papildyti Konstitucijos 74 straipsnį nuostata, kad <i>asmuo, kurį Seimas už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino Seimo nario mandatą, gali būti renkamas Seimo nariu ne anksčiau kaip po 10 metų nuo tokio asmens pašalinimo iš užimamų pareigų ar Seimo nario mandato panaikinimo</i>. 2019 m. rugsėjo 24 d. Seimas pritarė šiam įstatymo projektui po pateikimo.</p> <p>28. <i>Pakso</i> bylos vykdymas buvo vertintas 2019 m. rugsėjį ir gruodį vykusiuose atitinkamai 1355-ajame ir 1362-ajame DH posėdžiuose. Ministrų Komitetas palankiai įvertino tai, kad Seimas nusprendė pradėti Konstitucijos pataisų svarstymo procedūrą ir tai, kad Seime buvo sulaukta didelės paramos. Ministrų Komiteto nuomone, naujausias Konstitucijos 74 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, kurio priėmimas sudarytų galimybes pareiškėjui būti renkamam tik Seimo nariu, veiksmingai įgyvendintų minėtą EŽTT sprendimą tiek individualių, tiek bendrųjų priemonių požiūriu. Ministrų Komitetas pabrėžė projekto priėmimo laiku svarbą, tai yra, kad atitinkamos pataisos galėtų būti taikomos 2020 m. Seimo rinkimams. Atsižvelgdamas į reikalingų veiksmų skubumą, tuo atveju, jei teisėkūros procesas sustotų, Ministrų Komitetas nurodė Sekretariatui parengti naujos tarpinės rezoliucijos projektą.</p> <p>29. ET MK buvo informuotas apie tai, kad projektui pritarė Seimo papildomi komitetai, o pagrindinis Teisės ir teisėtvarkos komitetas nusprendė surengti klausymus, siekiant išsamiai įvertinti visas pateiktas pastabas. Kartu buvo pateikta detali informacija apie Konstitucijos keitimo procedūrą ir joje numatytus terminus.</p> <p>30. <i>Pakso</i> bylos svarstymas buvo įtrauktas į 2020 m. kovo 3-5 d. vykusio 1369-ojo DH posėdžio darbotvarkę. ET MK dar kartą pabrėžė Konstitucijos pataisų priėmimo laiku svarbą, kad pareiškėjas galėtų dalyvauti artėjusiuose Seimo rinkimuose.</p> <p>31. Teisės ir teisėtvarkos komitetui atmetus įstatymo projektą Nr. XIIP-3867, Konstitucijos pataisų klausimas, Seniūnų sueigos siūlymu, buvo</p>
--	--	--	---

		<p>įtrauktas į neeilinio plenarinio posėdžio darbotvarkę svarstymui. Seimas 2020 m. birželio 29 d. nepritarė pagrindinio komiteto išvadai ir nusprendė jį grąžinti pagrindiniam komitetui tobulinti.</p> <p>32. ET MK buvo informuotas, kad iki spalį turėjusių įvykti rinkimų pagal Konstitucijos keitimo procedūrą nebūtų įmanoma užtikrinti, kad tos pačios sudėties Seimas du kartus balsuotų už Konstitucijos pataisas, tačiau kartu buvo pabrėžta, kad tokiu sprendimu Seimas išreiškė pasitikėjimą šiai iniciatyvai ir tvirtą ryžtą toliau tęsti teisėkūros procesą ir tokiu būdu iš esmės perleido šį klausimą būsimam Teisės ir teisėtvarkos komitetui.</p> <p>33. <i>Pakso</i> byla buvo svarstoma dėl Covid-19 pandemijos į 2020 m. rugsėjo 1-3 d. nukelto 1377-ojo DH posėdžio viešuose debatuose. ET MK apgailestavo, kad Lietuvos institucijos nesugebėjo laiku įgyvendinti EŽTT sprendimo, kad pareiškėjui būtų suteikta galimybė dalyvauti Seimo rinkimuose, kartu pabrėždamas, kad tai buvo jau treči parlamentinio rinkimai po EŽTT sprendimo <i>Pakso</i> byloje įsigaliojimo 2011 m., tačiau Ministrų Komitetas išreiškė savo supratimą, jog teisėkūros proceso eigą sustabdė Covid-19 pandemija. ET MK išreiškė savo susirūpinimą, jog Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas atmetė tuometinio Seimo pirmininko iniciatyvą dėl reikiamų Konstitucijos pataisų, tačiau pasveikino Seimo sprendimą nestabdyti teisėkūros proceso ir grąžinti įstatymo projektą tobulinti ir pabrėžė lūkestį, kad naujai išrinkto Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas be nepagrįsto delsimo imsis būtinų teisėkūros veiksmų, kad būtų priimtos EŽTT sprendimą įgyvendinančios Konstitucijos pataisos.</p> <p>ET MK nusprendė pastebėjus sąstingį teisėkūros procese rengti naują tarpinę rezoliuciją.</p> <p>34. Naujai išrinkto Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2020 m. gruodžio 16 d. posėdyje pradėjo Konstitucijos 74 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIP-3867 svarstymą. Buvo nuspręsta daryti svarstymo pertrauką ir kreiptis į Seimo valdybą, kad būtų pasiūlyta Vyriausybei sudaryti darbo grupę, kuri įvertintų įstatymo projektą Nr. XIIIP-3867 ir pateiktų pasiūlymus dėl galimų kitų alternatyvių Konstitucijos pataisų EŽTT sprendimui byloje <i>Paksas prieš Lietuvą</i> įgyvendinti. Tokiam Teisės ir teisėtvarkos komiteto siūlymui Seimo Valdyba nepritarė. Teisės ir teisėtvarkos komitetas nusprendė kreiptis dėl</p>
--	--	---

			<p>projekto Nr. XIIIIP-3867 įvertinimo į naujai įsteigtą ir sudėtingus tarpdisciplininius klausimus svarstantį Ateities komitetą.</p> <p>35. 2021 m. kovo 5 d. Ateities komitetas posėdyje priėmė veiksmų planą su nurodytais konkrečiais žingsniais, kurių reikia imtis, kad būtų pasiektas platus politinis konsensusas dėl Konstitucijos pataisų.</p> <p>36. 2021 m. birželio 8 d. Seime įregistruotas naujas įstatymo projektas <u>Nr. XIVP-619</u>, pagal kurį asmuo, kurį Seimas už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, galėtų užimti Konstitucijoje nurodytas pareigas, kurių ėjimo pradžia yra susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu, kai nuo Seimo sprendimo dėl pašalinimo ar mandato panaikinimo, praėjo ne mažiau kaip 10 metų.</p> <p>37. <i>Pakso</i> bylos svarstymas įtrauktas į 2021 m. birželio 7-9 d. vykusio 1406-ojo DH posėdžio darbotvarkę. ET MK atkreipė dėmesį į tai, kad 2021 m. sausio 25 d. Teismas priėmė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą pateikti konsultacinę išvadą ir kad Teismui pateikti klausimai yra tiesiogiai susiję su konkrečiomis konstitucijos pataisomis, kurios būtinos, norint panaikinti draudimą pareiškėjui dalyvauti rinkimuose ir suderinti vidaus teisę su Pirmojo protokolo 3 straipsnio reikalavimais. Komitetas pabrėžė, kad ankstesniame parlamente pradėtas teisėkūros procesas vis dar yra svarstomas naujai suformuotame Seime, kad buvo priimtas veiksmų planas su nurodytais žingsniais, kurių reikia imtis, kad tiek sudaryta ekspertų grupė, tiek Seimo Ateities komitetas savo darbą baigė anksčiau, nei numatyta, ir ypač tai, kad pastarasis 2021 m. gegužės 28 d. priėmė galutinį sprendimą, nurodantį, kad Seimo politinės partijos pasiekė sutarimą; taip pat pažymėjo, kad šis sutarimas, atsispindintis naujajame įstatymo projekte Nr. XIVP-619, atrodo, yra perspektyvus sprendimas, padėsiantis ištaisyti Teismo sprendime nustatytą pažeidimą tiek bendrai, tiek individualiame lygmenyje, panaikinant draudimo pareiškėjui Paksui dalyvauti parlamento rinkimuose dėl jo pašalinimo iš pareigų nuolatinį pobūdį. Nuspręsta atnaujinti bylos nagrinėjimą po to, kai Teismas pateiks konsultacinę išvadą.</p> <p>38. 2022 m. sausio 18 d. Seimas po pirmojo priėmimo pritarė Konstitucijos pataisoms (projektas <u>Nr. XIVP-619(2)</u>), kuriomis siekiama panaikinti nuolatinį apribojimą teisės būti renkamam Seimo nariu ar užimti kitas Konstitucijoje nurodytas pareigas po konstitucinės sankcijos</p>
--	--	--	--

			pritaikymo. Už Konstitucijos pakeitimus balsavo 131 Seimo narys, susilaikė 1 parlamentaras.
3	<p>Abu Zubaydah (Nr. 46454/11) 2018 m. gegužės 31 d. sprendimas</p> <p>Nuo 2018 m. taikoma sustiprinta priežiūra</p>	<p>a. Netinkamai atliktas tyrimas dėl į Lietuvą atsiųsto ir Lietuvoje neteisėtai laikyto pareiškėjo; sąlygų JAV Centrinės žvalgybos agentūros vykdyti „aukštos vertės sulaikytųjų“ programą sudarymas Lietuvos teritorijoje, sąlygų išsiųsti pareiškėją iš Lietuvos, kur galimai gali būti pažeidžiamos jo teisės, sudarymas –</p> <p>Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) procesinis ir materialus pažeidimas.</p> <p>Pareiškėjo laisvės ribojimas, sudarant sąlygas jį laikyti Lietuvoje ir išsiųsti į kitą sulaikymo centrą „aukštos vertės sulaikytųjų“ programoje –</p> <p>Konvencijos 5 str. (teisė į laisvę ir saugumą) pažeidimas.</p> <p>Pareiškėjo privataus ir šeimos gyvenimo ribojimas, nulemtas neteisėto jo laisvės ribojimo –</p> <p>Konvencijos 8 str. (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimas.</p> <p>Veiksmingos teisinės gynybos priemonės nebuvimas dėl Konvencijos 3 str. pažeidimų pareiškėjo atžvilgiu –</p> <p>Konvencijos 13 str. (teisė į veiksmingą teisinę gynybos priemonę), taikant jį kartu su Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas), pažeidimas.</p> <p>b. Priteista: 100 000 Eur neturtinei žalai atlyginti ir 30 000 Eur bylinėjimosi išlaidoms padengti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <p>1. Kadangi pareiškėjas ar jo įgaliotas atstovas nepateikė prašymo dėl priteisto teisingo atlyginimo sumokėjimo, siekiant įvykdyti sprendimą nustatytais terminais, priteista kompensacija 2018 m. gruodį pervesta į notaro depozitinę sąskaitą. Buvo imtasi priemonių, siekiant užtikrinti galimybes išmokėti kompensaciją pareiškėjui kreipiantis į JAV Valstybės departamentą dėl Abu Zubaydah įgaliojimo apostilizavimo. 2021 m. gruodį kompensacija buvo išmokėta pagal pareiškėjo įgaliojimą.</p> <p>2. Byla pirmą kartą svarstyta 2018 m. gruodžio 4-6 d. vykusiame 1331-ajame DH posėdyje, kurio metu nuspręsta bylai taikyti sustiprintą priežiūrą. Komitetas paprašė kuo skubiau informuoti apie priemones, kurių imtasi siekiant diplomatinį garantijų iš JAV, kad pareiškėjas nebebūtų savavališkai kalinamas ir nebepatirtų kankinimo, taip pat Komitetas pareikalavo neatidėliotinai imtis būtinų aktyvių veiksmų Lietuvoje atliekamame ikiteisminiame tyrime.</p> <p>3. Buvo kreiptasi į JAV valdžios institucijų atstovus dėl diplomatinį garantijų, siekiant pašalinti ar bent jau, kiek įmanoma, sumažinti pareiškėjo patirtų Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimų sukeltus padarinius.</p> <p>4. Generalinėje prokuratūroje sudaryta speciali tyrimo grupė išnagrinėti visus duomenis apie Lietuvoje galėjusį veikti JAV Centrinės žvalgybos agentūros kalėjimą įtariamiesiems terorizmu tardyti, įskaitant pareiškėjo atgabenimo, laikymo ir išvežimo iš Lietuvos aplinkybes. Byloje yra sudarytas tyrimo planas, buvo pateiktas teisinės pagalbos prašymas JAV, veikos perkvalifikuotos į nusikaltimus žmoniškumui (Baudžiamojo kodekso 100 str.), kuriems nėra taikomi senaties terminai.</p> <p>5. Skubių individualių priemonių vykdymas buvo aptariamasis 2019 m. kovo 12-14 d. 1340-ojo DH posėdžio viešuose debatuose. Ministrų Komitetas palankiai įvertino Lietuvos valdžios institucijų kreipimąsi į JAV diplomatus ir valdžios institucijas dėl diplomatinį garantijų ir paskatino aktyviai laikytis savo prašymų bei ieškoti kitų įmanomų galimybių nutraukti savavališką pareiškėjo kalinimą bei siekti, kad jis nebepatirtų kankinimo. Ministrų Komitetas palankiai įvertino ir valdžios institucijų veiksmus, atliekant ikiteisminį tyrimą bei šiuo požiūriu priimtą</p>

			<p>sprendimą išplėsti jo ribas. Ministrų Komitetas nurodė Lietuvai reguliariai informuoti Komitetą apie pasiektą pažangą vykdant sprendimą.</p> <p>6. 2019 m. kovo 21 d. nota JAV Valstybės departamentas atsakė į Lietuvos kreipimąsi dėl diplomatinių garantijų, kuria informavo, kad negali įvykdyti Lietuvos prašymo.</p> <p>7. 2019 m. balandžio 8 d. buvo pateikta vykdymo ataskaita, kurioje buvo detaliai pristatytos Lietuvos pastangos siekiant diplomatinių garantijų, informacija apie ikiteisminio tyrimo eigą, taip pat apie žvalgybos koordinavimo ir kontrolės stiprinimo koncepcijos pagrindu sukurtą mechanizmą.</p> <p>8. Bylos vykdymas buvo aptartas 2019 m. birželio 4-6 d. vykusio 1348-ojo DH posėdžio viešuose debatuose. ET MK pažymėjo, kad nustatyti Konvencijos pažeidimai dar nėra ištaisyti, nes pareiškėjas išlieka suimtas neapibrėžtam laikotarpiui ir yra grėsmė, kad gali ir toliau patirti kankinimą. ET MK apgailestavo, kad Lietuvos kreipimasis į JAV dėl diplomatinių garantijų nebuvo sėkmingas ir paragino ir toliau imtis veiksmų siekiant garantijų, kad būtų išspręstas pareiškėjo suėmimo teisėtumo klausimas bei būtų užtikrinta, kad pareiškėjas daugiau nepatirs nežmoniško elgesio.</p> <p>ET MK palankiai įvertino tai, kad ikiteisminį tyrimą atliekančios institucijos yra pasitvirtinusios veiksmų planą ir turi prieigą prie reikšmingos išslaptintos informacijos, taip pat buvo teigiamai įvertintas sprendimas išplėsti tyrimo ribas, perkvalifikavus veikas į nusikaltimus žmoniškumui, taip užkertant kelią galimybei nutraukti ikiteisminį tyrimą suėjus senaties terminui. Tačiau Komitetas išreiškė susirūpinimą, jog JAV valdžios institucijos atmetė teisinės pagalbos prašymus ir pažymėjo, kad tyrime nėra pasiekta jokių apčiuopiamų rezultatų nepaisant to, kad tyrimas atliekamas beveik 10 metų. ET MK pažymėjo, jog yra itin svarbu ši ikiteisminį tyrimą dėl sunkių žmogaus teisių pažeidimų užbaigti. Kartu buvo pažymėta, jog Lietuvos visuomenė turi teisėtą interesą gauti informaciją apie atliekamą ikiteisminį tyrimą ir jo rezultatus. ET MK paragino Lietuvos institucijas sustiprinti savo pastangas užbaigti tyrimą ir paragino susijusias Europos Tarybos valstybes nares suteikti Lietuvai reikiamą teisinę pagalbą.</p> <p>9. Atsižvelgiant į ET MK 1348-ajame DH posėdyje priimtą sprendimą, 2019 m. lapkritį buvo pakartotinai kreiptasi į JAV dėl diplomatinių garantijų.</p>
--	--	--	--

			<p>10. 2020 m. sausio 24 d. ir rugsėjo 30 d. buvo pateikta atnaujinta vykdymo informacija detaliam pristatant Lietuvos pastangas siekiant diplomatinių garantijų bei informaciją apie ikiteisminio tyrimo eigą ir pastangas ištaisyti EŽTT sprendime nustatytus procesinius trūkumus, kiek įmanoma apie tai atskleisti nepakenkiant tyrimo tikslams. Šiuo požiūriu pabrėžtos pastangos išplėsti bendradarbiavimo galimybes su kitomis valstybėmis, kadangi šios bylos veiksmingam ištyrimui reikalinga esminė įrodomoji medžiaga didele dalimi yra užsienio jurisdikcijose. ET MK taip pat buvo informuotas, kad Generalinė prokuratūra pateikė informaciją apie atliekamo ikiteisminio tyrimo eigą atsakant į Tarptautinio baudžiamojo teismo prokurorės užklausimą byloje dėl situacijos Afganistane (Nr. ICC-02/17), kurioje, be kita ko, yra tiriami JAV ginkluotų pajėgų ir Centrinės Žvalgybos Agentūros pareigūnų galimai įvykdyti karo nusikaltimai.</p> <p>12. Vykdomo pažanga šioje byloje buvo vertinta 2020 m. kovo 3-5 d. vykusiam 1369-ajame DH posėdyje bei 2020 m. gruodžio 1-3 d. vykusio 1390-ojo DH posėdžio viešuose debatuose.</p> <p>ET MK paragino tęsti bendradarbiavimą su pareiškėjo atstovais ir Europos Tarybos EŽTT sprendimų vykdymo departamentu, ieškant būdų, kad EŽTT priteista kompensacija būtų kuo greičiau iš notaro depozitinės sąskaitos pervesta pareiškėjui.</p> <p>ET MK apgailėstavo, kad nepaisant Lietuvos institucijų pastangų gauti diplomatines garantijas, JAV institucijos atsisakė patvirtinti, jog pareiškėjas nebepatirs elgesio, kuris buvo sukritikuotas EŽTT ir paragino Lietuvos valdžios institucijas tęsti aktyvias pastangas aukštesniu politiniu lygmeniu ir ieškoti visų įmanomų priemonių, kad būtų nutrauktas savavališkas pareiškėjo kalinimas ir pasiektos garantijos, kad jis nebepatirs netinkamo elgesio. ET MK taip pat paragino apsvarstyti kitas galimybes, pvz. stoti į JAV teismuose nagrinėjamas reikšmingas bylas <i>amicus curiae</i> pagrindu.</p> <p>ET MK išreiškė susirūpinimą dėl to, kad virš 10 metų vykstančiame ikiteisminiame tyrime nėra pasiekta apčiuopiamos pažangos, todėl paragino Lietuvos institucijas dėti daugiau pastangų siekiant veiksmingai užbaigti tyrimą. Komitetas nurodė nuolat informuoti, jei reikia, tai ir konfidencialiai, apie pasiektą pažangą ir pateikti išsamesnę informaciją. Taip pat Komitetas paprašė patikslinti, ar Lietuvos teisėsaugos institucijų atliekamas tyrimas dėl pareiškėjo atvykimo, laikymo ir išvykimo iš</p>
--	--	--	---

			<p>Lietuvos aplinkybių yra susijęs su Tarptautinio Baudžiamojo Teismo pradėtu tyrimu dėl situacijos Afganistane (byla Nr. ICC-02/17).</p> <p>13. 2021 m. birželį bei gruodį buvo pateikti atnaujinti vykdymo planai. Ministrų Komitetas buvo informuotas apie Lietuvos pastangas gauti diplomatinės garantijas iš JAV. 2021 m. rugpjūtį Užsienio reikalų ministerija trečią kartą išsiuntė JAV Valstybės departamentui notą, kuria buvo prašoma pateikti atnaujintą informaciją apie Abu Zubaydah statusą, sulaikymo sąlygas, sveikatos būklę, galimybes kontaktuoti su giminaičiais ir teisiniais atstovais, o taip pat informaciją apie jo <i>habeas corpus</i> peticijos ir kitų prašymų nagrinėjimą, tačiau į šį pakartotinį trečiąjį kreipimąsi buvo gautas neigiamas atsakymas, tiksliau JAV kompetentingos institucijos nukreipė į savo ankstesnius atsakymus, kuriuose buvo atsisakyta suteikti diplomatinės garantijas prašoma apimtimi. Pagal Generalinės prokuratūros pateiktus duomenis atnaujinta informacija apie atliekamą ikiteisminį tyrimą, iš esmės pabrėžiant pastangas ieškoti alternatyvių tarptautinio bendradarbiavimo priemonių šiuo požiūriu taip pat bendraujant ir su pareiškėjo teisiniais atstovais, ypač ieškant galimybių pasinaudoti įrodymų rinkimo procedūra pagal JAV kodekso 1782 skyrių bei gauti reikšmingos įrodomosios medžiagos iš JAV karinės komisijos atliekamų susijusių tyrimų, o galimai ir iš susijusių tarptautinių baudžiamųjų tyrimų.</p> <p>14. Šios bylos vykdymo procesas 2021 m. buvo vertintas rugsėjo 14-16 d. vykusio 1411-ojo DH posėdžio viešuose debatuose. ET MK apgailestavo, kad Lietuvos institucijų pastangos gauti diplomatinės garantijas buvo nesėkmingos ir paragino ieškoti būdų veiksmingesniam dialogui su JAV institucijomis bei tęsti aktyvias pastangas aukštesniu politiniu lygmeniu. ET MK teigiamai įvertino Generalinės prokuratūros pastangas ieškoti būdų kaip įveikti JAV atsisakymą suteikti teisinę pagalbą pagal esamus bendradarbiavimo mechanizmus, taip siekiant reikšmingo progreso atliekamame ikiteisminiame tyrime. Komitetas nurodė nuolat informuoti apie tyrimo eigą, o taip pat paragino Europos Tarybos nares teikti Lietuvai reikiamą teisinę pagalbą. Buvo teigiamai įvertintos Lietuvos pastangos tarpininkaujant gaunant pareiškėjo įgaliojimą dėl kompensacijos išmokėjimo ir paragino kompetentingas institucijas nedelsiant išmokėti teisingo atlyginimo kompensaciją pagal pareiškėjo valią.</p>
--	--	--	--

			<p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. 2. Ministrų Komitetas informuotas apie žvalgybos koordinavimo ir kontrolės stiprinimo koncepcijos pagrindu sukurtą mechanizmą bei kankinimo kriminalizavimą. 3. 1348-ojo DH posėdžio metu priimtame 2019 m. birželio 6 d. sprendime Ministrų Komitetas teigiamai įvertino žvalgybų subjektų kontrolės mechanizmą. Buvo pažymėta, kad siekiant išvengti panašių pažeidimų ateityje, yra itin svarbu imtis veiksmingų priemonių nustatyti tiesą šioje byloje. Komitetas taip pat paragino aukščiausias Lietuvos valdžios institucijas ir pareigūnus nusiųsti žvalgybos ir saugumo tarnyboms aiškią žinutę, kad savavališkas laisvės apribojimas ir kankinimas slaptosiose programose yra jokiais atvejais netoleruoti. 4. 1348-ojo DH posėdžio viešuose debatuose Lietuvos poziciją pristatė Teisingumo ministras, kuris pabrėžė Lietuvos Respublikos pasiryžimą įvykdyti sprendimą šioje byloje ir imtis visų galimų priemonių pašalinti nustatytus pažeidimus. Po šio Ministrų Komiteto posėdžio Teisingumo ministro viešame pranešime buvo pažymėta, kad Lietuva turi imtis priemonių užkirsti kelią panašioms pažeidimams ir kad bet kokie žmogaus teisių pažeidimai yra netoleruoti. 5. ET MK 2020 m. gruodžio 1-3 d. vykusiame 1390-ajame DH posėdyje nusprendė užbaigti bendrųjų priemonių vykdymo priežiūrą, kartu dar kartą pabrėždamas, kaip yra svarbu kuo greičiau atlikti veiksmingą tyrimą, siekiant nustatyti, kas įvyko, idant tai nebepasikartotų. <p>Bylos vykdymo svarstymas įtrauktas į ET MK 1428-ojo DH posėdžio, įvyksiančio 2022 m. kovo 8-10 d., darbotvarkę.</p>
4	<p>Beizaras ir Levickas (Nr. 41288/15) 2020 m. sausio 14 d. sprendimas</p>	<p>a. Pareiškėjų diskriminacija dėl jų seksualinės orientacijos Lietuvos valdžios institucijoms atsisakius pradėti ikiteisminį tyrimą dėl neapykantos kurstymo pareiškėjų atžvilgiu - Konvencijos 14 str. (diskriminacijos uždraudimas) kartu su 8 str. (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimas,</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. Pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl neapykantos kalbos pareiškėjų atžvilgiu (pagal BK 170 str. 2 d.). ET MK buvo informuotas apie ikiteisminio tyrimo eigą dėl kiekvieno tiriamo komentaro (iš viso 31 komentaras).

		<p>Konvencijos 13 str. (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimas.</p> <p>b. Priteista: 5 000 Eur (kiekvienam pareiškėjui) neturtinei žalai atlyginti ir 5 000 Eur pareiškėjų bylinėjimosi išlaidoms padengti.</p>	<p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas. 2. 2020 m. rugsėjo 29 d. – spalio 1 d. vykusio 1388-ojo Žmogaus teisių (DH) posėdžio metu ET MK dėl bylos <i>Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą</i> sudėtingumo nusprendė jai taikyti sustiprintą vykdymo priežiūrą. 2020 m. lapkričio 13 d. ir 2021 m. rugpjūčio 31 d. buvo pateikti išsamūs vykdymo planai, kartu kreipiantis į ET MK su prašymu įvertinti galimybę šiai bylai taikyti ne sustiprintą, bet standartinę priežiūros procedūrą. 3. Vyriausybės atstovė EŽTT 2020 m. birželį ir spalį vedė Generalinėje prokuratūroje surengtus teisėsaugos pareigūnų mokymus, kuriuose buvo išsamus dėmesys skirtas EŽTT praktikoje išvystytiems principams dėl veiksmingos apsaugos nuo neapykantos nusikaltimų kontekste, kartu skiriant ypatingą dėmesį šios bylos ir tolesnės praktikos analizei. 4. 2020 m. kovo 30 d. buvo patvirtintos naujos Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro Ikiteisminio tyrimo dėl neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančios kalbos atlikimo, organizavimo ir vadovavimo jam ypatumų metodinės rekomendacijos. Metodinėse rekomendacijose kaip sektina praktika paminėta ir EŽTT byla <i>Beizaras ir Levickas</i>. 5. Siekiant pagerinti neapykantos nusikaltimų ištyrimą bei atsižvelgiant į EŽTT sprendimą byloje <i>Beizaras ir Levickas</i>, prokuratūros ėmėsi veiksmų peržiūrėti nutarimus, kuriais atsisakyta pradėti ikiteisminį tyrimą, arba kuriais nutarta sustabdyti ar nutraukti ikiteisminį tyrimą dėl neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų. Taip pat buvo imtasi priemonių, siekiant užtikrinti, kad skundus dėl galimų neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų nagrinėtų atitinkamos specializacijos prokurorai. 6. Veiksmingam atsakui į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą Lietuvoje skatinti Vidaus reikalų ministro 2020 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-162 buvo sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, kuri svarsto visuomenės informuotumo apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą didinimo, dialogo su pažeidžiamomis bendruomenėmis skatinimo, kitus kovos su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba veiksmingumo didinimo klausimus ir rengia atitinkamus pasiūlymus. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. A1-1256 patvirtintas nediskriminavimo skatinimo 2021–2023 metų veiksmų planas, kurio viena iš veiklos sričių yra neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų prevencija.
--	--	---	--

			<p>7. ET MK taip pat buvo informuotas apie policijos pareigūnams, prokurorams ir teismams organizuojamus neapykantos nusikaltimų tematikos mokymus ir vykdomus projektus, įskaitant projektus bendradarbiaujant su Europos Tarybos Seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės (SOGI) padaliniu ir Europos Sąjunga, bei apie nacionalinę sąmoningumo didinimo kampaniją, apie Lietuvos policijos bendruomenės pareigūnų ir virtualaus patrulio veiklą, integruotos baudžiamojo proceso informacinės sistemos (IBPS) tobulinimą bei apie statistiką, rodančią teigiamus pasikeitimus prokuratūros ir teismų praktikoje tiriant ir baudžiant asmenis padarius neapykantos kalbos nusikaltimus.</p> <p>8. Atsižvelgęs į Lietuvos Respublikos delegacijos paaikškinimus apie priemones, kurių imtasi vykdant EŽTT sprendimą byloje <i>Beizaras ir Levickas prieš Lietuvą</i>, ET MK 1419-ojo Žmogaus teisių (DH) posėdžio metu 2021 m. gruodžio 1 d. priėmė sprendimą minėtoje byloje taikyti ne sustiprintą, bet standartinę priežiūros procedūrą. ET MK paragino Lietuvos institucijas vėliausiai iki 2023 m. birželio pabaigos pateikti bendrą vykdymo planą/ataskaitą, apimančią visus reikšmingus pasikeitimus ir taikytų priemonių praktinio poveikio įvertinimą bei informaciją apie bet kokias papildomas priemones, skirtas neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančios kalbos tyrimų veiksmingumui stebėti.</p>
5	<p>Grigolovič (Nr. 54882/10) 2017 m. spalio 10 d. sprendimas dėl esmės 2019 m. sausio 15 d. sprendimas dėl teisingo atlyginimo</p> <p><i>Nekvedavičius grupė</i></p>	<p>a. Nepakankamai aktyvūs valdžios institucijų veiksmai nuosavybės teisių atkūrimo procese, nesilaikant gero administravimo principo bei užkraunant pareiškėjui per didelę našą – Konvencijos pirmojo protokolo 1 str. (nuosavybės apsauga) pažeidimas, sprendimą dėl teisingo atlyginimo atidedant.</p> <p>b. Nepavykus Vyriausybei su pareiškėju susitarti, EŽTT sprendimu dėl teisingo atlyginimo priteista 26 100 Eur turtinei žalai atlyginti ir 6 500 Eur neturtinei žalai atlyginti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <p>1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta: neturtinę žalą sumokėjo TM, turtinę – NŽT. Pareiškėjas NŽT sprendimą sumokėti turtinę žalą apskundė. 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimu Vilniaus apygardos administracinis teismas pareiškėjo skundą atmetė. Pareiškėjas sprendimą apskundė LVAT, kuris pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <p>1. Sprendimai dėl esmės ir dėl teisingo atlyginimo išversti, paskelbti ir išplatinti.</p> <p>2. EŽTT nustatytų principų bei priimto sprendimo aptarimui, siekiant įvykdyti sprendimą dėl teisingo atlyginimo, suorganizuoti keli pasitarimai su NŽT specialistais.</p>

			<p>3. Pagrindinėje byloje ET MK pateikta išsami vykdymo ataskaita, informuojant apie reikšmingus restitucijos proceso reglamentavimo pokyčius – apie suteiktą galimybę pasirinkti miško žemės sklypą kaimo vietovėje, taip pat apie galimybę priverstinai atkurti nuosavybės teises pinigais, jei pareiškėjai nebendradarbiauja restitucijos procese arba nėra galimybės atkurti nuosavybės teises pasirinktu būdu. Taip pat atkreiptas dėmesys, jog EŽTT byloje <i>Mozeris ir „Eugenijos ir Leonido Pimonovų Alzheimerio ligos paramos fondas“ prieš Lietuvą</i> kreipimasi į Lietuvos administracinius teismus pripažino veiksminga teisinės gynybos priemonė bylose dėl pernelyg ilgų nuosavybės teisių atkūrimo trukmės. Kartu buvo pateikta reikšminga statistinė informacija, įrodanti, kad nuosavybės teisių atkūrimo procesas yra beveik pabaigtas. Pažymėtina, kad vykdymo priežiūra pagrindinėje grupės byloje <i>Nekvedavičius</i> yra užbaigta ET MK 2020 m. spalio 21 d. priėmus galutinę rezoliuciją CM/ResDH(2020)232.</p>
6	<p>Geglis (Nr. 52815/15) 2018 m. gruodžio 18 d. sprendimas dėl esmės 2019 m. lapkričio 19 d. sprendimas dėl teisingo atlyginimo</p> <p><i>Nekvedavičius grupė</i> Pagrindinė byla – Grigolovič</p>	<p>a. Nepakankamai aktyvūs valdžios institucijų veiksmai nuosavybės teisių atkūrimo procese, nesilaikant gero administravimo principo bei užkraunant pareiškėjui per didelę naštą – Konvencijos pirmojo protokolo 1 str. (nuosavybės apsauga) pažeidimas. b. Priteista 3 000 Eur neturtinei žalai atlyginti. c. Sprendimu dėl teisingo atlyginimo priteista 1 500 Eur turtinei žalai atlyginti ir 500 Eur bylinėjimosi išlaidoms.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista kompensacija sumokėta. Pažymėtina, kad dalį turtinės žalos atlygino NŽT, priimdama sprendimą atkurti pareiškėjai nuosavybės teises pinigais. 2. Pareiškėja apskundė NŽT sprendimą sumokėti turtinę žalą bei TM raštą, kuriuo ji buvo informuota, kad dalis kompensacijos jai bus sumokėta kaip nuosavybės atkūrimas pinigais. Administraciniai teismai atmetė pareiškėjos skundą dėl TM rašto. Pareiškėjos skundas dėl NŽT sprendimo sumokėti pareiškėjai piniginę kompensaciją kaip nuosavybės teisių atkūrimo būdą dar nėra išnagrinėtas.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i> 1. Sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. 2. Pagrindinėje byloje ET MK pateikta išsami vykdymo ataskaita (žr. detaliau prie bylos <i>Grigolovič</i>), kurios pagrindu vykdymo priežiūra pagrindinėje grupės byloje <i>Nekvedavičius</i> yra užbaigta.</p>
7	<p>Beinarovič ir kiti (Nr. 70520/10, 21920/10, 41876/11)</p>	<p>a. Ginant viešą interesą panaikinus sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo pareiškėjoms nepagrįstai ilgai neatkurtos nuosavybės teisės –</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteistas neturtinės žalos ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimas sumokėtas.</p>

	<p>2018 m. birželio 12 d. sprendimas dėl esmės 2019 m. birželio 25 d. sprendimas dėl teisingo atlyginimo</p> <p>Nekvedavičius grupė Pagrindinė byla - Grigolovič</p>	<p>Konvencijos pirmojo protokolo 1 str. (nuosavybės apsauga) pažeidimas nustatytas pirmos, antro ir trečios pareiškėjų atžvilgiu. b. Priteista: antrajai pareiškėjai - 7 000 Eur neturtinei žalai atlyginti ir 894 Eur bylinėjimosi išlaidoms padengti; trečiajai pareiškėjai - 3 000 Eur neturtinei žalai atlyginti; c. Sprendimu dėl teisingo atlyginimo pareiškėjai M. Korkuc priteista 1 500 Eur turtinei žalai atlyginti.</p>	<p>2. Pareiškėja J. Kšivanskienė (pareiškėjos B. Beinaroniūtė paveldėtoja) atsisakė turtinės žalos atlyginimo reikalavimo. Pareiškėjai M. Korkuc priteistas turtinės žalos atlyginimas sumokėtas. 3. Paskutiniuose žemėtvarkos projektuose pareiškėjos atsisakė rinktis žemės sklypus iš laisvo žemės fondo, todėl pareiškėjos dar kartą buvo paprašytos patikslinti prašymus dėl nuosavybės teisių atkūrimo būdo. Pareiškėjai M. Korkuc pagal jos prašymą nuosavybės teisės atkurtos pinigais. Pareiškėja J. Kšivanskienė savo valios nepakeitė, jai nuosavybės teisės dar nėra atkurtos į visą likutį.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i> 1. Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. 2. EŽTT nustatytų principų bei priimto sprendimo aptarimui, siekiant susitarimo tarp Vyriausybės ir pareiškėjų dėl galimo turtinės žalos atlyginimo, buvo suorganizuoti pasitarimai su NŽT specialistais. 3. Pagrindinėje byloje ET MK pateikta išsami vykdymo ataskaita (žr. detaliau prie bylos <i>Grigolovič</i>), kurios pagrindu vykdymo priežiūra pagrindinėje grupės byloje <i>Nekvedavičius</i> yra užbaigta.</p>
8	<p>Vasilevska ir Bartoševič (Nr. 38206/11, 18054/12) 2018 m. gruodžio 18 d. sprendimas dėl esmės 2020 m. gegužės 12 d. sprendimas dėl teisingo atlyginimo</p> <p>Nekvedavičius grupė Pagrindinės bylos – Beinaroniūtė ir kiti; Grigolovič</p>	<p>a. Ginant viešą interesą panaikinus sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo pareiškėjams nepagrįstai ilgai neatkurtos nuosavybės teisės – Konvencijos pirmojo protokolo 1 str. (nuosavybės apsauga) pažeidimas nustatytas pirmos, antro ir trečios pareiškėjų atžvilgiu. b. Priteista: 6 500 Eur neturtinei žalai atlyginti ir 427 Eur bylinėjimosi išlaidoms padengti. c. Sprendimu dėl teisingo atlyginimo pareiškėjams priteista 40 165 Eur turtinei žalai atlyginti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės</i> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. Dar vykstant bylos nagrinėjimui EŽTT dalis pareiškėjų nuosavybės teisių buvo atkurtos natūra. Po EŽTT sprendimo pareiškėjai pakeitė nuosavybės teisių atkūrimo būdą į dalį likusios jiems atkurti nuosavybės ir jiems buvo suteikti miško žemės sklypai. 3. Pareiškėjams dar kartą priminta apie jų galimybes pasirinkti nuosavybės teisių atkūrimo būdus, siekiant užbaigti restitucijos procesą.</p> <p><i>Bendrosios priemonės</i> 1. Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. 2. Pagrindinėje byloje ET MK pateikta išsami vykdymo ataskaita (žr. detaliau prie bylos <i>Grigolovič</i>), kurios pagrindu vykdymo priežiūra pagrindinėje grupės byloje <i>Nekvedavičius</i> yra užbaigta.</p>

<p>9</p>	<p>Mironovas ir kiti (Nr. 40828/12, 69598/12, 70048/13, 70065/13), 2015 m. gruodžio 8 d. sprendimas</p> <p><i>Pagrindinė byla</i></p>	<p>a. Netinkamos įkalinimo sąlygos: Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas šių pareiškėjų atžvilgiu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) R. Mironovas – sąlygos Laisvės atėmimo vietų ligoninėje, trukusios 92 dienas įvairiais laikotarpiais per 2 metus. 2) R. Ivanenkov – sąlygos Alytaus pataisos namuose, trukusios beveik 2 metus. 3) V. Traknys – sąlygos Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime, trukusios dviem laikotarpiais, atitinkamai 608 dienas ir 16 dienų. 4) D. Zeleniakas – sąlygos Šiaulių tardymo izoliatoriuje, trukusios 38 dienas. <p>b. Pareiškėjams priteista neturtinės žalos atlyginimui: R. Mironovui – 6 500 Eur, R. Ivanenkov – 10 000 Eur, V. Trakniui – 8 000 Eur, D. Zeleniakui – 6 500 Eur.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. Pareiškėjų D. Zeleniako ir V. Traknio atžvilgiu buvo įvykdyti antstolio patvarkymai, kuriais buvo areštuotos atitinkamos teisingo atlyginimo kompensacijos sumos. 2. ET MK informuotas, kad pareiškėjai R. Mironovas, D. Zeleniakas, R. Ivanenkov yra paleisti į laisvę. V. Traknio bausmės laikas baigiasi 2023 m. vasario 19 d., ET MK informuotas, kad pareiškėjui yra užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialiujų sąlygų. <p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas. 2. Susijusios institucijos nedelsiant informuotos apie EŽTT pateiktą prevencinių ir kompensacinių priemonių, galiojančių Lietuvos teisėje, įvertinimą. 3. Buvo surengtas konsultacinis susitikimas su laisvės atėmimo įstaigų tarnautojais, siekiant aptarti EŽTT praktikoje išvystytus principus dėl kalinimo sąlygų atitikties Konvencijos reikalavimams. 4. Sprendimo problematikai aptarti inicijuoti keli aukšto lygio pasitarimai. 5. ET MK nuolat informuojamas apie pokyčius baudžiamojoje ir bausmių vykdymo politikoje, sąlygojusioje įkalintų asmenų skaičiaus mažėjimą, taip pat apie įkalinimo įstaigų modernizavimą bei nacionalinių teismų priteisiamų kompensacijų už netinkamas įkalinimo sąlygas didėjimą.
<p>10</p>	<p>Aleksandravičius ir kiti (Nr. 32344/13, 43576/13, 49516/13, 65956/13, 71139/13) 2017 m. liepos 4 d. sprendimas</p> <p><i>Mironovas ir kiti grupė</i></p>	<p>a. Netinkamos kalinimo sąlygos Lukiškių tardymo izoliatoriuje kalėjime – Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas visų pareiškėjų atžvilgiu.</p> <p>b. Pareiškėjams priteista neturtinės žalos atlyginimui: Ž. Aleksandravičiui – 2 400 Eur, A. Gailiun – 8 500 Eur, A. Novikovui – 4 600 Eur, Dūdai – 5 800 Eur, D. Antonovui – 3 700 Eur.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. Pareiškėjų D. Zeleniako, A. Novikov atžvilgiu buvo įvykdyti antstolių patvarkymai, kuriais buvo areštuotos atitinkamos teisingo atlyginimo kompensacijos sumos. 2. ET MK informuotas, kad Ž. Aleksandravičius, A. Novikov, G. Dūda, D. Antonovas yra paleisti į laisvę. A. Gailiun bausmės laikas baigiasi 2022 m. spalio 6 d., ET MK informuotas, kad pareiškėjui yra užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialiujų sąlygų.

			<p><i>Bendrosios priemonės:</i> Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.</p>
11	<p>Vitanis ir Šukys (Nr. 51043/13, 54553/13) 2017 m. rugsėjo 27 d. sprendimas</p> <p><i>Mironovas ir kiti grupė</i></p>	<p>a. Netinkamos kalnimo sąlygos Šiaulių tardymo izoliatoriuje – Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas; b. Pareiškėjams priteista neturtinės žalos atlyginimui: R. Vitaniui – 5 600 Eur, S. Šukiui – 5 500 Eur.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. ET MK informuotas, kad pareiškėjo R. Vitanio bausmės laikas baigiasi 2023 m. liepos 29 d., o S. Šukio – 2021 m. birželio 12 d., ET MK taip pat informuotas, kad pareiškėjams yra užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialinių sąlygų.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i> Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.</p>
12	<p>Laniauskas ir Januška (Nr. 74111/13, 53460/15) 2018 m. rugsėjo 25 d. sprendimas</p> <p><i>Mironovas ir kiti grupė</i></p>	<p>a. Netinkamos kalnimo sąlygos Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime ir Vilniaus pataisos namuose – Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas b. Pareiškėjui R. Laniauskui priteista 6 400 Eur neturtinės žalos atlyginimui, pareiškėjas M. Januška nepateikė teismui prašymo dėl žalos atlyginimo.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. ET MK informuotas, kad pareiškėjo R. Laniausko bausmės laikas baigiasi 2023 m. kovo 7 d., o M. Januškos – 2020 m. gegužės 21 d., ET MK taip pat informuotas, kad pareiškėjams yra užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialinių sąlygų.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i> Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.</p>
13	<p>Oskirko (Nr. 14411/16) 2018 m. rugsėjo 25 d. sprendimas</p> <p><i>Mironovas ir kiti grupė</i></p>	<p>a. Netinkamos kalnimo sąlygos Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime ir Šiaulių tardymo izoliatoriuje – Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas b. Priteista 8 900 Eur neturtinės žalos atlyginimo kompensacija.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Pareiškėjo atžvilgiu buvo įvykdytas antstolės patvarkymas, kuriuo buvo areštuota atitinkama teisingo atlyginimo kompensacijos suma, kita dalis kompensacijos sumokėta pareiškėjui. 2. ET MK informuotas, kad pareiškėjo bausmės laikas baigiasi 2023 m. gruodžio 22 d., ET MK taip pat informuotas, kad pareiškėjui yra</p>

			<p>užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialijų sąlygų.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i> Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.</p>
14	<p>Ščensnovičius (Nr. 62663/13) 2018 m. liepos 10 d. sprendimas</p> <p><i>Mironovas ir kiti grupė</i></p>	<p>a. Netinkamos kalnimo sąlygos Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime nuo 2010 m. vasario 24 d. iki 2013 m. gegužės 13 d. – Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas.</p> <p>b. Priteista: 11 900 Eur neturtinei žalai atlyginti ir 300 Eur bylinėjimosi išlaidoms padengti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. ET MK informuotas, kad pareiškėjo bausmės laikas baigiasi 2025 m. gegužės 22 d. ET MK taip pat informuotas, kad pareiškėjui yra užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialijų sąlygų.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i> Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.</p>
15	<p>Tamašauskas ir Radzevičius (Nr. 8797/16, 29486/17) 2018 m. spalio 16 d. sprendimas</p> <p><i>Mironovas ir kiti grupė</i></p>	<p>a. Netinkamos kalnimo sąlygos Šiaulių tardymo izoliatoriuje ir Alytaus pataisos namuose – Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas</p> <p>b. Pareiškėjui O. Tamašauskui priteista 6 400 Eur neturtinės žalos atlyginimui, pareiškėjui H. Radzevičiui – 3 200 Eur.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. ET MK informuotas, kad pareiškėjo O. Tamašausko bausmės laikas baigiasi 2024 m. liepos 16 d., o H. Radzevičiaus – 2021 m. liepos 23 d., ET MK taip pat informuotas, kad pareiškėjams yra užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialijų sąlygų.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i> Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.</p>
16	<p>Višniakovas (Nr. 25988/16) 2018 m. gruodžio 18 d. sprendimas</p>	<p>a. Netinkamos kalnimo sąlygos Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime –</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> ET MK informuotas, kad pareiškėjo bausmės laikas baigiasi 2021 m. gruodžio 13 d., ET MK taip pat informuotas, kad pareiškėjui yra</p>

	Mironovas ir kiti grupė	Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas; Neužtikrintos veiksmingos teisinės gynybos priemonėms skundams dėl sąlygų netinkamumo – Konvencijos 13 str. (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę) pažeidimas. b. Pareiškėjas Teismui nepateikė reikalavimo dėl teisingo atlyginimo.	užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialiujų sąlygų. <i>Bendrosios priemonės:</i> Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.
17	Steponavičius (Nr. 6982/18) 2019 m. gruodžio 17 d. sprendimas Mironovas ir kiti grupė	a. Netinkamos kalnimo sąlygos Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime – Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas; b. Pareiškėjui priteista 10 300 Eur neturtinei žalai atlyginti.	<i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. ET MK informuotas, kad pareiškėjas gal kreiptis dėl lygtinio paleidimo 2024 m. vasario 3 d., ET MK taip pat informuotas, kad pareiškėjui yra užtikrintas pakankamas gyvenamasis plotas ir nėra nustatyta pažeidimų dėl kitų materialiujų sąlygų. <i>Bendrosios priemonės:</i> Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.
18	Vaidelys (Nr. 21237/19) 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimas Mironovas ir kiti grupė	a. Netinkamos kalnimo sąlygos Pravieniškių pataiso namuose-atvirojoje kolonijoje – Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas; b. Pareiškėjui priteista 10 800 neturtinei žalai atlyginti.	<i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. ET MK informacija apie dabartines pareiškėjo kalnimo sąlygas bus pateikta 2022 m. <i>Bendrosios priemonės:</i> Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.
19	Činga (Nr. 69419/13) 2017 m. spalio 31 d. sprendimas dėl esmės	a. Valdžios institucijoms panaikinus sprendimą dėl žemės sklypo įsigijimo pareiškėjui už jį sumokėta kompensacija buvo aiškiai nepakankamai panašiam žemės sklypui įsigyti	<i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista kompensacija sumokėta. 2. Kitos taikaus susitarimo sąlygos bus įgyvendintos taikiamame susitarime su pareiškėju nustatyta tvarka.

	<p>2018 m. spalio 9 d. dėl teisingo atlyginimo (<i>taikus susitarimas</i>)</p> <p><i>Pyrantienė grupė</i></p>	<p>– Konvencijos pirmojo protokolo 1 str. (nuosavybės apsauga) pažeidimas.</p> <p>b. Teisingo atlyginimo klausimas išspręstas taikiu susitarimu:</p> <p>Vyriausybė įsipareigojo sumokėti 25 000 Eur turtinei žalai, 8 000 Eur neturtinei žalai atlyginti ir 4 500 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.</p> <p>Be piniginės kompensacijos Vyriausybė taip pat įsipareigojo:</p> <p>1) savo lėšomis atlikti Lietuvos Respublikos nuosavybės atitenkančio žemės sklypo atidalijimo ir įregistravimo darbus;</p> <p>2) pareiškėjui įvykdžius teisės aktuose nustatytą pareigą prisijungti prie centralizuotos vandens tiekimo ir (ar) nuotekų tvarkymo infrastruktūros, atlyginti pareiškėjo dėl to patirtas išlaidas bei esamos nuotekų valymo sistemos įrenginių uždarymo kaštus pagal atitinkamas viešojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo pateiktas sąskaitas;</p> <p>3) Vilniaus rajono savivaldybei suplanavus atlikti gatvės tiesimo ir remonto darbus, atlyginti atitinkamo žemės sklypo atlaisvinimo ir sutvarkymo darbų išlaidas.</p>	<p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <p>1. Sprendimas dėl esmės išverstas, paskelbtas ir išplatintas. Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą.</p> <p>2. Kreiptasi į kompetentingas Lietuvos institucijas dėl informacijos apie tai, kokių priemonių buvo imtasi siekiant įgyvendinti šioje byloje Vyriausybės taikiu susitarimu prisiimtus įsipareigojimus, pateikimo.</p>
20	<p>Tumeliai (Nr. 25545/14)</p> <p>2018 m. sausio 9 d. sprendimas</p>	<p>a. Tinkamai nepaskirsčius neteisėtos statybos padarinių šalinimo naštos, užkrauta per didelė našta pareiškėjams, įpareigojus juos nugriauti namą, kuris buvo statytas turint valdžios institucijų išduotą leidimą –</p> <p>Konvencijos pirmojo protokolo 1 str. (nuosavybės apsauga) pažeidimas.</p> <p>b. Priteista: 2 000 Eur neturtinei žalai atlyginti ir 1 000 Eur bylinėjimosi išlaidoms padengti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <p>1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta.</p> <p>2. Pareiškėjai kreipėsi dėl bylos atnaujinimo. 2018 m. spalio 4 d. LAT priėmė nutartį byloje Nr. 3K-3-324-684/2018 - panaikino teismų sprendimų dalis dėl neteisėtos statybos padarinių šalinimo ir perdavė dėl šios dalies bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui, kad šis nustatytų: kaltus asmenis, paskirstytų griovimo išlaidas asmenims, nustatytų atlygintinos žalos dydį dėl statinių nugriovimo statytojui; kitą teismų sprendimų dalį dėl statinių nugriovimo kaip neteisėtos statybos padarinių šalinimo būdo LAT paliko nepakeistą.</p>

			<p>3. Byla dėl neteisėtos statybos padarinių šalinimo nagrinėjama pirmosios instancijos teisme. Paskirtas mediatorius, pratęstas terminas iki 2021 m. balandžio 14 d.</p> <p>4. Mediacijai nepavykus, byla perduota teisminiam nagrinėjimui, Šiuo metu civilinė byla yra nagrinėjama Utenos apylinkės teismo Utenos rūmuose pagal ieškovo Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroro, ginančios viešąjį interesą, ieškinį atsakovams Molėtų rajono savivaldybės administracijai, Donatui Tumeliui, Renatai Tumelienei, Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos, VĮ “Registų centras” dėl statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas institucijoms. 2. Suformuota nacionalinių teismų praktika, remiantis EŽTT išaiškinimu Tumelių byloje, užtikrinanti, kad dėl valstybės institucijų padarytų klaidų ar neveikimo asmuo nepatirtų pernelyg didelės naštos šalinant neteisėtos statybos padarinius.
21	<p>Puišys (Nr. 58166/18) 2021 m. sausio 19 d. sprendimas</p> <p><i>Tumeliai grupė</i></p>	<p>a. Nacionalinės valdžios institucijos neužtikrino tinkamos interesų pusiausvyros tarp pareiškėjo nuosavybės teisių ir viešojo intereso, todėl dėl jų padarytų klaidų pareiškėjui teko asmeninė ir pernelyg didelė našta – Konvencijos pirmojo protokolo 1 str. (nuosavybės apsauga) pažeidimas.</p> <p>b. Priteista 1 000 eurų neturtinei žalai atlyginti ir 8 500 eurų bylinėjimosi išlaidoms padengti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. Kreipusis dėl teismo sprendimo išaiškinimo, nurodyta, kad teismo įpareigojimas pareiškėju parengti namo techninį projektą ir gauti statybą leidžiantį dokumentą apima galiojančio, suderinto ir 2004 m. patvirtinto namo techninio projekto turėjimą bei šio projekto pagrindu gautą statybų leidimą. 3. Siekdamas legalizuoti gyvenamąjį namą, pareiškėjas nugriovė savavališkai pastatytą statinio dalį ir kreipėsi su prašymu į Statybų inspekciją, kad būtų patvirtinta deklaracija apie statybos užbaigimą. Statybų inspekcijai atmetus prašymą, pareiškėjas kreipėsi į administracinius teismus. Byla dar nėra baigta nagrinėti. 2. Po EŽTT sprendimo LAT atnaujino susijusį civilinį procesą ir perdavė iš naujo nagrinėti neteisėtų statybų padarinių šalinimo naštos paskirstymo klausimą. <p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas institucijoms.

			2. ET MK bendra vykdymo ataskaita su pagrindine byla <i>Tumeliai</i> galimai (priklausomai nuo nacionalinių procesų baigties) bus teikiama 2022 m.
22	D.R. (Nr. 691/15) 2018 m. birželio 26 d. sprendimas	a. Priverčiamosios medicinos priemonės pritaikymas be teisėto pagrindo – Konvencijos 5 str. 1 d. (laisvės atėmimo teisėtumas) pažeidimas. b. Priteista 7 500 Eur neturtinei žalai atlyginti.	<i>Individualiosios priemonės:</i> Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta pareiškėjos turto administratoriui pateikus prašymą. <i>Bendrosios priemonės:</i> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas. 2. EŽTT nustatytų principų bei priimto sprendimo aptarimui, siekiant nustatyti, kokių priemonių imtis EŽTT sprendimui įvykdyti, suorganizuoti keli pasitarimai su susijusiomis institucijomis. Nuspręsta inicijuoti Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimus. 3. Teisingumo ministerija parengė Baudžiamojo proceso kodekso 141 ir 142 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą, kuris 2021 m. gruodžio 3 d. užregistruotas registre Nr. 21-33120 ir pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei. Pakeitimo įstatymo projektu siekiama, kad BPK būtų įtvirtintas teisinis reglamentavimas, numatantis galimybę įtariamąjį ar kaltinamąjį, kuriems tiriant ar nagrinėjant baudžiamąją bylą prireikia daryti ambulatorinę teismo medicinos ar teismo psichiatrijos ekspertizę, atvesdinti pas teismo ekspertą ar į ekspertizės įstaigą, jei pastarieji atsisako atvykti ar be pateisinamos priežasties neatvyksta patys.
23	M.A. ir kiti (Nr. 59793/17) 2018 m. gruodžio 11 d. sprendimas	a. Neleidimas pateikti prieglobsčio prašymo ir pareiškėjų išsiuntimas į Baltarusiją - Konvencijos 3 str. (kankinimo uždraudimas) pažeidimas; Teisinės gynybos priemonės, turinčios automatinį stabdomąjį poveikį, nebuvimas – Konvencijos 13 str. (teisė į efektyvią teisinę gynybos priemonę) pažeidimas. b. Priteista 22 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.	<i>Individualiosios priemonės:</i> Priteista teisingo atlyginimo kompensacija pervesta į notaro depozitinę sąskaitą. <i>Bendrosios priemonės:</i> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas. 2. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą, kartu prašant įvertinti, ar Lietuvos teisės sistemoje yra veiksmingai užtikrinta prieglobsčio prašymo pateikimo sistema suteikiant veiksmingas teisinės gynybos priemones. 3. Spręstas klausimas dėl teisės aktų keitimo būtinybės. 4. Kreiptasi į kompetentingas Lietuvos institucijas dėl informacijos apie veiksmingos priemonės, turinčios automatinį stabdomąjį poveikį sprendimams neįleisti prieglobsčio prašytojų į Lietuvą, įtvirtinimą (esamą

			<p>arba numatomą), taip pat informaciją apie Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų mokymus bei kitą informaciją dėl administracinės procedūros prieglobsčio prašytojams efektyvumo.</p> <p>5. 2020 m. lapkričio 10 d. Lietuvos Respublikos įstatymo Nr. XIII-3412 „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 pakeitimo įstatymu buvo atlikti 5 ir 125 straipsnių pakeitimai, kuriais siekta nustatyti papildomus saugiklius, užtikrinančius prieglobsčio prašytojų priėmimą ir neišsiuntimą vykdant prieglobsčio procedūras. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 5 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad užsieniečiai, <...> dėl kurių nepriimtas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, turi teisę pasilikti Lietuvos Respublikoje <...> skundo padavimo termino laikotarpiu, o šiuo laikotarpiu pateikus prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių, – iki atitinkamo administracinio teismo nutarties dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių priėmimo arba kai apskūsto sprendimo vykdymas sustabdomas. Prašymą suteikti prieglobstį pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar netrukus po neteisėto Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimo pateikę prieglobsčio prašytojai, dėl kurių nepriimtas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, turi teisę pasilikti <...> laikino apgyvendinimo vietose <...> skundo padavimo termino laikotarpiu, o šiuo laikotarpiu pateikus prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių – iki atitinkamo administracinio teismo nutarties dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių priėmimo arba kai apskūsto sprendimo vykdymas sustabdomas.</p> <p>6. ET MK 2022 m. bus pateiktas atnaujintas veiksmų planas.</p>
24	Tumėnienė (Nr. 10544/17) 2019 m. spalio 1 d. sprendimas	<p>a. Valdžios institucijos tinkamai neištyrė pareiškėjos brolio mirties aplinkybių – Konvencijos 2 str. (teisė į gyvybę) pažeidimas.</p> <p>b. Priteista: 10 000 Eur suma neturtinei žalai atlyginti bei 3 315 Eur bylinėjimosi išlaidoms padengti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. Klaipėdos apygardos prokuratūros 1-ojo baudžiamojo persekiojimo skyriaus vyriausiosios prokurorės 2020 m. gegužės 7 d. nutarimu ikiteisminis tyrimas dėl M. K. nužudymo, apiplėšimo ir ginklo pagrobimo atnaujintas. <p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT interneto svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. 2. ET MK informuotas apie Vyriausybės atstovo EŽTT kreipimąsi į Generalinę prokuratūrą dėl poreikio imtis priemonių, kad EŽTT

			nustatytas procesinis Konvencijos 2 str. pažeidimas būtų ištaisytas bei apie tai, kad senaties terminas byloje sueina 2025 m. 3. ET MK 2022 m. bus pateiktas atnaujintas veiksmų planas.
25	Širvinskas (Nr. 21243/17) 2019 m. liepos 23 d. sprendimas	a. Valdžios institucijos, nustatydamos pareiškėjo dukters gyvenamąją vietą, neužtikrino pareiškėjui teisingo proceso – Konvencijos 8 str. (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeidimas. b. Priteista: 5 000 Eur suma neturtinei žalai atlyginti.	<i>Individualiosios priemonės:</i> 1. Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. 2. Pareiškėjas kreipėsi dėl proceso atnaujinimo. 2020 m. sausio 8 d. nutartimi LAT panaikino sprendimo dalį, kuria nepilnamečio vaiko gyvenamoji vieta nustatyta kartu su motina, ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Kauno apylinkės tesimo 2020 m. rugsėjo 25 d. sprendimu nepilnamečio vaiko gyvenamoji vieta nustatyta su motina, pareiškėjo patikslintas priešiškinis atmetas. <i>Bendrosios priemonės:</i> 1. Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT interneto svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. 2. ET MK informuotas apie atnaujintą procesą.
26	Černius ir Rinkevičius (Nr. 73579/17, 14620/18) 2020 m. vasario 18 d. sprendimas	a. Atsisakydami atlyginti pareiškėjų administracinio teisės pažeidimo byloje patirtas bylinėjimosi išlaidas teismai sudarė kliūtis pareiškėjams tinkamai realizuoti jų teisę kreiptis į teismą - Konvencijos 6 str. (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 d.; b. Priteista: po 1 000 Eur neturtinei žalai atlyginti, 1 169 Eur (pirmajam pareiškėjui) bei 836 Eur (antrajam pareiškėjui) turtinei žalai atlyginti bei 907 Eur (pirmajam pareiškėjui) ir 282 Eur (antrajam pareiškėjui) bylinėjimosi išlaidoms padengti.	<i>Individualiosios priemonės:</i> Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta. <i>Bendrosios priemonės:</i> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas. 2. ET MK informuotas apie aktualią išvystytą LAT ir LVAT praktiką, susijusią su teisės gauti išlaidų atlyginimą administracinio teisės pažeidimo bylose užtikrinimu. Komitetas taip pat informuotas apie Konstitucinio Teismo 2021 m. kovo 19 d. nutarimą dėl panašaus pobūdžio individualaus konstitucinio skundo, kuriuos buvo konstatuota, kad teismui nutraukus teisės pažeidimo bylą, asmuo turi teisę į būtinų ir pagrįstų išlaidų advokatui atlyginimą. 3. Teisingumo ministerija parengė rekomendacijas dėl minėto Konstitucinio Teismo nutarimo dėl atstovavimo (advokato) išlaidų atlyginimo tiesioginio taikymo laikinosios tvarkos, pagal kurias iš valstybės priteistas bylinėjimosi išlaidas atlygina valstybės ar savivaldybės institucija, įstaiga, kitas subjektas, kuris dalyvavo teismo procese bylos šalies teisėmis.

			<p>4. Administracinių nusižengimų kodekso 666 str., reguliuojančiame nagrinėjimo teisme išlaidų atlyginimą, nukreipiamą į atitinkamas Baudžiamojo proceso kodekso nuostatas, kurios nenumato galimybės atlyginti asmeniui jo turėtas išlaidas advokatui išteisinimo atveju, todėl siekiant tinkamo EŽTT sprendimo byloje <i>Černius ir Rinkevičius</i> bei minėto Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimo, Teisingumo ministerija parengė BPK 106 str. pakeitimo įstatymo projektą (Nr. XIVP-1002), kuriuo siekiama nustatyti, kad asmens patirtos išlaidos advokato paslaugoms apmokėti iš valstybės lėšų būtų atlyginamos tais atvejais, kai asmuo išteisinamas. ANK 666 str. siūloma papildyti nauja 2 dalimi, nustatant, kad administracinio nusižengimo teiseną asmens atžvilgiu nutraukus pagal 591 str. 1 p. (t. y. kai padaryta veika neturi administracinio nusižengimo požymių), šio asmens išlaidos advokato ar advokato padėjėjo, kuris dalyvavo byloje kaip asmens įgaliotas atstovas, paslaugoms apmokėti atlyginamos iš valstybės, savivaldybės ar iš valstybės ar savivaldybės biudžetų neišlaikomo subjekto lėšų <i>mutatis mutandis</i> taikant BPK nuostatas (įstatymo projekto Nr. XIVP-1003).</p>
27	<p>Anželika Šimaitienė (Nr. 36093/13) 2020 m. balandžio 21 d. sprendimas</p>	<p>a. Dėl neišmokėto teisėjos atlyginimo už įgaliojimų sustabdymo laiką ir dėl to, kad pareiškėjos nuosavybės teisių apribojimas neturėjo teisinio pagrindo, nes nacionaliniai teismai rėmėsi nacionalinėje teisėje tiesiogiai nenumatytu pagrindu - Konvencijos pirmojo protokolo 1 str. (nuosavybės apsauga) pažeidimas.</p> <p>b. Priteista: 94 370 Eur turtinei žalai, 6 500 Eur neturtinei žalai atlyginti ir 5 000 Eur bylinėjimosi išlaidoms padengti.</p>	<p><i>Individualios priemonės:</i> Mokėtina teisingo atlyginimo kompensacija buvo areštuota: dalis pervesta pagal antstolio potvarkį, likusi dalis pervesta į Generalinės prokuratūros depozitinę sąskaitą dėl pareiškėjos nuosavybės teisių laikino apribojimo.</p> <p><i>Bendrosios priemonės</i> 1. Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. 2. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. Teisėjų tarybos paprašyta įvertinti teisinio reguliavimo keitimo poreikį. 3. ET MK informuotas apie Teismų įstatymo pakeitimus, numatančius teisėjo įgaliojimų sustabdymą ir drausminės procedūros atveju (įstatymo Nr. XII-544), o taip pat apie Konstitucinio Teismo praktiką dėl nekaltumo prezumpcijos garantijų.</p>
28	<p>Balkūnas (Nr. 75435/17) 2020 m. liepos 7 d. sprendimas</p>	<p>a. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, sudarydamas atrankos kolegijas, neužtikrino nešališkumo principo – Konvencijos 6 str.(teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1d.;</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i> Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta.</p>

		b. Priteista: 4 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.	<p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. 2. 2021 m. rugsėjo 28 d. Nacionalinė teismų administracija surengė darbinį susitikimą su LAT ir TM atstovais, kurio metu buvo aptartas šio EŽTT sprendimo įvykdymo galimybės, įskaitant galimą teisinio reguliavimo tobulinimą.
29	Senovės baltų religinė bendrija „Romuva“ (Nr. 48329/19) 2021 m. birželio 8 d. sprendimas	<p>a. Valstybės valdžios institucijų atsisakymas suteikti valstybės pripažinimą pareiškėjai bendrijai, nenurodant pagrindų ir objektyvių argumentų, kodėl pareiškėja bendrija vertintina kitaip nei kitos religinės bendrijos, ir Seimo narių teisėkūros įgaliojimų įgyvendinimas, nebūnant neutraliems ir nešališkiems, pažeidė Konvencijos 14 str. (Diskriminacijos uždraudimas) kartu su Konvencijos 9 (Minties, sąžinės ir religijos laisvė) str. Galimybės apskųsti Seimo atsisakymą - Konvencijos 13 str. (teisė į veiksmingą teisinę gynybą priemonę) pažeidimas.</p> <p>b. Pareiškėja bendrija Teismui nepateikė reikalavimo dėl teisingo atlyginimo.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2021 m. rugsėjo 30 d. Seime registruotas Seimo nutarimo „Dėl valstybės pripažinimo suteikimo Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“ projektas Nr. XIVP-893, kuris 2021 m. gruodžio 7d. buvo pristatytas Lietuvos Respublikos Seimo posėdžio metu. <p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas. 2. Šiuo metu Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komiteto siūlymu Lietuvos Respublikos Seime kuriama darbo grupė Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo peržiūrai. 3. ET MK pirminis vykdymo veiksmų planas bus pateiktas 2022 m. kovo 8 d.
30	Gančo (Nr. 42168/19) 2021 m. liepos 13 d. sprendimas	<p>a. Dėl pernelyg ilgos baudžiamojo proceso trukmės – Konvencijos 6 str. 1 d. (teisė į bylos išnagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką) pažeidimas;</p> <p>b. Priteista: 4 000 Eur neturtinei žalai ir 2 836 Eur patirtoms išlaidoms atlyginti.</p>	<p><i>Individualiosios priemonės:</i></p> <p>Priteista teisingo atlyginimo kompensacija sumokėta.</p> <p><i>Bendrosios priemonės:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sprendimas išverstas, paskelbtas ir išplatintas. 2. ET MK informuotas apie priemones, kurių imasi institucijos, siekdamos užtikrinti, kad asmeniui pareikšto baudžiamojo kaltinimo klausimas būtų išspręstas per įmanomai trumpiausią laiką, bei išvengti tyrimo institucijų neveiklumo laikotarpių (naujausi teisinio reguliavimo pakeitimai, priimtose rekomendacijos ir kt.).

31	Marazas (Nr. 42177/19) 2021 m. spalio 19 d. sprendimas	a. Dėl atsisakymo suteikti valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą – Konvencijos 6 str. (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 d. pažeidimas. b. Pareiškėjas Teismui nepateikė reikalavimo dėl teisingo atlyginimo.	<i>Bendrosios priemonės:</i> 1. Išsami sprendimo apžvalga paskelbta Vyriausybės atstovo EŽTT internetinėje svetainėje. Susijusios institucijos informuotos apie sprendimą. 2. ET MK sprendimo vykdymo ataskaita bus pateikta 2022 m.
----	--	---	--